

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
Кафедра теорії і методики дошкільної освіти

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У
ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ДО СУЧАСНОГО
ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Виконала:

магістрантка II курсу 61-2МДО групи
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Шеремет'єва Юлія Сергіївна

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент
Корякіна Ірина Вікторівна

Дата захисту «___» _____ 2021 р.

Національна оцінка _____

Кількість балів: _____ Оцінка ECTS _____

Члени комісії

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ДО СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	6
1.1. Проблема виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку в психолого-педагогічній літературі	6
1.2. Особливості адаптації дітей раннього віку до сучасного закладу дошкільної освіти.....	13
1.3. Інтерес до образотворчої діяльності як засіб адаптації дітей раннього віку до сучасного закладу дошкільної освіти.....	25
Висновки до 1 розділу	34
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА З ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ДО СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	35
2.1. Виявлення рівня наявності інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку.....	
2.2. Система роботи з виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку в процесі адаптації до сучасного закладу дошкільної освіти	
2.3. Перевірка ефективності розробленої системи	
Висновки до 2 розділу	
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	
РЕКОМЕНДАЦІЇ ВИХОВАТЕЛЯМ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Інтерес до проблеми адаптації дітей раннього віку до закладу дошкільної освіти дедалі більше зростає, оскільки труднощі адаптаційного періоду надовго порушують емоційний стан малят. Прихід до сучасного закладу дошкільної освіти викликає у дитини сильні стресові переживання, тому педагоги разом з батьками вихованців повинні створити такі умови перебування малюка у садку, щоб пом'якшити їх.

Умови сучасного ЗДО є специфічними. До однієї із його особливостей відноситься довготривале сумісне перебування значної кількості однолітків, що швидко стомлює дітей. Друга особливість закладу дошкільної освіти – це педагогічні стандарти у вихованні дітей, які не дозволяють повністю розкритися малюку, проявити свою індивідуальність, що часто призводить до негативної поведінки дитини. Своєчасне створення належних умов адаптації дітей раннього віку до сучасного закладу дошкільної освіти, правильний вибір методів та засобів, які полегшать даний процес є запорукою повноцінного розвитку малюка.

Проблема адаптації дітей раннього віку до умов ЗДО висвітлена в працях Ф. Березіна, І. Булаха, О. Морозової, А. Петровського, Л. Стреж та інших. У дослідженнях Л. Виготського, О. Леонтєва, Д. Ельконіна, О. Заводчикової та інших порушувалися питання, що розкривали феномен адаптації дитини дошкільного віку. Дослідження А. Венгера, Г. Гуськової, О. Запорожеця, Н. Мухіної довели, що причиною асоціальної поведінки є дезадаптація на ранніх етапах формування особистості. Труднощі адаптації та їх причини намагалися розкрити у працях Н. Аксаріної, Л. Белкіної, Н. Ватутіної, А. Ронжиної, С. Семенаки та інших. Не зважаючи на значну кількість праць, присвячених проблемі адаптації до ЗДО, теоретично обґрунтованих та практично підтверджених досліджень, які стосуються засобів адаптації дітей раннього віку до умов сучасного закладу дошкільної освіти недостатньо, що і обумовило вибір теми нашого дослідження:

«Виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку в процесі адаптації до сучасного закладу дошкільної освіти».

Об'єкт дослідження: процес виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку.

Предмет дослідження: система роботи з виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку під час адаптації до сучасного закладу дошкільної освіти.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити систему роботи з виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку під час адаптації до сучасного закладу дошкільної освіти.

Завдання дослідження:

1. Здійснити аналіз літературних джерел, чинних програм з проблеми виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку в процесі адаптації до сучасного закладу дошкільної освіти.

2. Охарактеризувати інтерес до образотворчої діяльності як ефективний засіб адаптації дітей раннього віку до сучасного закладу дошкільної освіти.

3. Визначити показники та рівні вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку.

4. Експериментально перевірити вплив інтересу до образотворчої діяльності дітей раннього віку на процес адаптації до сучасного закладу дошкільної освіти.

5. Розробити рекомендації для вихователів щодо виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку в процесі адаптації до сучасного закладу дошкільної освіти.

Гіпотеза дослідження: виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку в процесі адаптації до сучасного закладу дошкільної освіти буде ефективним за таких умов:

– урахування наявних рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності;

- використання нетрадиційних технік образотворчої діяльності;
- взаємодії з родинами вихованців.

Розв'язанню поставлених завдань сприяло використання комплексу **методів дослідження:**

теоретичні (аналіз, синтез, порівняння, класифікація, узагальнення) для конкретизації сутності базових понять дослідження; з'ясування структури образотворчої діяльності, критеріїв та рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності;

емпіричні (педагогічний експеримент, аналіз виконання дітьми практичних та ігрових завдань, бесіда, цілеспрямоване спостереження, методи математичної обробки одержаних даних) для виявлення рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності, перевірки ефективності розробленої системи роботи, узагальнення одержаних результатів.

Наукова новизна дослідження: обґрунтовано критерії й показники вихованості інтересу до образотворчої діяльності в дітей раннього віку.

Практичне значення дослідження: розроблена система роботи з виховання інтересу до образотворчої діяльності в дітей раннього віку в процесі адаптації до сучасного закладу дошкільної освіти. Розроблені методичні рекомендації можуть бути використані в практиці роботи закладів дошкільної освіти, освітньому процесі закладів вищої педагогічної освіти, у процесі післядипломної підготовки фахівців спеціальності 012 «Дошкільна освіта» та перепідготовки педагогічних кадрів.

Апробація результатів дослідження: Основні положення дослідження представлено у виступах на науково-практичних конференціях, а саме: звітна науково-практична конференція студентів, аспірантів Актуальні проблеми сучасної науки і наукових досліджень.

Публікації.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, 13 додатків, списку використаної літератури – 58 найменування.

Основний зміст роботи викладено на 80 сторінках. У роботі вміщено 8 рисунків, 6 таблиць.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ РАННЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ДО СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1. Проблема виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього дошкільного віку в психолого-педагогічній літературі

Проблема інтересу у психолого-педагогічній науці не є новою. Проблемі виховання інтересу дошкільників присвячені праці багатьох психологів та педагогів. багато психолого-педагогічних праць. Психологічну природу інтересу досліджували О. Леонт'єв, Л. Виготський, О. Запорожець та інші [29; 11]. Друга група психологів вивчала інтерес як ставлення особистості або як мотив навчальної діяльності. Наприклад, Л. Божович досліджувала пізнавальні інтереси та шляхи їх вивчення. Деякі вчені розглядали інтерес як засіб навчання й виховання [6].

Природу інтересу намагалися виявити і філософи, вони трактували інтерес як форму вияву потреб людини і розглядали його як важливу категорію для встановлення реальних причин та основних стимулів діяльності та соціальної активності особистості [54].

Педагоги минулого Я. Коменський, Ж. Руссо, Й. Песталоцці, К. Ушинський, С. Русова та інші порушували проблему інтересу у своїх дослідженнях. Вони довели, що процес виховання дітей дошкільного віку треба здійснювати з урахуванням їх інтересів. Так, С. Русова наголошувала, що всі заняття повинні відповідати інтересу і настрою дошкільнят, що завдання педагога полягає в активізації інтересів дитини [48].

На думку Я. Коменського, способи навчання повинні приносити дітям радість і запалювати в них вогник знання, палку наполегливості до учіння. У цьому випадку хороший учень не буде тікати від праці, а навпаки, буде шукати її, у нього наявне велике бажання чомусь навчитись [21, с. 245]. Таке

трактування Я. Коменським пізнавального інтересу не втратило своєї педагогічної сили і на сучасному етапі розвитку педагогіки.

Проблемою інтересу зацікавився у свій час і видатний педагог минулого К. Ушинський [52]. З його точки зору, навчання – це серйозна справа, яка полегшується за допомогою виховання у дитини інтересу. Тобто, К. Ушинський розглядав інтерес як засіб успішного навчання і вважав його важливим стимулом виховання.

Значний внесок у проблему дослідження інтересу зробив видатний український педагог В. Сухомлинський. У своїй праці «Павлівська школа» він порадив педагогам добиватися у своїй роботі того, щоб діти самі відшукували для себе джерела інтересу, щоб у цьому процесі вони відчували задоволення від праці і успіху. Він нагадував, що без активної розумової праці не буде ні інтересу, ні уваги дітей [51].

Отже, педагоги минулого і сучасності, дослідив інтерес, відвели йому основне місце у процесі навчання дітей дошкільного віку і вважають його ефективним засобом у цьому процесі.

Поняття «інтерес» різні автори трактують в по-різному. З погляду одних авторів інтерес – це спрямованість особистості в цілому, її зосередженість на певному об'єкті, прояв активності дитини (її запитання, зосередженість; прояв позитивних емоцій, високопродуктивна робота [11; 29; 39; 47]. З точки зору других авторів інтерес – це актуальний мотив, це активне пізнавальне відношення або переживання, це емоційне вираження потреби [15; 31; 43].

У психологічному словнику О. Петровського інтерес трактується як «прагнення», «переживання», «ставлення», «увага», «спрямованість», «вторинна потреба» та ін. – усього понад п'ятдесят визначень [43]. О. Морозова вказала ознаки, які, на її думку, властиві лише інтересу: пізнавальне ставлення до навчання, забарвленість інтелектуальними емоціями; безпосередній мотив, який йде від самої діяльності [31]. З точки зору Л. Божович, інтерес – це потреба в знаннях, завдяки якій людина

орієнтується в оточуючій дійсності, яка виражається в особливому емоційному стані [6].

Психологи [11; 15; 29] відносять інтерес до складної синтетичної властивості особистості з інтелектуальними, емоційними та вольовими компонентами. Суттєве значення у функціонуванні інтересу належить зв'язкам інтелектуальних запитів з інтелектуальними почуттями особистості, а також її моральних настанов з матеріальними потребами.

Психологи С. Рубінштейн, Л. Божович, Н. Морозова та інші вказали на тісний зв'язок між інтелектуальними, емоційними і вольовими процесами у пізнавальному інтересі. З його точки зору О. Леонтєва інтерес виступає як вибіркова спрямованість особистості, що звернена до області пізнання, до її предметної сторони і до самого процесу оволодіння знаннями [29]. Н. Морозова трактує інтерес як емоційно-пізнавальне відношення до предмету або до безпосередньо мотивованої діяльності, при сприятливих умовах вони переходить в емоційно-пізнавальну спрямованість особистості [31].

Н. Морозова відносила інтерес до важливої збуджуючої сили до діяльності і поведінки дитини. Вона вважала, що в дитині є інтерес якщо:

- вона має позитивну емоцію по відношенню до діяльності;
- у ній наявна пізнавальна сторона цієї емоції («радість пізнання»);
- наявний безпосередній мотив, який йде від самої діяльності, тобто діяльність приваблива для дитини, спонукає її займатися нею, незалежно від інших мотивів [31].

Проаналізувавши погляди вчених на природу інтересу, можна сказати, що до складу інтересу входять такі компоненти:

- емоційний;
- інтелектуальний;
- вольовий;
- творчий.

Також, вченими доведено, що інтерес відіграє важливу роль у будь-якій її діяльності, зокрема і в образотворчій.

Психологами О. Запорожцем, Н. Морозовою, Г. Щукіною, Д. Ельконіним, педагогами Н. Сакуліною, Т. Комаровою, Н. Халезовою та іншими доведено, що інтереси проявляються і формуються в процесі змістовної, організованої діяльності. До такої діяльності відноситься образотворча. Н. Сакуліна [48] в процесі образотворчої діяльності вагоме місце відводила сенсорному розвитку дитини, оскільки від нього залежить зрозумілість і виразність отриманого зображення. Педагог обґрунтувала принципово новий зміст і методи формування образотворчих умінь у дітей дошкільного віку, які, на її думку, сприяють формуванню інтересу до образотворчої діяльності.

В. Крутецький вважає, що образотворчу діяльність треба організовувати за такими принципами:

- творчості;
- розвивального навчання;
- позитивної умотивованості.

Займаючись образотворчою діяльністю, дитина повинна відчувати радісне задоволення, усвідомлювати свої успіх і досягнення в ній. Інтерес до образотворчої діяльності формується у процесі навчання. Це положення підтверджено у працях Л. Божович, Н. Морозової, Г. Щукіної та інших.

На думку С. Рубінштейна, поява у дитини інтересу є передумовою і своєрідним показником художнього розвитку [47].

Н. Морозова виявила умови формування інтересу дітей до образотворчої діяльності. На її думку, спочатку треба підготувати ґрунт для цього формування, створити позитивне відношення до діяльності і лише потім формувати інтерес в процесі спеціально організованої, систематичної, пізнавальної, творчої діяльності дітей [31].

С. Рубінштейн довів, що успішність формування інтересу до образотворчої діяльності у дітей залежить від матеріальних умов, тобто.

інтерес до діяльності буде закріпленим, якщо дитина має конкретні предмети, речі, які їй цікаві. Тому, для формування інтересу до образотворчої діяльності необхідно:

- забезпечення занятій різними матеріалами;
- підбор наочного матеріалу (зразків образотворчого мистецтва, літературних творів, ілюстрацій до казок та ін.);
- обладнання куточку для самостійної образотворчої її діяльності [46].

Ці умови підготують ґрунт для формування інтересу і сприятимуть створенню позитивного ставлення дошкільників до діяльності. У процесі навчання педагог виділяє ті сторони діяльності, які, на його думку, змогли б привернути увагу дітей, активізувати мислення. У процесі формування інтересу до образотворчої діяльності важливого значення набуває створення позитивного емоційного тла. З цією метою з дітьми спостерігають і вивчають предмети і явища навколишньої дійсності, читають художню літературу, розглядають твори образотворчого мистецтва, цілеспрямовано переглядають мультфільми, відеофільми, лялькові спектаклі, прослуховують музичні твори, проводять аналіз дитячих робіт, виконаних на попередніх заняттях, створюють проблемні ситуації та ін.[57]

Для того щоб привернути увагу дітей, зацікавити їх, педагог у процесі навчання акцентує ті моменти, які допомогли б йому активізувати мислення дошкільнят, викликали бажання захоплено працювати над поставленими завданнями. З цією метою вихователь може повідомити дітям, відомості з історії мистецтва, творчого процесу майстра «оживляти» матеріали та інше.

Повідомляючи дітям інформацію, потрібно активізувати їх допитливість, викликати емоційний відгук, який спонукає їх діяти, тобто сприяє формуванню інтересу. У зацікавленій дитині підвищується активність щодо отримання нових знань і вмінь. С. Якобсон з цією метою рекомендує проводити заняття «Для чого потрібно навчитися малювати», «Які бувають візерунки», «Чим малюють художники», «З чого можна зробити аплікацію», «Як працює художник» та інші. Вони створюють у дітей позитивне

ставлення до образотворчої діяльності, дитина усвідомлює значення цієї діяльності, у неї розвивається допитливість, пізнавальна активність [57].

На думку С. Рубінштейна, для розвитку і підтримання пізнавального інтересу до будь-якої діяльності, важливо, щоб вона давала певний матеріалізований результат або новий продукт, щоб дитина чітко бачила яким шляхом вона досягне кінцевої мети [46].

Для активізації інтересу дітей до образотворчої діяльності Н. Саккулина пропонує використовувати окремі ігрові методи, наприклад, фотографування, бінокль, мікроскоп. Так, щоб зобразити точніше, треба подивитися уважніше. Розглядаючи репродукції картин, проводячи спостереження у природі, діти поступово починають бачити цікаве, красиве у звичайному, добирати з усієї різноманітності в природі найцікавіше і переносити у свою діяльність. У дітей викликають інтерес завдання на теми казок, розповідей, які організовані у формі «мандрівки в казку». У цьому випадку дошкільнята занурюються у казковий образ і більш вільно виражають свій задум у малюнку, ліпленні, аплікації [48].

Для підвищення інтересу у дітей до образотворчої діяльності Н. Халезова пропонує використовувати творчі завдання, для розв'язання яких треба здійснити пошук. Проблемність у розв'язання завдань підвищує інтерес малювання, ліплення, конструювання: у дитини покращується емоційний стан, зростає допитливість, розумова активність, прагнення до поглибленого пізнання. Створюючи ситуації пошукової діяльності, можна пробудити інтерес дітей до самостійного розв'язання деяких творчих завдань. Наприклад, на заняттях з малювання («Осінній вітер», «Посуд», «Рукавички», «Сервіз») основним методом визначено створення емоційних пошукових ситуацій, які збуджують дошкільнят до творчості і самостійних дій [55]. Діти проводять спостереження за певними об'єктами природи, внаслідок чого у них формуються активний інтерес, активне ставлення до діяльності, що, в свою чергу, дозволяє в подальшому виховувати у дітей інтерес до образотворчої діяльності. Головним завданням цього етапу є

виклик у дітей інтересу до різних видів образотворчої діяльності, захопити їх різноманітною тематикою, цікавим матеріалом, використанням різних виразних засобів для передачі образу [57].

Неабияку роль у процесі формування інтересу до образотворчої діяльності С. Рубінштейн відводить вихователю [46]. Педагог повинний бути активним як на занятті, так і під час підготовки до нього, від цього залежить і активність самих дітей. Вихователю потрібно надати дітям деякий запас знань для усвідомлення змісту діяльності, адже лише накопичив певний рівень знань, навичок, найпростіших розумових операцій, можна починати виховувати інтерес. А цей процес вимагає активної позиції дошкільника. Не можливо змінити його ставлення до навколишнього, не змінивши його внутрішньої позиції. Цьому сприяє інтерес до образотворчої діяльності, яка характеризується дієвістю, широтою і стійкістю, тому саме ці якості потрібно формувати в процесі роботи з дітьми [46].

Н. Морозова, С. Рубінштейн, Г. Щукіна також підкреслювали роль активності у формуванні інтересу до образотворчої діяльності. Так, Н. Морозова, стверджувала, що формування інтересу буде ефективним, якщо вихователь сформує активний інтерес у дітей, тобто викликає у них активне ставлення до діяльності [31].

Потреба активної дії, як зазначає Р. Павелків, сприяє виникненню дитячої самостійності. Активність викликає у дошкільника бажання самостійно використати набуті знання, навички [39]. Якщо виховання і навчання проводяться систематично, цілеспрямовано, то практичні дії дошкільника спрямовуються на самостійне застосування набутих знань, навичок і вмінь, стають ефективними. Таким чином, навчання і виховання потрібно здійснювати таким чином, щоб у дітей дошкільного віку розвивалась активність і самостійність.

Отже, для того щоб сформувати інтерес дітей раннього віку до образотворчої діяльності, на нашу думку, необхідно дотримуватися певних педагогічних умов, а саме: для організації і проведення образотворчої

діяльності необхідно мати у наявності різноманітні художні матеріали; треба мати цікавий для малят наочний матеріал, обладнане предметно-ігрове середовище, в якому діти можуть займатися самостійною образотворчою діяльністю; важливе значення мають і врахування індивідуальних особливостей дитини та застосування провідного виду діяльності малят – гри.

Для формування інтересу до образотворчої діяльності вважаємо за необхідне створення навколо дитини розвивального сенсорно-збагаченого предметно-просторового середовища, яке треба наповнити різними за фактурою, кольором, формою, предметами та матеріалами, що можуть викликати цікавість дитини, пробудити її дослідницьку активність; уможливити її саморозвиток, самонавчання. До таких матеріалів можна віднести твори мистецтва, створені композиції, обладнання для образотворчої діяльності, предмети та інструментарій, підготовлені моделі для сенсорно-моторного розвитку (сенсорні моделі, кольорові та фактурні картки, форми-вкладки, альбоми для розфарбовування, природний матеріал, будівельний матеріал, мозаїка тощо).

1.2. Особливості адаптації дітей раннього віку до сучасного закладу дошкільної освіти

Кожній дитини колись доводиться вперше переступати поріг закладу дитячої освіти, оскільки згідно закону «Про дошкільну освіту» дошкільна освіта обов'язкова для всіх дітей дошкільного віку [17]. Малюк потрапляє у новий, невідомий для нього простір, нове оточення. Він змушений пристосовуватися до нових умов, стосунків, вимог, адже він опиняється в новому соціальному оточенні, зустрічається з новим середовищем, яке вимагає змін у звичному розкладі дня та способу життя [37].

Н. Ватутіна також нагадує, що надходження дитини раннього віку до закладу дошкільної освіти викликає суттєві зміни у її житті, які пов'язані з

суворим дотриманням режиму дня, звиканням з відсутністю батьків протягом дня, виконанням нових вимоги щодо поведінки, постійним контактуванням з однолітками, звиканням до нового приміщення, яке може бути, на думку малюка, небезпечним для нього, навчанням іншому стилю спілкування. Завдяки цим змінам, які обрушуються на малюка одночасно, він опиняється у стресовій ситуації, яка може призвести до невротичних реакцій, таким, як капризи, страхи, відмова від їжі, часті хвороби тощо. Всі ці труднощі пов'язані з переходом дитини із знайомого і звичного для неї сімейного середовища в середовище закладу дошкільної освіти [8].

Отже, початок відвідування дитиною ЗДО – це не тільки нові умови життя й діяльності, а й нові контакти, оточення, взаємини та обов'язки. Це надзвичайно напружений період, який вимагає від малюка активних психічних і фізичних форм пристосування, адаптації.

Визначимо сутність адаптації.

Л. Белкіна, Н. Ватутіна, Т. Грицюк, В. Кузьменко та інші розглядають адаптацію як процес пристосування будови та функцій організму до нових умов існування [5, 7, 12, 27; 31]. Разом з тим, В. Новікова відмічає, що будь-яка адаптація це результат адаптаціогенезу [34].

Простежив погляди вчених на сутність поняття «адаптація», ми зробили висновок, що дане поняття вживається у кількох значеннях: як сукупність реакцій пристосування суспільства до навколишнього середовища; як реакція окремої людини на зміни в її оточенні, на її входження у різні соціальні ролі і як відображення основних закономірностей, які забезпечують життєдіяльність та розвиток різних систем.

Вчені С. Королева, О. Нурєва, Л. Стреж, О. Циганенко, досліджуючи проблеми адаптації, виокремили загальні її характеристики, які визначають сутність даного поняття.

З точки зору С. Корольової, адаптація відноситься до системного процесу, який відповідає за оптимальне функціонування організму [23];

О. Нурєєва вважає, що адаптація це – результат функціонування організму людини [36], а Л. Стреж, впевнена, що адаптація забезпечує активність пристосування людини до неадекватних умов середовища за рахунок зміни самої людини, а не залучення та реалізації інформаційних, енергетичних та інших ресурсів [49]. З точки зору О. Циганенко, адаптація характеризує актуальні і потенційні можливості функціонування організму [56].

Дані погляди вчених на процес адаптації показують, що адаптації притаманний об'єктивний і всезагальний характер, що дане поняття можна віднести до суспільства, природи й пізнання. Таким чином, проблема адаптації – важлива міждисциплінарна проблема, але у кожній науковій галузі вона відрізняється своїм змістом і характером.

З філософської точки зору поняття «адаптація» трактується як «пристосування – відповідність між живою системою або її часткою і зовнішніми щодо неї умовами» [54].

Філософи розуміють адаптацію як явище біологічної, психічної та соціальної природи. Біологічна природа адаптації виявляється у пристосуванні окремого організму до умов навколишнього середовища [54].

Для конкретної людини зміни в оточуючому середовищі створюють ситуацію новизни, що впливають на адаптивну поведінку, яка спрямована на задоволення пізнавальних, емоційних, матеріальних потреб, на формування в мети та програми такої поведінки [22]. Як бачимо, с філософської точки зору, адаптація проявляється в тісному зв'язку між поведінкою особистості, яка спрямована на збереження організму як системи, з вивченням середовища.

О. Петровський у психологічному словнику трактує адаптацію як процес встановлення оптимальної відповідності особистості і навколишнього середовища у процесі здійснення людиною діяльності, яка задовольняє її насущні потреби і реалізує пов'язані з ними цілі, у цьому процесі зберігається психічне і фізичне здоров'я і одночасно забезпечується відповідність психічної діяльності людини до вимог середовища [43].

О. Белкіна стверджує, що психічна адаптація потрібна дитині в зв'язку з її появленням у новому оточенні; вона активна за характером і спрямована на покращення орієнтованості дитини в навколишньому середовищі та на її пристосування до нових умов [5].

Соціальна адаптація вивчалася науковцями з різних точок зору: С. Рубінштейн визначив адаптацію як здатність людини змінювати свою поведінку у разі виникнення нових, несподіваних соціальних вимог [47]; Л. Виготський – як активну взаємодію особистості із середовищем; О. Леонт'єв – як взаємодію індивіда з оточуючим середовищем, у ході якої виникають механізми та норми соціальної поведінки [12].

Дослідженнями Е. Фірсанової встановлено, що соціальна адаптація це:

- процес і результат активного пристосування людини до змін навколишнього середовища за допомогою різних соціальних засобів, таких як дії, вчинки, діяльність;

- відношення людини до світу, провідною функцією якого є оволодіння ним, зберігаючи стабільні умовами і обставини свого життя;

- осмислення та розв'язання репродуктивних завдань соціального змісту з прийняттям можливих способів поведінки [54].

О. Циганенко розрізняє два види соціальної адаптації: активну і пасивну. Активна адаптація передбачає енергійну взаємодію людини із середовищем, бажання вплинути на його розвиток, змінити, подолати труднощі й перепони, вдосконалити суспільні процеси. Пасивна адаптація передбачає пасивність людини, вона не прагне щось змінити навколо себе, пасивно приймає висунуті норми, оцінки, способи діяльності, майже не реалізує біологічні та психологічні ресурси для того, щоб пристосуватися до соціального оточення [57].

Проаналізував погляди філософів, психологів на сутність адаптації, у своєму дослідженні будемо під адаптацією розуміти пристосування людини до нових соціальних умов.

Проблема адаптації до умов закладу дошкільної освіти виникає майже кожної дитини дошкільного віку, коли вона вперше переступає поріг дитячого садку. Л. Белкіна, О. Морозова, О. Нурєєва та інші виокремили три стилі адаптації малят до нового середовища:

- при творчому стилі дитина намагається змінити умови середовища, пристосувати його до себе, і в процесі таких намагань пристосовується сама;
- при конформному стилі малюк пасивно приймає всі вимоги і обставини середовища;
- при стилі уникання дошкільник ігнорує вимоги середовища, не хоче або не може пристосовуватися до них.

Спостереження О. Нурєєвої показали, що найбільш оптимальний для малюків творчий стиль, найменш оптимальний – стиль уникання [37].

Для дітей раннього віку заклад дошкільної освіти це новий, ще невідомий простір, із новим оточенням і новими стосунками. О. Кононко [23] стверджує, що зміни оточення здатні викликати порушення емоційного стану малюка, тому, на її думку, при адаптації дитини вихователь головну роль повинен відводити емоціям. Саме емоції є певною реакцією організму на зміну оточуючого середовища, нагадує О. Кононко [23]. На пристосування малюка до нових умов впливають психофізіологічні та індивідуальні особливості дитини, сімейні стосунки та життєві обставини, тому кожен малюк пристосовується по-різному [58].

Простежимо як формується у малюків здатність адаптуватися. Народження дитини є яскравим проявом біологічної адаптації. При народженні відбувається докорінна перебудова систем кровообігу, дихання, травлення. В цих системах ще до народження закладена можливість до функціональної перебудови. У здорового новонародженого є готовність до перебудови систем, тому він швидко пристосовується до зовнішнього середовища [24].

Система адаптаційних механізмів, як і функціональні системи, дозріває і вдосконалюється протягом декількох років після народження. У цей період

у малюка мається можливість до соціальної адаптації по мірі його опанування навколишнім соціальним середовищем. Одночасно відбувається і формування всієї нервової системи дитини [23]. Але його нервова система не може без допомоги дорослого подолати всі зміни, які обрушуються на нього з приходом у ЗДО. Тому перед батьками і педагогами стоїть завдання допомогти малюку безболісно пристосуватися до умов дитячого садку [33].

Робота по адаптації починається у сім'ї. Батькам треба з'ясувати режим дня у садку, вимоги, що висуваються до вихованців, навчити малюків самостійно снідати, одягатися, роздягатися, проситися на горщик. Якщо будуть вироблені єдині вимоги до поведінки малюка, узгоджені дії на нього вдома і в дитячому саду, то процес адаптації пройде безболісно.

О. Науменко вважає соціальну адаптацію важливим етапом адаптації, до якої вона відносить здатність дитини пристосовуватися до умов нового соціального оточення, формувати адекватну систему відносин із оточуючими однолітками, формувати пластичну поведінку, взаємодіяти в соціальній групі, діяти відповідно соціальних умов, приймати норми і цінності нового соціального середовища тощо [34].

Л. Тюптя, І. Івнова виділили три форми адаптації: акомодацию (повне підпорядкування вимогам середовища), конформізм (вимушене підпорядкування вимогам середовища) та асиміляцію (свідоме та добровільне прийняття норм і цінностей середовища) [52]. У процесі адаптації особистість приймає різні соціальні ролі, адекватно відображає себе і свої соціальні зв'язки. Адаптації належить вирішальна роль у процесі соціалізації індивіда [33].

В залежності від віку та індивідуальних особливостей нервової системи адаптація триває від двох місяців до 2-х років. Нормальна адаптація протікає протягом 7-10 днів.

Перебування дитини у закладі дошкільної освіти потребує зміни її поведінки, яка пов'язана з емоціями. У цьому віці малюки дуже емоційні й мають свої характерні прояви. Емоції у ранньому віці нестійкі: сміх вони

змінюють плачем, потім знову сміються. Дитина легко відволікається від негативних емоцій, якщо їй показати цікавий предмет [16].

Ранній вік – це початок формування моральних почуттів. Тому дорослим треба привчати малюка рахуватися з іншими людьми. На другому році життя у малюка починають формуватися позитивні стосунки з однолітками, з якими він грає. Він більш різноманітно виявляє свої переживання, симпатії: посмішкою, приємним лагідним словом, співчуттям, проявом уваги, бажанням розділити радість з однолітком, дорослим. На другому році прояв симпатії стає більш усвідомленим в порівнянні з першим роком життя [40].

Діти раннього віку часто переживають таке почуття, як самолюбство. Воно формується під провідним впливом взаємовідносин між людьми, у які включається і малюк. Важлива роль у становленні самолюбства належить оцінним відносинам – схваленню, подяки, поваги, гніву, наріканню тощо. Завдяки оцінним діям у дитини формується оцінка своїх дій, поведінки, самої себе, власних якостей. Дитина як би відображає оцінки оточуючих її людей, які одночасно виступають і формою прояву її моральної самосвідомості [15].

Отже, завдяки різному емоційному стану, процес адаптації малюків до закладу дошкільної освіти відбувається по-різному: одні починають плакати з першого ж дня, другі починають відвідувати садок спокійно, а на другий-третій день виявляють небажання йти у садок. Дітей, які адаптуються з першого дня і безболісно, дуже мало.

У своїх дослідженнях О. Нурєєва виділила три фази адаптаційного процесу дітей раннього віку: гостру, підгостру, компенсації [37].

До гострої фази або «Буря» вона віднесла дітей, поведінка яких супроводжується різними змінами в соматичному і психічному стані: вони збудливі, тривожні, можуть бути агресивними, заглиблюватися в себе, що призводить до зниження ваги, частих респіраторних захворювань, порушень сну, апетиту, порушенню в мовленнєвому розвитку. За спостереженнями дослідниці, така фаза триває біля одного місяця.

До підгострої фази або «Буря затихає» віднесені малюки з адекватною поведінкою, у них спостерігається зменшення порушень, які проявляються лише в окремих випадках. Психічний розвиток відбувається повільним темпом, порівняно з середньо віковими нормами. Ця фаза звичайно триває від трьох до п'яти місяців.

До третьої фази компенсації або «Штиль» віднесені діти, для яких характерний прискорений темп розвитку, малюки до кінця навчального року долають затримку у розвитку, яка з'явилася на другій фазі. Цей етап триває до шести місяців.

Гостра фаза поділяється на три ступені адаптації: «легку», «середню» й «важку» [36].

Легка ступінь адаптації триває 10-15 днів, за цей період поведінка малюка нормалізується. Під час фізіологічної або природної адаптації у дитини перші дні погіршується апетит і сон, він мляво грає з однолітками. З часом малюк звикає до нових умов, усе нормалізується протягом першого місяця перебування малюка в дитячому садку.

При середній ступені адаптації, яка триває 15 – 30 днів, малюк худне, часто хворіє, але неважко, без ускладнень. Його емоційний стан нормалізується повільно. Перший місяць перебування у садку, дитина хворіє звичайно на гострі респіраторні інфекції протягом 7 – 10 днів і завершується без особливих ускладнень.

Важкий ступень адаптації триває від 2 місяців і більше. Це вже патологічна адаптація. Відновлення емоційного стану дитини відбувається протягом кількох місяців. Протягом цього періоду малюк або часто хворіє зі значними ускладненнями, або порушує поведінку: постійно намагається кудись сховатися, вийти, кличе маму тощо. Такі діти характеризуються бурхливою негативною емоційною реакцією й негативним ставленням до всіх оточуючих, з часом ця поведінка змінюється в'ялістю, байдужістю.

До одної із причин неврівноваженої поведінки малюка Т. Грицюк відносить неправильну організацію діяльності дитини: не задоволення її

рухової активності, отримання дитиною не достатньо вражень, відчуття дефіциту у спілкуванні з дорослими та однолітками. Поведінка малюків може часто зриватися в результаті того, що її органічні потреби не задоволені своєчасно, наприклад, малюк капризує із-за незручності в одязі або якщо його не своєчасно нагодували, не виспався. Тому так важливо дотримуватися режиму дня, методично правильно проводити всі режимні процеси: своєчасні сон, годування, туалет, організація самостійної діяльності малюків, занять, здійснювати правильно виховні підходи до них, все це сприяє формуванню правильної поведінки дитини, полегшує скорочує адаптаційний період [13].

О. Бейлах помітила, що ослабленим дітям важче адаптуватися до нових умов. Крім того, що вони частіше хворіють, їм ще важче переносити розлуку з близькими. Іноді буває так, що малюк не плаче, не капризує, не виражає своє незадоволення новими вимогами з боку дорослих, але він різко втрачає вагу, не грає з іншими дітьми, стан його пригнічений. Стан такого малюка повинний турбувати педагога не менше, ніж тих дітей, які негативно проявляють свою поведінку: плачуть, звать батьків [5].

В. Костіна пропонує особливу увагу звернути на дітей, які мають слабку нервову систему, оскільки ці діти болюче переносять, навіть, незначні зміни у своєму житті. Найменші неприємності порушують їх емоційний стан, хоча педагог за поведінкою дитини може цього не помітити, тому що малюк скриває свої почуття. Все нове лякає малюка і дається з великими труднощами. У своїй діяльності з предметами діти невпевнені, повільні в рухах і діях. Таких дітей привчають до садка поступово, залучають до цього процесу близьких для малюка дорослих. Вихователь повинний оказувати такому малюку пильну увагу, заохочувати його до діяльності, підбадьорювати і допомагати йому [25].

Т. Лукша нагадує, вихователю неможливо ігнорувати особливостями типів нервової системи дитини, оскільки це може ускладнити її поведінку. Так, якщо дитина невпевнена у собі, то надмірна строгість викличе у малюка сльози, у нього зникне бажання відвідувати дитячий заклад. До таких дітей

треба звертатися лагідно, частіше їх схвалювати, розмовляти з ними, підтримувати в їх справах, у тому разі, коли у них щось не виходить. Зі збудливими дітьми не можна розмовляти різким тоном, бо він лише викличе у дитини підвищення збудливості, що внаслідок чого дитина стане неслухняною [31].

Авторка нагадує, що поведінка малюка залежить від ситуації, у різних ситуаціях одна й та же дитина веде себе по-різному. Іноді трапляється так, що спокійна дитина, розлучаючись з батьками починає капризувати, плакати, виявляє небажання йти у групу, а хоче піти додому. Така поведінка малюка свідчить про те, що він важко звикає до нових вимог [31].

В Костіна стверджує, що до вступу у дитячій заклад у дитини вже сформовані певні звички, характер. Якщо вона не навчилася самостійно їсти, то у групі буде відмовлятися від їжі, чекати, щоб її нагодували. Також, малюк буде плакати, якщо не вміє самостійно мити руки, не знає де взяти іграшку, не може заснути без колисанки. Тому вихователю треба ознайомитися зі звичками своїх вихованців і враховувати їх у своєї виховній роботі. З цією метою педагогу треба підтримувати тісний зв'язок з родинами дітей [25].

Незнання звичок вихованців, нагадує В. Костіна, може значно ускладнити роботу педагога, адже він не зможе цілеспрямовано впливати на дітей, що приведе до негативних результатів у виховній роботі. Вихователю треба спостерігати за знов прибулою дитиною, виявляти її звички, допомагати їй перенести набуті звички у нові умові [25].

Дома батьки кожен по-своєму впливає на дитину: одні батьки суворо стежать за виконанням режиму дня, розмовляють з малюком різки командним тоном, інші – лагідні з дітьми, не вимагають від малюка дотримання встановлених у сім'ї правил. Такі дітки у дитячому садку поводять себе по-різному: перші можуть не виконати вказівки, поданою спокійним тоном, другі – перелякатися від суворого тону вихователя [32]. Цей приклад ще раз підтверджує, що педагогу треба ретельно вивчати звички своїх знов прибулих вихованців.

Як ми вже зазначали, особливе значення в період адаптації дітей раннього віку мають їх індивідуальні особливості у сфері спілкування. Є діти, які впевнено і з гідністю вступають в нове для них оточення дитячого саду: вони звертаються до вихователя, до помічника вихователя, щоб дізнатися про що-небудь. Інші цураються чужих дорослих, соромляться, опускають очі. А є й такі діти, яких спілкування з вихователем лякає. Така дитина намагається усамітнитися, відвертається лицем до стіни, щоб тільки не бачити незнайомих людей, з якими він не вміє вступити в контакт.

У процесі адаптації важливе значення має і набутий досвід спілкування малюка з дорослими, однолітками, адже від нього залежить як буде проходити адаптація дитини до нових умов: легко чи ні, швидко чи повільно. Знаючи потребу дитини у спілкуванні, педагог зможе підібрати методи педагогічного впливу, за допомогою яких буде впливати на неї в період адаптації, нагадує О. Бейлах [4].

Автор впевнена, у правильності дій тих батьків, які з перших років життя малюка не обмежують його спілкування лише в вузькому колі сім'ї: дитина спілкується з родичами, друзями, тобто батьки розширюють коло спілкування малюка. Той звикає до чужих людей, не лякається, коли його беруть на руки чужі люди, розмовляють з ним [4].

Вихователю необхідно налагодити контакт з новою дитиною з першого дня її перебування у дитячому садку. Приймаючи її від батьків можна, навіть, взяти її на руки і розмовляючи з нею, піти у групу до інших дітей. Якщо в малюка не має досвіду з незнайомими людьми, то він не піде до вихователя, на всі його дії, слова буде реагувати негативно: плакати, вириватися з рук, намагатися втекти. Така дитина потребує тривалого часу, щоб звикнути, до нових друзів, вихователя, нянечки. Але сльози уповільнюють процес звикання, не дають малюку правильно оцінити нову обстановку, зацікавитися новими іграшками, познайомитися з новими друзями і поспілкуватися, пограти з ними.

У цьому випадку педагог залучає когось із батьків, дозволяє їм відвести дитину у групу і деякий час побути з нею. Присутність батьків заспокоює малюка, він перестає лякатися сторонніх, починає озиратися навколо, помічати нові іграшки і проявляти до них інтерес. Батьки спонукають малюка звернутися до вихователя з проханням подати іграшку, впевнюють малюка, що вихователька добра людина і її не треба боятися, вона любить гратися разом з дітьми, годує їх смачними стравами. Вихователю необхідно підтвердити слова батьків своїми діями: ласкаво розмовляти з малюком, давати йому яскраві іграшки, схвалювати його одяг тощо [9].

Отже, характер звикання малюка до умов дитячого садка залежить від низьки чинників: віку дитини, стану здоров'я, сформованості досвіду спілкування, а також ступені батьківського піклування.

Л. Олтаржевською виділені можливі причини «важкої адаптації» дітей до умов сучасного закладу дошкільної освіти:

1. У дитини не сформована позитивна установка на відвідування дитячого закладу.
2. Не сформовані навички самообслуговування.
3. Не сформована предметно-практична діяльності в малюка.
4. Не сформовані продуктивні форми спілкування з однолітками.
5. Суттєва невідповідність домашнього режиму дитячого закладу.
6. Повільне встановлення емоційних зв'язків між малюком та педагогом [38].

Отже, до особливостей адаптації дітей раннього віку до умов закладу дошкільної освіти є те, що дитина повинна пристосовуватися до нових для неї умов. оскільки потрапляє в нові соціальні умови, зустрічається з новим для нього середовищем, змінює звичний розклад дня та спосіб життя. Важливого значення у період адаптації має організація спілкування дитини з вихователем, організація предметно-ігрової діяльності, вміння вихователя налагодити контакт з вихованцем.

1.3. Інтерес до образотворчої діяльності як засіб адаптації дітей раннього віку до сучасного закладу дошкільної освіти

Знов прибулим до закладу дошкільної освіти дітям особливо важко перенести розлучення з батьками протягом цілого дня. Щоб відволікти малюків від тяжких думок, їм необхідно запропонувати такий вид діяльності, який зацікавив би їх, дозволив переключити свою увагу в інше русло. Таким видом діяльності, на нашу думку, є образотворча.

У закладі дошкільної освіти дітей знайомлять з різними видами образотворчої діяльності: малюванням, ліпленням, аплікацією та конструюванням. У кожного з цих видів свої можливості у вихованні інтересу до образотворчої діяльності в період адаптації. Розглянемо їх детальніше.

Діти люблять малювати. Малювання відноситься до графічно-живописного засобу зображень оточуючих предметів і явищ. В залежності від поставленого завдання відтворити дійсність, малювання поділяють на предметне, коли зображують окремий об'єкт; на сюжетне, коли відтворюють окремий епізод, подію або явище; при декоративному малювання зображують візерунки, орнаменти тощо. У малюванні діти відображають свої спостереження за предметом, вони придбають навички передавати за допомогою малюнку характерні властивості предмету. Оволодіваючи технікою малювання, малюки розвивають рух руки, вільно реалізують свої творчі задуми, створюють цікаві виразні малюнки. Малювання дозволяє зайняти малюків продуктивною діяльністю, яка для них цікава, стверджує С. Кобець [19].

За визначенням, ліпленням називається пластичне, об'ємне зображення предметів. Пластичне зображення дозволяє малюкам передати форму предметів, геометричних фігур. Вони із задоволенням ліплять тварин, птахів, людину. У процесі ліплення використовуються глина, пластилін, тісто та інші матеріали. Ліплення допомагає розвинути рухи руки дитини, дозволяє

створити різноманітні предмети, зобразити нескладні сценки з життя, з казок нагадує Н. Халезова [55].

Аплікацією називається декоративно-силуетний спосіб образотворчої діяльності. Тематика зображень аплікації різноманітна, вона може бути предметною, сюжетною, пейзажною і декоративною. За формою аплікація поділяється на об'ємну і плоску, за кольором може бути одноколірною або багатобарвною. Щоб виготовити аплікацію використовують різні матеріали: папір, тканину різноманітні фактури (бавовну, шовк, оксамит, шнур); шкіру, хутро, поролон, природні та непридатні матеріали тощо. Т. Грицюк розробила методичку навчання дітей аплікації [13]. Згідно вимогам програми навчання і виховання дітей дошкільного віку, діти раннього віку повинні навчитися викладати готові форми, створюючи певну композицію [15].

Діти раннього віку люблять займатися конструюванням продуктивною діяльністю, в процесі якої створюються різноманітні іграшки з різних матеріалів або споруди з будівельних матеріалів та конструкторів.

Конструювання педагога відносять до образотворчої діяльності, адже створюючи під час конструювання дошкільники обмірковують задум, виконують ескіз у вигляді малюнка на папері, вирішують оформлення предмету не лише у відношенні форми, додаткових деталей, але й кольору. Конструювання з різних матеріалів більш ніж малювання, ліплення та аплікація пов'язано з грою. Діти конструюють будівлі, машинки, гаражі, башти, паркани, а потім організують гру з виготовленими виробами. Отже, гра дуже часто супроводжує процес конструювання, а зроблені вироби діти завжди використовують в іграх, нагадує В. Котляр [25].

Всі види образотворчої діяльності (малювання, ліплення, аплікація, конструювання) тісно пов'язані між собою, зв'язок можна простежити у змісті робіт. Багато тем є спільними для всіх видів, наприклад, малята зображують будинки, транспорт, тварин тощо. Зв'язок між різними видами образотворчої діяльності здійснюється шляхом послідовного оволодіння формоутворюючими рухами в роботі з різними матеріалами [57].

Займаючись малюванням, ліпленням, аплікацією діти знайомляться з матеріалами (папір, фарби, глина, крейда тощо), з їх властивостями, можливостями, набувають навичок роботи.

Розглянемо конкретно, якими вміннями й навичками з образотворчого мистецтва має оволодіти дитина в ранньому дошкільному віці в період адаптації.

Робочим матеріалом для ліплення може бути глина, пластилін або солоне тісто. На заняттях з ліплення дитина отримує відомості про способи ліплення і сама навчається це робити. На основі свого досвіду вона намагається самостійно розв'язати навчальні завдання, а згодом ця самостійність переростає у творчість. Так, дітей третього року життя педагог навчає:

- відривати шматочки глини і коловими рухами обох рук утворювати нескладні предмети (цукерки, кульки, горішки);

- розривати матеріал для ліплення на частини, м'яти, розкочувати і розплющувати долонями;

- ділити на частини і прямими рухами рук утворювати нескладні предмети (стовпчики, сосиски, цукерки);

- розкочувати глину або пластилін прямими рухами рук і утворювати стовпчики, краї яких з'єднувати (бублики);

- розкочувати коловими рухами рук та сплющувати між долонями, утворюючи дископодібні форми (піріжки, коржики, котлети та ін.);

- ділити на 2-3 частини, розкочувати прямими та коловими рухами і ліпити нескладні предмети (гриб, пташка, неваляйка) [57].

Для того, щоб зацікавити малят ліпленням вихователь у присутності дітей ліпить зразок, розповідає про прийоми роботи і її послідовність. Кожну дію педагог підкреслює словами, рухами рук та пальців. На заняттях з ліплення, де діти закріплюють раніше набуті знання, вихователь використовує частковий показ лише тієї частини предмета, яку діти не знають чи погано засвоїли, ставить завдання побудувати композицію,

запам'ятати предмети і зліпити їх по пам'яті [55].

У роботі з дітьми вихователь використовує такі способи ліплення: конструктивний, пластичний і комбінований. Конструктивний – найпростіший з них. Предмет ліпиться з окремих частин, наприклад, пташка: спочатку ліпиться тулуб, голівка, підставка, а далі з'єднуються усі частини і надають фігурці характерних ознак. Саме конструктивним способом ліплення із задоволенням користуються діти раннього віку.

На заняттях з малювання перед вихователем стоять такі завдання:

- виховувати в дітей стійкий інтерес до образотворчої діяльності, за допомогою відтворення в малюнку найбільш притаманних ознак предметів (або окремих їх деталей) і явищ навколишньої дійсності;

- формувати здібності устанавлення схожості між реальними предметами і їх графічним зображенням (виконаним дорослим) на основі співставлення найбільш важливих ознак (форма, колір, положення в просторі);

- сприяти осмисленню суті і змісту запропонованого практичного завдання;

- ознайомити із зображувально-виразними можливостями фарбуючих матеріалів (кольорові олівці, фломастери, гуаш) і найпростішими прийомами роботи у відповідній техніці (крапка, мазок, штрих, пляма, лінія різної спрямованості – горизонтальна, вертикальна, похила; конфігурації – пряма, крива, хвиляста, ламана);

- сприяти формуванню координування дій ока і руки, розвиненості руки, оволодінню прийомами зображення крапки, мазків, плям, штрихів, ліній [42].

Освоєння образотворчих умінь починається з проведення прямих, вертикальних і горизонтальних ліній спочатку при домальовуванні малюнка, розпочатого вихователем (ниточки до куль, стебел до квітів тощо). Намальована частина предмета визначає напрямок лінії, довжина якої може бути різною. Потім дітям пропонується самостійно проводити лінії в

зазначених напрямках на основі сприйняття різних предметів.

Для успішного залучення дітей до образотворчої діяльності необхідно створювати стимулюючі умови. Перш за все, зміст завдань, що пропонується дітям, повинен бути знайомий їм з попереднього життєвого досвіду і відповідати їх інтересам. Композиції, на підставі яких діти оволодівають образотворчою діяльністю, повинні послідовно ускладнюватися [18].

На заняттях з аплікації малятам пропонують завдання у визначенні зовнішніх ознак елементів виробу, виготовлених заздалегідь вихователем, та з'ясуванні особливостей їх розміщення в просторі, якими потім керуються діти при створенні запропонованої композиції. Тобто завдання, які практично виконують діти при оволодінні аплікацією, побудовані за принципами мозаїки. Такий підхід до змісту завдання враховує не тільки вікові можливості дітей, спрощуючи через це технологію його виконання, але й спрямовує головну увагу на виразних можливостях цього виду образотворчої діяльності, що в підсумку виховує, перш за все, інтерес до неї. Крім того, дітям без певних зусиль вдається внести необхідні корективи у випадках, якщо вони виявили припущені неточності [57]. Діти раннього віку успішно опановують технічними навичками аплікаційних операцій: викладають, становлять із окремих частин ціле, вправляються в рівномірному розміщенні елементів по площі аркуша; успішно опановують сенсорними еталонами; здобувають первісні навички пошукової діяльності; засвоюють найпростіші навички спільної роботи; активно спілкуються один з одним і вихователем [13].

Отриманий дітьми в ранньому віці досвід по складанню предметних або сюжетних зображень за допомогою готових форм забезпечує розвиток образного бачення, а також формування передумов сюжетного малюнка й розвиток зв'язної мови на більш пізніх вікових етапах [13].

Особливість оволодіння конструктивною діяльністю дітей раннього віку полягає в тому, що їм надається можливість поширити та ускладнити зміст і конструкцію будівель, знайомих з раннього дитинства. У зв'язку з цим

їм пропонують більш поширеній за формою та розміром комплект будівельних матеріалів (кубики, бруски, призми, пластинки). Обстежуючи виконану вихователем будівлю та набір будівельних матеріалів, діти визначають деталі цієї споруди (наприклад, стіни, дах, двері; ліжка, спинки ліжка; стовпчики, перекладинка тощо), добирають необхідні для їх побудови деталі. Під час виконання дітьми завдання вихователь, при необхідності, дає їм поради стосовно послідовності побудови, акуратності поєднання деталей, пояснюючи при цьому причини такої необхідності (домогтися стійкості, краси). Заняття проводяться в ігровій формі[57]

Таким чином, образотворча діяльність допомагає дітям урізноманітнити та збагатити враження від природних об'єктів, предметів та явищ, рукотворних предметів, творів мистецтва, оточуючих їх людей; розвиває сенсорно-перцептивну та емоційну сфери особистості під час сприймання краси в різних формах її існування; пробуджує та розвиває інтерес до естетичних та художніх об'єктів довкілля, зокрема і до оточення закладу дошкільної освіти. Але для того, щоб діти займалися образотворчою діяльністю необхідно у них сформувати інтерес до неї.

Формуванню інтересу дітей раннього віку до образотворчої діяльності сприяють їх вікові особливості. Як вказано в програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» [42] світ краси відкривається дитині через органи чуття, «сенсорні канали». Під час ознайомлення з предметом дитина використовує всі аналізатори: обмацує, роздивляється, смакує, нюхає, прислухається до звучання, але виділяє при цьому одну, найсуттєвішу властивість, за якою починає поступово ідентифікувати предмет, використовувати його за призначенням. З появою навичок порівняння, аналізування, класифікації, запам'ятовування, узагальнення до образу предмета додається нова інформація, уявлення про нього повніше відображає реальний предмет. Гострота сприймання залежить від мотивації, цікавості дитини.

У процесі образотворчої діяльності умілість рук дитини дає змогу навчати її різних технічних прийомів. У малят розвиваються елементи різних видів художньої діяльності : зображувальної, музичної, художньо-мовленнєвої. Дитина може діяти за наслідуванням та самостійно. Вона ближче ознайомлюється з такими зображувальними засобами, як олівець, глина, крейда, кольоровий папір.

У співтворчості з дорослим дитина доопрацьовує його основне зображення. Усвідомлюючи власні можливості створення виразного образу: «Прикрашаємо ялинку», «Розквітла яблуня», «Злетіли різнокольорові повітряні кульки», «Мешканці акваріума» тощо. Образотворення стає одним із улюблених занять, яким дитина охоче займається протягом тривалого часу, що значно полегшує процес адаптації дитини до умов дитячого закладу.

Важливим засобом підвищення ефективності навчання дітей раннього віку зображувальній діяльності є їх зацікавленість даною діяльністю, виховання інтересу до її результатів. Е. Морозова [31] для полегшення процесу адаптації дитини раннього віку пропонує вихователю разом з дитиною проводити спільні дослідження художніх матеріалів і технік, одночасно формуючи інтерес у малюка до образотворчої діяльності. Такі дослідження, на її думку, є дуже цінними, оскільки завдяки ним дитина свідомо відкриває для себе певну техніку зображення без прямого втручання дорослого, отримує можливість опанувати зображальну діяльність без зразків та показів з його боку. У процесі малювання дитина за допомогою штрихів та кольорових мазків, як стверджує С. Якобсон [57], здатна передати деякі явища дійсності (краплі дощу, падолист, сніг). Автор пропонує ознайомлювати малюків з різноманітністю пластичних матеріалів для ліплення (глина, пластилін, тісто, зволожений пісок, сніг). У процесі спільної діяльності діти вивчають їх властивості (пластичність, в'язкість, цілісність, вага, колір, температура) та можливості впливу на ці матеріали. Все це значно підвищує інтерес малюків до образотворчої діяльності.

На заняттях з аплікації С. Якобсон [57] рекомендує ознайомлювати дітей з папером як художнім матеріалом та заохочувати їх експериментувати з ним, вивчати способи дій з ним (мнеться, рветься, приклеюється). Дітям цікаво створювати зі шматочків рваного і м'ятого паперу (серветок) виразні образи (хмаринки, курчата). Також для формування інтересу до образотворчої діяльності С. Якобсон пропонує використовувати різні техніки, наприклад виготовлювати ляльки із клаптиків тканини, колаж, флористику, екопластику, це дозволяє дорослому відкрити дитині чарівний світ образотворення.

Особливо значне місце в процесі конструювання, особливо з паперу та промислових відходів, належить розвитку дитячої творчості. До викидного матеріалу належать різні коробки (з-під взуття, ліків, парфумів тощо), катушки, пластикові пляшки тощо можна використовувати природній матеріал, поролон, нитки, вату, шматочки тканини. Різноманітність матеріалу дає дітям можливість творчо, з фантазією займатися практичною діяльністю.

Під час занять з конструювання дитина уточнює і поповнює свої знання про предмети навколишньої дійсності, отримує певні навички застосування промислових відходів для виготовлення різноманітних виробів: іграшок, будівель, транспорту, предметів домашнього вжитку: меблів, посуду; прикрас. У процесі конструювання з викидного матеріалу дитина знайомиться з якостями та властивостями картону, пластика, вати, поролону, пластмаси. Це практична діяльність, яка спрямована на отримання раніш задуманого реального виробу. Весь процес конструювання – простір для втілення дитячої фантазії. Діти отримують задоволення в процесі виготовлення виробів та залюбки граються з виготовленими власноруч іграшками. Бережне відношення до продуктів власної діяльності привчає дітей шанувати працю своїх однолітків та дорослих.

Конструювання з паперу та промислових відходів має широкі можливості для всебічного розвитку і виховання дітей раннього віку, для розвитку психічних властивостей і процесів (мислення, пам'яті, уваги, волі,

мовлення та ін.), для формування цінних особистісних якостей як спостережливість, організованість, цілеспрямованість, охайність, вміння прийти на допомогу. Діти вчаться обстежувати зразок, характеризувати окремі деталі, планувати роботу, обдумувати шляхи і способи виконання, послідовність дій. Виготовляючи іграшки з легкодоступних матеріалів, діти отримують цікаві, оригінальні іграшки, не схожі одна на одну. І нічого, якщо за принципом виготовлення вони будуть мало чим різнитися, зате при подальшому оформленні іграшок, перед дітьми розкривається великий простір для творчості, фантазування. Тому за своїм оформленням такі іграшки будуть найрізноманітнішими.

Безмежна дитяча уява і фантазія в змозі відтворити в процесі практичної діяльності на заняттях з конструювання з паперу та промислових відходів предмети навколишньої дійсності, створити цілий світ казкових образів, надати простір для дитячої творчості.

Провідними методами для виховання інтересу до образотворчої діяльності в період адаптації дітей раннього віку є спільні дії, сенсорні ігри, сенсомоторні вправи, емоційне заохочення, милування. Можна скористатися прийомом «малювання-драматизації». Дітям розповідають історії й казки за допомогою рисунка. Події та персонажі, декорації того, що відбувається, – усе з'являється просто на очах малюків з-під руки дорослого. Доцільно малювати картинки-загадки і пропонувати дитині здогадатися, що зображено, або що слід домалювати, щоб отримати закінчене зображення.

Сприяють швидкої адаптації і нетрадиційні техніки образотворчої діяльності. Так, наприклад, малювання нетрадиційними техніками допомагає прищепити любов до зображувального мистецтва та викликає цікавість до малювання, бажання малювати ще більше, тим самим відволікаючи дитину від рідних. Адже нетрадиційні техніки малювання викликають у дітей безліч позитивних емоцій, відкривають можливості використовувати добре знайомі їм предмети в якості художніх матеріалів. Малювання нетрадиційними способами, захоплююча, неймовірна діяльність, яка дивує і захоплює дітей.

Незвичайні матеріали і оригінальні техніки залучають дітей тим, що тут не присутнє слово «не можна», адже можна малювати чим хочеш і як хочеш і навіть можна придумати свою незвичайну техніку. Діти відчувають незабутні позитивні емоції, а за емоціями можна судити про настрій дитини, про те, що її радує, що її засмучує. Під час малювання нетрадиційними техніками діти отримують знання про зображувально-виражальні можливості матеріалів, оволодівають технічними прийомами роботи з ними та послідовністю виконання образотворчого процесу. У дітей задіюються всі можливі сенсомоторні рецептори. Вони вчаться створювати гарні зображення, радіти їм, вірити в свої сили, координувати дії ока, руки, кисті. Завдяки нетрадиційним технікам дитячі малюнки стають змістовніші, привабливіші, виразніші, емоційніші. Навчившись виражати свої почуття на папері, малята краще розуміють почуття інших, вчаться долати сором'язливість, що, у свою чергу, також сприяє адаптації дітей раннього віку до умов ЗДО. З дітьми раннього віку використовують малювання пальчиком, відбиток печатки з картоплі, тичок жорстким напівсухим пензлем.

Отже, образотворча діяльність полегшує процес адаптації дітей раннього віку до умов сучасного закладу дошкільної освіти. Оскільки малята займаються цікавою продуктивною діяльністю.

Висновки до 1 розділу

Здійснивши аналіз психолого-педагогічної літератури ми визначили сутність понять «адаптація», «інтерес», з'ясували види образотворчої діяльності, виявили деякі особливості адаптації дітей раннього віку до сучасного закладу дошкільної освіти, умови виховання інтересу малят до образотворчої діяльності. Встановлено, адаптація до умов сучасного ЗДО проходить у малят по-різному: одні діти легко пристосовуються до нових умов і вимог, інші – зі значними труднощами.

Встановлено, що інтерес до образотворчої діяльності є ефективним засобом адаптації дітей раннього віку до сучасного закладу дошкільної освіти, але для того щоб його виховати необхідно створити навколо дитини розвивальне поліхудожнє сенсорно-збагачене предметно-просторове середовище та наповнити його різними за фактурою, кольором, формою, предметами та матеріалами, які зацікавлять дитину, пробудять їх дослідницьку активність, сприятимуть продуктивної діяльності дошкільнят.

Виявлено, що провідними методами для виховання інтересу до образотворчої діяльності в період адаптації дітей раннього віку є спільні дії з вихователем, сенсорні ігри, сенсомоторні вправи, емоційне заохочення, милування. Можна також використовувати прийом «малювання-драматизації», малювання картинок-загадок, нетрадиційні техніки образотворчої діяльності.

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА З ВИХОВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ РАНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ДО СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

2.1. Виявлення рівня вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку дошкільного віку

З метою вивчення рівнів вихованості інтересу дітей раннього віку до зображувальної діяльності нами був проведений педагогічний експеримент на базі ЗДО «Теремок» м. Путивль, який охопив 2 групи дітей раннього віку (по 20 малят в експериментальній (ЕГ) і контрольній групі (КГ)) та 10 вихователів. Експеримент проходив у три послідовних етапи: констатувальний, формувальний, контрольний.

Завдання експерименту:

- виявити початкові рівні вихованості інтересу до образотворчої діяльності;
- розробити систему роботи з підвищення рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей експериментальної групи в період адаптації до умов ЗДО;
- провести апробацію розробленої системи роботи, з метою виявлення її ефективності.

Завдання, що треба вирішити на констатувальному етапі експерименту:

- провести анкетування вихователів;
- визначити критерії і показники вихованості інтересу до образотворчої діяльності;
- діагностувати наявний рівень вихованості інтересу у дітей раннього віку до образотворчої діяльності.

На першому кроці нашого експериментального дослідження ми провели анкетування вихователів з метою виявлення засобів виховання

інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку. В анкетуванні взяло участь 10 педагогів. Із відповідей на перше запитання ми з'ясували, що всі вихователі (100%) значну увагу приділяють формуванню інтересу у дітей раннього віку до образотворчої діяльності. З цією метою 50% вихователів використовують нетрадиційні техніки малювання (кляксографію, малювання долонькою, відбиток пробкою, відбиток печатками від картоплі, відбиток поролоном та інші.), 30% педагогів використовують традиційні методи навчання малюванню: наочні, спостереження, споглядання, обговорення, зразок педагога, показ тощо, 20% вихователів використовують ігровий метод. Для виховання інтересу 30% педагогів використовують яскраву наочність, цікаві вірші та ігри тощо.

Для виховання інтересу дітей раннього віку до конструювання 60% вихователів використовують яскравий будівельний матеріал: кубики, цеглинки, пластини тощо. 40% педагогів підбирають для побудови споруди, знайомі дітям, які їм цікаво збирати.

На запитання «Чи всі діти у Вашій групі люблять малювати?» стверджувально відповіли 90 %. Педагоги відмічають, що заняття з малювання в їх групах проводяться два рази на тиждень. Лише 30 % вважають, що у їх дітей в групі достатньо сформовані образотворчі навички. На заняттях вихователі найчастіше використовують такі прийоми: «показ способу зображення» – 20%, «бесіда» – 30%, «ігрові» – 30%, «використання зразків» – 20%. Необхідність у додаткових заняттях малюванням вбачають лише 40 % опитаних. При підготовці до занять образотворчою діяльністю педагоги користуються методичними посібниками Т. Комарової, Т. Козакової, В. Сухар. Із образотворчих матеріалів для малювання використовують кольорові олівці, гуаш – 70%, «малювання пальчиками, долоньками» – 30%. Всі респонденти зазначили, що вважають за необхідне використовувати ігрові прийоми на заняттях з зображувальної діяльності. Найбільш ефективними, на думку педагогів, є наступні ігрові прийоми:

«сюрпризний момент» – 40%, «дидактичні вправи» – 40 %, «обігравання сюжету за допомогою іграшок» – 20%

Отже, анкетування вихователів засвідчило їх увагу до проблеми виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку. З цією метою педагоги використовують низьку методів і методичних прийомів, зокрема і нетрадиційні техніки.

Для виявлення рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності дітей раннього віку ми визначили критерії і показники.

Виходячи із програмних завдань Базового компонента дошкільної освіти, програм «Я у Світі» та «Українське дошкілля», для виявлення рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку нами були визначені наступні критерії та їх показники: емоційно-мотиваційний, пізнавальний, діяльнісний. У дитини раннього віку сформований інтерес до образотворчої діяльності, якщо вона володіє технічними вмінням, володіє формоутворюючими рухами, ознайомена з властивостями матеріалів, захоплено і самостійно виконує запропоновані завдання. Критерії, показники і методики занесені до таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Критерії, показники, методик для виявлення інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку:

Критерій:	Показники:	Методики:
емоційно-мотиваційний	– зацікавленість і залучення дитини до образотворчої діяльності	спостереження за дитиною в образотворчій діяльності
	– захопленість діяльністю	малювання кульбабки; конструювання башти; аплікація «Плаття для мами». Бесіда «Що тобі подобається?»
	– прояв емоцій в процесі образотворчій	Спостереження під час образотворчої діяльності

	діяльності	
когнітивно-пізнавальний	<ul style="list-style-type: none"> – знання про техніки виконання – знання про колір, форму, величину предметів – знання про властивості матеріалів 	<p>намалювати метелика різними техніками (поролоном, пальчиком)</p> <p>збери пірамідку;</p> <p>бесіда «Який буває матеріал для конструювання?»</p> <p>ліплення пташки,</p> <p>бесіда «Які бувають матеріали для ліплення?»</p>
практично-діяльнісний	<ul style="list-style-type: none"> – технічні уміння та навички – сформованість формоутворюючих рухів – сформованість умінь ліплення 	<p>спостереження за виконанням рухів дитиною під час малювання</p> <p>малювання сонечка;</p> <p>ліплення ковбаски прямими рухами рук</p> <p>ліплення ковбаски коловими рухами рук</p> <p>ліплення ковбаски з глини прямими рухами долонь і з'єднання її в кільце методом прищипування</p>

На основі вищезазначених критеріїв і показників було визначено три рівні вихованості інтересу до образотворчої діяльності:

Високий рівень (3 бали): дитина оволоділа технічними уміннями і навичками: вона правильно тримає руку під час малювання, правильно (трьома пальцями) тримає олівець, може регулювати силу натиску для отримання чіткого зображення, замикати контур; опанувала формоутворюючими рухами: спостерігається чіткість рухів і форми, співвідносить зображувальний рух з формою зображуваного предмета; володіє навиками ліплення ковбаски прямими, коловими рухами рук, з'єднувати ковбаску у кільце методом прищипування; проявляє

зацікавленість, захопленість образотворчою діяльністю, яскраво виражає позитивні емоції в образотворчій діяльності. У дитини наявні знання про техніки виконання, про колір, форму, величину предметів, про властивості матеріалів. При виконанні завдань допомогою дорослого не користується.

Середній рівень: (2 бали): Дитина не достатньо оволоділа технічними вміннями і навичками : вона за допомогою дорослого намагається тримати олівець правильно. Під час малювання у неї спостерігається не впевнений натиск олівця; неточність формоутворюючих рухів: образ в малюнку з'являється шляхом асоціації форми при значній його нестійкості; частково володіє навиками ліплення ковбаски прямими, коловими рухами рук, з'єднувати ковбаску у кільце методом прищипування; частково проявляє зацікавленість та захопленість образотворчою діяльністю, не достатньо яскраво виражає позитивні емоції в образотворчій діяльності. Має епізодичні знання про техніки виконання, про колір, форму, величину предметів, про властивості матеріалів. При виконанні завдань потребує допомоги з боку дорослого.

Низький рівень(1 бал): Дитина не оволоділа технічними вміннями і навичками: вона не вміє правильно тримати олівець. Рухи руки невпевнені; слід від олівця залишається ледь помітний, не має досвіду довільної зміни напрямку руху; не опанувала формоутворюючими рухами: в зображенні не вгадується форма предмета; відсутні навички ліплення прямими і коловими рухами рук, не може з'єднати ковбаску у кільце; не проявляє зацікавленості та захопленості образотворчою діяльністю, не виражає позитивних емоцій в образотворчій діяльності; знання про техніки виконання, про колір, форму, величину предметів, про властивості матеріалів відсутні. При виконанні завдань потребує значної допомоги з боку дорослого.

Рівень адаптованості дітей визначили методом спостереження: діти з високим рівнем адаптованості активні у спілкуванні з дорослими, однолітками, діти з середнім рівнем адаптованості – іноді капризують, не бажають спілкуватися з дітьми і дорослими; діти з низьким рівнем адаптації

– не бажають спілкуватися з однолітками та дорослими, постійно капризують.

Діагностичний матеріал для проведення дослідження поданий у додатках Б, В, Д.

Для виявлення показників рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей експериментальної і контрольної груп за емоційно-мотиваційним критерієм використані спостереження за дитиною під час образотворчої діяльності, малювання квітки, конструювання башти, аплікація «Плаття для мами», бесіда «Що тобі подобається?».

Спостереження за дітьми ми використали з метою виявлення зацікавленості дітей образотворчою діяльністю і захопленістю нею. Спостереження показали, що малюкам подобається займатися малюванням, конструюванням. Але вони самостійно не працюють, лише за вказівкою і зразком вихователя. Кирило Л., Олег М., Сашко Г., Аліна Б. (ЕГ), Аріна Ф., Данило Ч., Саша Є. (КГ) спочатку захоплюються діяльністю, потім їх інтерес згасає. Діти не виражають своїх емоцій під час образотворчої діяльності, тому важко визначити переживають вони свої невдачі чи ні. Данило Р., Дарина Ф., Вова Ш. почали конструювати башту, але коли одразу не знайшли потрібного розміру кубика і у них пропало бажання будувати башту далі. Уля П., Маша О., Соня З.(ЕГ), Артем З., Ліза Т., Іван К. (КГ) люблять робити аплікації. У них навички біль менш сформовані, тому у них не згасає інтерес до образотворчої діяльності. Вони радіють коли у них виходить гарний малюнок, аплікація або казковий дім. Карім О., Уля П., Даня Г.(ЕГ), Ліза Б., Настя І. (КГ) виявляють жвавий інтерес до ліплення, вони з захопленням ліплять із пластиліну м'ячики, пташок, але просто розкатують ковбаски.

Отже, спостереження за образотворчою діяльністю дітей раннього віку засвідчило, що більшість малюків захоплюються конструюванням, ліпленням, малюванням. Рівень їх захопленості відповідає середньому

рівню. Захоплення і інтерес до образотворчої діяльності у дітей не стійкий: вони швидко згасають, якщо дитина стикається з труднощами.

Методика «Малювання кульбабки» проведена з метою виявлення ступені захопленості дитини малюванням. Спостерігаючи за дітьми в процесі малювання, ми помітили, що частина малюків захоплені малюванням. Вони показують отримані малюнки вихователю, іншим дітям і очікують схвалення за роботу (Соня З., Маша О., Таня Н., Уля П.(ЕГ), Настя І., Ліза Б. (КГ)). У хлопчиків захопленість швидко зникає, якщо у них щось не виходить (Вова Ш., Данило Р., Кирило Л.(ЕГ), Єгор Ш., Данило Х., Саша Є. (КГ)). Діти з високим рівнем намалювали кульбаки нетрадиційною технікою – поролоном. Вони намагалися отримати чіткі контури квітів, ретельно підбирали колір квітів. Якщо колір не співпадав зі зразком, вони дуже засмучувались, і намагалися поруч намалювати ще одну квітку. Важко далось малюкам малювання листя кульбабки, вони намалювали їх на свій задум (овал). Отже, захопленість малюків малюванням відповідає середньому рівню (60% – ЕГ та 65% – КГ). На високому рівні з завданням справилося лише по 10% дітей ЕГ та КГ. Низький рівень захопленості малюванням виявлений у 30% малюків із ЕГ та 25% дітей КГ).

Наступне завдання було спрямовано на виявлення ступеня захопленості дітей конструюванням. Діти будували башту із чотирьох фігур жовтого, зеленого, червоного кольору. Діти з захоплення прийняли за роботу, але коли не змогли знайти циліндр для башти, їх захопленість зникла. Це стосувалося майже всіх дітей ЕГ та КГ. Отже, при стиканні з труднощами захопленість малюків конструюванням різко знижується. За результатами дослідження виявлено середній рівень захопленості дітей конструюванням (55% в ЕГ та 60% в КГ).

Ступінь захопленості дитини аплікацією ми виявили за допомогою створення сукні для мами. Дітям було запропоновано оздобити квітами мамину святкову сукню. Сукня була вирізана з картону, квіти – із кольорового паперу. Не всі діти виявили посидючість при виконанні цієї

клопітливої роботи. 40% дітей ЕГ та 35% малюків із КГ не доробили роботу до кінця, із завданням справилася лише 15% дітей ЕГ та 20% – КГ. Отже, ступінь захопленості малюків аплікацією відповідає середньому рівню (45% – ЕГ та КГ).

Підбиваючи підсумки за всіма методиками емоційно-мотиваційного критерію маємо: високий рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності за даним критерієм показало 20% дітей ЕГ та 25% – КГ; на середньому рівні перебуває 50% дітей ЕГ та 55% – КГ, низький рівень виявлений 30% дітей ЕГ та 20% – КГ.

Графічне зображення результатів, отриманих за даним критерієм на констатувальному етапі подані на рис. 2.1.

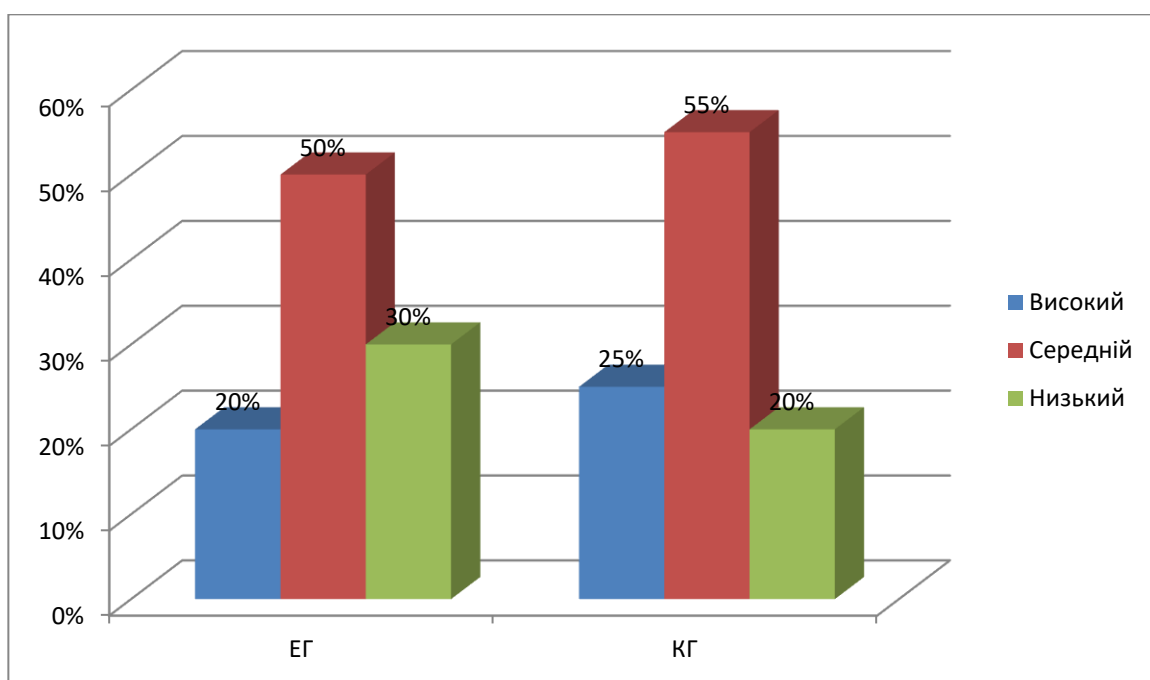

Рис. 2.1. Порівняння рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей ЕГ та КГ за емоційно-мотиваційним критерієм на констатувальному етапі дослідження

Загальний рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності за емоційно-мотиваційним критерієм визначався за сукупністю кількісних результатів, одержаних дітьми за виконання кожного із трьох завдань даного критерію.

Дані діаграми на рис. 2.1 свідчать про те, що рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей ЕГ та КГ за емоційно-мотиваційним критерієм знаходиться на середньому рівні (50% – ЕГ, 55% – КГ).

Для виявлення рівня вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку за когнітивно-пізнавальним критерієм були використані методики: малювання метелика різними техніками, дидактична гра «Збери пірамідку», бесіда «Який буває матеріал для конструювання?», ліплення пташки, бесіда «Які бувають матеріали для ліплення?».

Малювання метелика різними техніками було проведено з метою виявлення знань дитини про техніки виконання малюнків. Аналіз результатів малювання показав, що діти, в основному, оволоділи технікою малювання долоньками (60%), пальчиками (30%), поролоном (10%). Діти назвали техніку якою вони виконали метелика, розповіли, що його можна намалювати олівцями, фломастерами, фарбами, але їм ще важко ними малювати.

Методика «Збери пірамідку» була спрямована на виявлення знань дітей про форму, колір, величину. Із завданням зібрати пірамідку починаючи великим кільцем і закінчуючи маленьким справилося 35% дітей ЕГ та 40% малюків КГ, зібрали з чергуванням кілець піраміди за кольором 30% дітей ЕГ та 35% – КГ, форму «круг» назвало 35% дітей ЕГ та 40% – КГ. Спочатку діти маніпулювали з пірамідкою, пограли з нею, потім почали збирати. Малюки випробували труднощі при виконанні другого завдання, де їм потрібно було зібрати пірамідку з чергуванням кольору. Основною помилкою малюків було надівання два кільця одного кольору одного за одним. Коли діти збирали пірамідку з чергуванням великого і маленького кільця, вони використовували метод накладання-прикладання: накладанням кілець визначали яке кільце більше.

Бесідою «Який буває матеріал для конструювання?» ми виявили знання дітей про колір, форму, величину предметів. Було встановлено, що малюки

добре ознайомлені з елементами конструктора: квадрат, круг (50% дітей ЕГ, та 55% малюків КГ). Трикутник назвало 35% дітей ЕГ та 40% дітей КГ. Колір елементів конструктора назвало лише 25% малюків ЕГ та 30% – КГ, решта вихованців потребувало навідних запитань з боку експериментатора. Діти відповіли, що стіни, вікна, двері вони роблять із квадратних цеглин, дах – хто робить теж із прямокутників, хто – із трикутників. З кольорами елементів конструктора малюки теж помилялися.

Отже, знання дітей про форму, величину розмір предметів знаходиться на середньому рівні (45% ЕГ та 50% – КГ).

Знання дітей про властивості матеріалів ми виявили за допомогою методики «Ліплення пташеня». Після того як малюки зліпили пташеня, ми запитали їх «З якого матеріалу ти зробив пташеня?» 40% дітей ЕГ та 45% малюків КГ назвали глину. Крім глини 25% вихованців ЕГ та 30% – КГ назвали пластилін, 10% дітей Г та 15% – КГ назвало тісто. Із властивостей 35% дітей ЕГ та 40% малюків КГ назвало «вони м'які і легко розминаються». Отже, знання дітей про матеріали для ліплення та їх властивості знаходяться переважно на середньому рівні (45% в ЕГ та 50% – в КГ), високий рівень показало 20% дітей ЕГ та 25% – КГ, на низькому перебуває 35% малюків із ЕГ та 25% дошкільників із КГ.

Підбиваючи підсумки за всіма методиками когнітивно-пізнавального критерію маємо: високий рівень виявлений у 20% малюків ЕГ та 25% – КГ, на середньому рівні перебуває 45% дітей ЕГ та 50% – КГ, низький рівень показало 35% дітей ЕГ та 25% – КГ.

Графічне зображення результатів, отриманих за даним критерієм на констатувальному етапі подано на рис. 2.2.

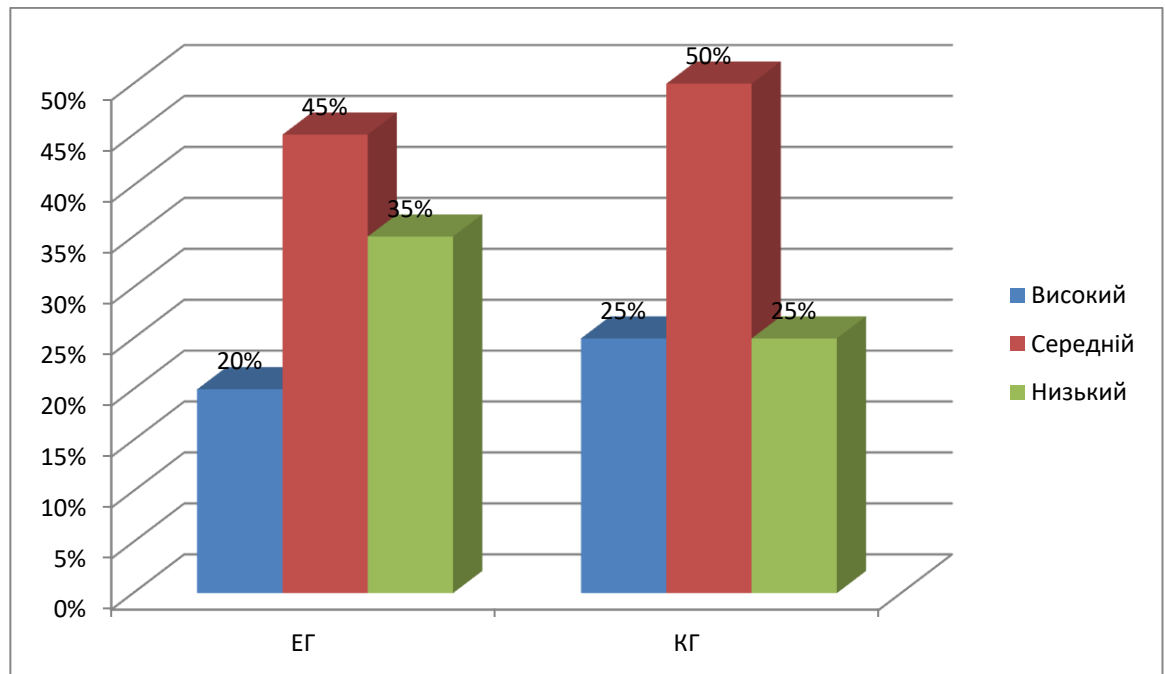

Рис. 2.2. Порівняння рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей EG та KG за когнітивно-пізнавальним критерієм на констатувальному етапі дослідження

Загальний рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності за когнітивно-пізнавальним критерієм визначався за сукупністю кількісних результатів, одержаних дітьми за виконання трьох завдань даного критерію.

.За даними діаграми на рис. 2.2. рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей EG та KG за когнітивно-пізнавальним критерієм знаходиться на середньому рівні (45% в EG та 50% – в KG).

Рівень сформованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей EG та KG за практично-діяльним критерієм було визначено за допомогою спостереження за виконанням рухів дитиною під час виконання малювання, малюванням сонечка, ліплення ковбаски прямими, коловими рухами рук, прямими рухами долонь і з'єднання її в кільце методом прищипування.

Метою проведеного спостереження було виявлення технічних умінь та навичок дитини під час малювання. Ми спостерігали як вірно малює тримає руку під час малювання, чи вірно тримає олівець, чи вміє регулювати силу натиску для отримання чіткого зображення, вміння замикає контур. Результати спостереження засвідчили, що у 15% дітей KG та 10% малюків із

ЕГ сформовані технічні вміння та навички малювання на високому рівні. Діти правильно тримають олівець, рухи виконують впевнено, регулюють силу натиску, вміють замикати контур. Сонечко у них вийшло яскравим, чітким. 45% малюків КГ та 50% дітей ЕГ показали середній рівень розвитку технічних умінь малювати. Діти не завжди правильно тримають олівець, тому контур вони отримали не чіткий. На малюнках цих дітей спостерігаються розриви, коло у них не замкнуто. Низький рівень був виявлений у 40% досліджуваних КГ та 50% – ЕГ. При виконанні завдання діти потребували допомоги дорослого, вони не вміють правильно тримати олівець, форми сонечка розмиті, не чіткі, важко роздивитися, що саме намалювали діти. Малювання сонечка показало, що формоутворюючі рухи дітей знаходяться на середньому рівні, як і технічні вміння і навички малювання.

Дослідження сформованості умінь ліплення показало, що 10% дітей ЕГ та КГ мають високий рівень сформованості умінь і навичок ліплення. Ці діти брали глину самостійно, без поправок вихователя, трьома пальцями обох рук, перебирали її пальцями, розминали і ділили на дві частини. Одну частину клали між долонями і формували ковбаску, з другої частини глини діти коловими рухами сформували м'ячик. Першу ковбаску діти потім з'єднали у кільце методом прищипування.

40% досліджуваних ЕГ та 35% – КГ показали середній рівень сформованості умінь і навичок з ліплення. Діти, віднесені до цього рівня правильно брали глину, розминали її, але не змогли її поділити на частини, дії малюків були хаотичними. Ковбаску і м'яч дошкільнята сформували методом «пасивного» руху, кільце діти сформували за вказівкою вихователя.

Половина досліджуваних (50% ЕГ та 55% – КГ) посідають на низькому рівні. Ці діти виконували завдання за словесною вказівкою вихователя, вони не змогли сформувати ковбаску, з'єднати її в кільце, і сформувати м'яч одразу. Малюки багато разів повторювали одноманітні, неузгоджені рухи.

Отже, вміння і навички малюків з ліплення знаходяться на середньому рівні.

Підбиваючи підсумки за всіма методиками практично-діяльнісного критерію констатуємо: високий рівень виявлений у 10% малюків ЕГ та КГ, на середній рівень показало 40% дітей ЕГ та 35% – КГ, на низькому рівні перебуває 50% дітей ЕГ та 55% – КГ.

Графічне зображення результатів, отриманих за даним критерієм на констатувальному етапі подано на рис. 2.3.

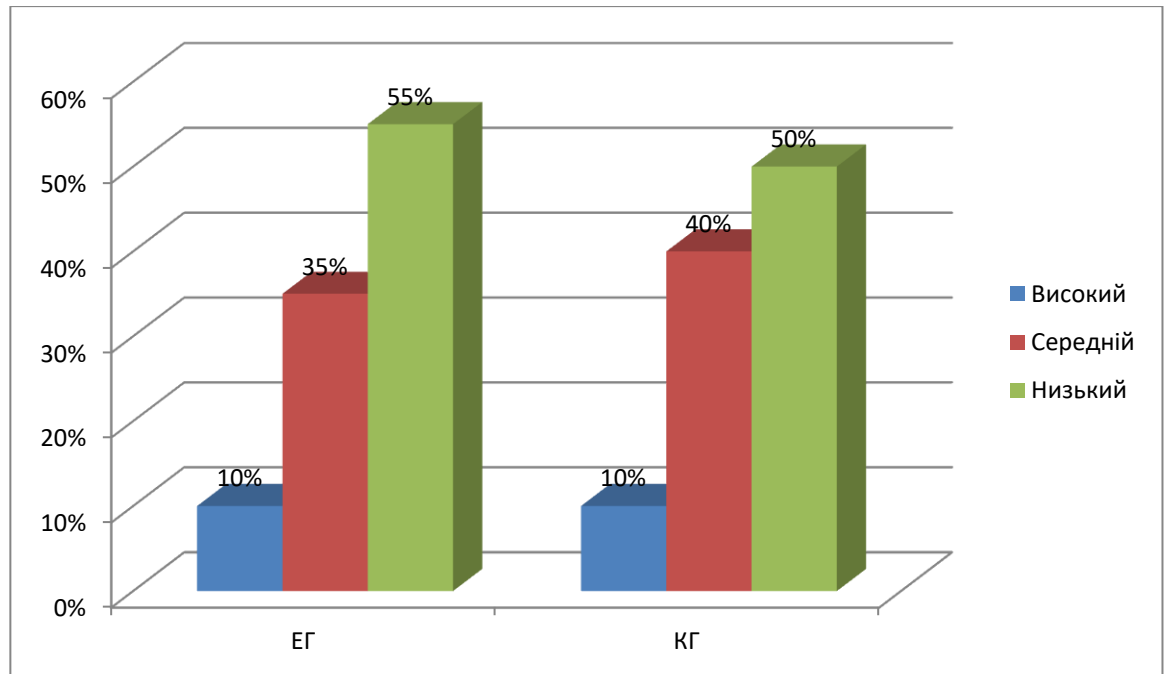

Рис. 2.3. Порівняння рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей ЕГ та КГ за практично-діяльним критерієм на констатувальному етапі дослідження

Загальний рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності за практично-діяльним критерієм визначався за сукупністю кількісних результатів, одержаних дітьми за виконання кожного із трьох завдань даного критерію.

За даними діаграми на рис. 2.3. рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей ЕГ та КГ за практично-діяльним критерієм знаходиться на низькому рівні (55% в ЕГ та 50% – в КГ).

Узагальнені дані констатувального етапу дослідження представлені у таблиці 2.2 і 2.3.

Таблиця 2.2.

Рівні вихованості інтересу до образотворчої діяльності та адаптованості дітей ЕГ на констатувальному етапі експерименту

ЕГ, 20 осіб	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
емоційно-мотиваційний	4	20	10	50	6	30
когнітивно-пізнавальний	4	20	9	45	7	35
практично-діяльнісний	2	10	7	35	11	55
Середнє значення		16,7		43,3		40
Адаптованість до ЗДО	3	15	9	45	8	40

Як бачимо в дітей експериментальної групи найкраще сформований емоційно-мотиваційний критерій, на низькому рівні він виявлений у 30% дошкільників, найгірше сформований практично-діяльнісний – 55% дітей перебувають на низькому рівні вихованості інтересу до образотворчої діяльності. У дітей не розвинути технічні уміння та навички образотворчої діяльності, не сформовані формоутворюючі рухи та вміння ліплення. По даним спостережень за дітьми встановлено, що рівень адаптованості дітей до умов ЗДО знаходиться на середньому рівні – 45%, на високому рівні перебувають 15% малят і на низькому – 40%.

Таблиця 2.3

Рівні вихованості інтересу до образотворчої діяльності дітей КГ на констатувальному етапі експерименту

КГ, 20 осіб	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
емоційно-мотиваційний	5	25	11	55	4	20
когнітивно-пізнавальний	5	25	10	50	5	25
практично-діяльнісний	2	10	8	40	10	50
середнє значення		20		48,3		31,7
Адаптованість	4	20	10	50	6	30

Дані таблиці 2.3 свідчать про те, що у дітей контрольної групи ситуація майже така як і в експериментальній групі: найгірше сформовані показники практично-діялісного критерію (50% дітей перебуває на низькому рівні), найкраще – емоційно-мотиваційний (20% дітей перебуває на низькому рівні). Адаптованість дітей контрольної групи знаходиться на середньому рівні – 50%, високий рівень адаптованості показало 20% малят, на низькому рівні перебуває 30% дітей.

Отримані результати констатувального етапу засвідчили недостатній рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку, епізодичне виховання інтересу у дітей у даному процесі вихователями груп, що у свою чергу, впливає на рівень адаптації дітей раннього віку до умов сучасного ЗДО. Це потребує проведення формувального етапу дослідження з дітьми експериментальної групи з підвищення інтересу до образотворчої діяльності в період адаптації.

2.2. Система роботи з виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього дошкільного віку в процесі адаптації до сучасного закладу дошкільної освіти

Після проведення констатувального етапу дослідження, ми провели формувальний етап, метою якого було виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей експериментальної групи.

Роботу проводили за розробленим планом, фрагмент якого подано у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Фрагмент перспективного плану роботи з виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку

<i>Назва заняття, гри</i>	<i>Мета</i>
«День народження синьої фарби»	Вчити відтворювати короткими лініями краплі дощу, правильно тримати пензлик у робочій руці; виховувати інтерес до образотворчої діяльності
«Тарілка з фруктами»	Закріпити знання круглої форми. Продовжувати формувати у дітей вміння малювати предмети круглої форми, образно відображати в малюнку фрукти; виховувати інтерес до образотворчої діяльності
«Сукня для мами»	вчити дітей викладати елементарні аплікації з різних геометричних фігур (трикутника, круга), називати форму й колір предмета; розвивати естетичний смак, дрібну моторику пальців рук, вміння розрізняти та називати кольори, геометричні фігури; виховувати інтерес до образотворчої діяльності
«Гірлянда для ялинки»	учити наклеювати готові форми (трикутники і прямокутники), чергуючи їх за формою та обираючи самостійно колір; навчати користуватися в аплікації клеєм-олівцем, наносити клей на зображення, прикладати зображення намащеною клеєм стороною до паперу, наклеювати зображення предметів на папір, придавлюючи його долонею і розгладжуючи серветкою;

	виховувати цікавість до занять з аплікації.
«Збери пірамідку»	навчати дітей прийому аплікації: наносити клей на зображення, прикладати зображення намащеною клеєм стороною до паперу, наклеювати зображення предметів на папір, придавлюючи його долонею і розгладжуючи серветкою; сприяти розвитку самостійності; виховувати цікавість до занять з аплікації.
«Пташка»	розвивати в дітей інтерес до відображення предмету різними засобами. Формувати вміння бачити в шматочку глини художній образ предмета; учити малювати конструювати, використовуючи шматок глини та природний матеріал, знаходити місце для кріплення деталей для отримання образу пташки; виховувати інтерес до ліплення.
«Печиво для гостей»	учити передавати форму в ліпленні, ліпити предмети простої форми (кульки) за допомогою дій – відривання, скочування, сплющування, витягування, проробляючи деталі пальчиком чи стекою, відтворюючи форму предметів та образів довкілля; закріплювати знання назв матеріалу та інструментів, використаних на занятті; розвивати вміння виділяти форму, розмір, колір, просторове відношення предметів, створювати найпростіші композиції; виховувати інтерес до ліплення.
«Парканчик»	учити передавати форму в ліпленні, ліпити предмети простої форми (палички, ковбаски) за допомогою дій – відривання, розкочування, відтворюючи форму предметів; виховувати інтерес до ліплення, самостійність.
«Вежа для кішечки»	Вчити будувати вежу з кубиків, накладати кубик на кубик. Розвивати дрібну моторику. Вчити утримувати увагу. Активізувати пасивний і активний словник дітей (візьми, зроби, постав будинок, посади кішечку на будиночок; виховувати інтерес до образотворчої діяльності
«Літак»	Удосконалювати вміння знаходити і показувати основні деталі: кубик, цеглинка. Формувати вміння виконувати будівництво літака самостійно за

	зразком; виховувати інтерес до образотворчої діяльності.
--	--

Складаючи план, ми намагалися підібрати заняття, ігрові вправи, які сприяють формуванню у малят формоутворюючих рухів та технічних умінь і навичок з малювання та ліплення, розширюють їх знання про форму, величину, колір предметів, про різні техніки малювання, про властивості матеріалів для ліплення, викликають у малят інтерес до образотворчої діяльності та бажання нею займатися. Під час проведення занять ми особливу увагу приділяли самостійності малят.

Проведені нами заняття з малювання, аплікації, конструювання, ліплення подані у додатку Ж, К, Л, М.

На перших заняттях ми навчали малят як треба правильно тримати олівець, пензлик у руці, як малювати предмети круглої форми. Так, під час проведення заняття «День народження синьої Фарби» ми вчили дітей відтворенню коротких ліній краплинок дощу, показували як треба правильно тримати пензлик у робочій руці. Після пояснення як технічних навичок малювання, ми використали методичний прийом «Намалюй у повітрі», запропонувавши малюкам намалювати пензликом дощик зверху вниз. Малюки самостійно намалювали дощик після самостійної роботи діти розглянули малюнки із зображення дощу, пограли у рухливу гру «Сонечко і дощик». Під час малювання ми стежили, щоб діти правильно держали пензлик, робили натиск на нього для отримання чіткого зображення. Якщо у дитини щось не виходило, ми брали її руку у свою і малювали разом. Закріплювали отримані навички малюки у самостійній художній діяльності. Діти були настільки захоплені малюванням, що на деякий час забули про те, що поруч з ними нема батьків.

На занятті з малювання «Таємниці дощу» малюки закріплювали навички малювати дощ. Вони малювали характер дощу: сильний дощ зображали суцільними лініями; слабкий дощ – пунктирними. Для

прискорення адаптації дітей до умов ЗДО ми на заняттях використовували іграшки, вірші, загадки. Так, діти зацікавилися приходом Шепотунчика, який запропонував їм послухати звуки і назвати звуки дощу. Після поведення фізкультхвилинки «Хмарка і крапельки» малюки закріпили уміння малювати дощик пензликом. Хлопчикам сподобалося малювати сильний дощ, дівчаткам – слабкий. Діти, які важко пристосовувалися до умов ЗДО (Катя Х., Данило Р., Вова Ш., Алія Я., Дарина Ф.) зацікавилися малюванням, воно відволікло їх від сумних думок. Малюванням зацікавилися майже усі дітки, але деякі із них ще не навчилися виконувати завдання за вказівкою педагога (Сашко Г., Кирило Л.) і не дотримуючись інструкцій вихователя.

Після того, як малюки навчилися відтворювати краплини дощу, ми почали навчати їх малювати предмети круглої форми. Було проведено заняття «Яблуко – стигле, червоне, наливне». До початку заняття була проведена попередня робота: проведені з малятами дидактичні ігри «Фрукти і овочі», вгадай за описом, відгадували загадки тощо. Після проведення бесіди з малюками і пояснення як правильно зображати предмети круглої форми, малюки приступили до роботи. У вийшли чудові яблука. Діти з низьким рівнем вже більш впевнено тримали пензлик в руці, навчились брати стільки фарби на пензлик, скільки потрібно (Оля С., Аліна Б., Даня Г., Кирило Л.). Малюки закріпили навик малювати круглу форму на занятті з теми: «Тарілка з фруктами». Крім придбання навиків формоутворюючих рухів, малята закріпили основні кольори: яблука – червоні, зелені, груша – жовта, слива – синя. У вільний час діти подовжували малювати фрукти.

З метою виховання інтересу дітей до малювання, ми навчали їх нетрадиційним технікам: вчили малювати, пальчиком, долонькою, поролоном тощо.

Так, на занятті з теми «Сніжне дерево» ми формували у малюків вміння передавати у малюнку характерні риси зими за допомогою малювання поролоном, пальчиком. Діти відпрацьовували впевненість рухів під час малювання. Для зацікавлення малюків малюванням, ми використали

сюрпризний момент: к ним на заняття прийшов зайчик і попросив малюків допомогти йому сховатися від вовка і лисиці. Діти використали лист пекінської капусти для зображення дерев, а губки – снігу. Зайчик подякував дітей, пограв з дітьми в рухливу гру «Зайчик біленький сидить» і попрощавшись побіг у ліс.

Наступна серія занять була посвячена формуванню вмінь дітей малювати поролоном, пальчиком, наклеювати готові прикраси для ялинки. На занятті з малята прикрашали новорічну ялинку іграшками, які малювали шматочком поролону. Для підвищення інтересу дітей до малювання ми використали гру «Додай слівце», в якій діти продовжували речення про зиму, зимові розваги, новорічне свято. Після нагадування малюкам правил користування обладнанням на столі для малювання, вони з захопленням приступили до прикраси ялинки. Інтерес не виявили лише Аліна Б., Вова Ш., Кирило Л.

Малята продовжили прикрашати ялинку на занятті з аплікації, темою заняття було «Гірлянда для ялинки». На занятті діти закріпили поняття про форму предмета, вони наклеювали іграшки – трикутники, прямокутники, круги. Колір іграшок обирали самостійно. Під час роботи малюки навчилися користуватися клеєм-олівцем, наносити клей на зображення, прикладати зображення намащеною клеєм стороною до паперу, наклеювати зображення предметів на папір, придавлюючи його долонею і розгладжуючи серветкою. Крім того діти закріпили поняття просторової орієнтації, такі як «вище», «нижче», «праворуч», «ліворуч». Для формування навичок наклеювати прикраси ми використали прийом показу. У процесі роботи малюків ми допомагали тим, хто не засвоїв послідовність дій. Заняття підвищило їх інтерес до занять з аплікації, цьому сприяв і музичний супровід роботи дітей. Особливого інтересу не виявили Алія Я., Данило Р., Кирило Л. Їм важко давалося формування вмінь наклеювання фігурок на папір.

Напередодні 8 Березня ми провели заняття з малювання і аплікації. Діти малювали квіти для мами нетрадиційною технікою – долонькою. На

занятті для виховання інтересу до малювання використовували вірші про маму, ігри. Перед малюванням проведена пальчикова гімнастика, потім діти старанно малювали квіти в подарунок матері. Краще за всіх намалювали тюльпани Маша О., Соня З., Таня Н., Даня Г. Розпливчасті форми квітів вийшли у Алії А., Данило Р., Олі С., Аліни Б.

Крім квітів, малюки в подарунок мамі прикрасили сукню. На занятті з аплікації ми дали малюкам силуети суконь і маленькі різнокольорові кружечки, трикутнички, смужки. На заняття до дітей завітала лялька Оленка і запропонувала діткам зробити мамі подарунок: прикрасити сукню. Для зацікавлення дітей роботою ми провели з ними бесіду про колір сукні, форму, дидактичну гру «Якої сукні не стало?», вони пригадали форму геометричних фігур, колір. Потім показали дітям як правильно прикрашати сукню і після пальчикової гімнастики, малюки приступили до роботи. Маша О., Таня Н., Даня Г., Соня З. з захопленням одразу почали працювати. Катя Х., Дарина Ф., Уля П., Катя М., Карим О. спочатку приміряли прикраси без приклеювання, міняли їх, якщо їм не сподобалось. Коли вони залишилися задоволені своїм орнаментом, почали приклеювати фігурки. Оля С., Аліна Б., Алія Я. довго не могли почати роботу, відволікалися, підглядали як інші діти прикрашають сукні.

Закріпили ми вміння дітей наклеювати фігурки на папір на занятті «Збери пірамідку». У вступній частині заняття малюки відгадували загадки про іграшки, які їм загадувала лялька Оксанка. Інтерес проявили Дарина Ф., Уля П., Катя М., вони швидко розгадували загадки, проявляли високу активність, в порівнянні з Олею С., Аліною Б., Алією Я – цих дів яток важко було зацікавити.

Діти приступили до збирання пірамідки після пальчикової гімнастики «Іграшки» і нашого пояснення як виконати роботу. Ми продемонстрували малюкам, як треба викладати «пірамідку» із різнокольорових овалів різного розміру, як треба наносити на форму клейстер, прикладати намащеною стороною до аркуша паперу, придавлювати його долонею і розгладжувати

серветкою. Виконуючи роботу Олег М., Карім О., Мілана С. не дотримались правила збирання, вони зібрали пірамідку у зворотному порядку: великий круг опинився внизу, а маленький – вверху. Уля П., Катя Х., Вова Ш. не дотримались послідовності викладання кругів за величиною. Не зважаючи на ці помилки, інтерес до виконання роботи був підвищений майже у всіх дітей.

Інтерес до образотворчої діяльності ми виховували у малюків і на заняттях з ліплення і конструювання. Так, під час проведення заняття з теми «Печиво для гостей» малюки навчилися передавати форму в ліпленні, ліпити предмети простої форми (кульки, ковбаски) за допомогою дій – відривання, скочування, сплющування, витягування, проробляючи деталі пальчиком чи стекою, відтворюючи форму предметів та, образів доквілля.

Для підвищення інтересу до ліплення, використані загадки про кухаря, бесіда про його роботу. Потім діти ліпили печиво з тіста і пригощали гостей-іграшок. На занятті проведена гра «Калачі», яка допомогла налаштуватись на роботу. Малюки дізналися про властивості тіста у процесі його обстеження. Під час роботи дітей, ми стежили, щоб діти не квапилися, не губили тісто, розкочували, розплющували його між долоньками, прикрашали готовий виріб. В кінці заняття проведена дидактична гра «Дружне чаювання», під час якої діти навчилися сервірувати стіл та закріпили назви посуду. Найбільший інтерес і активність проявили Таня Н., Аліса К., Катя М., Соня З. Неуважність до виконання завдання виявили Катя Х., Оля С., Данило Р.

Метою заняття з ліплення «Пташка» було виховання інтересу до ліплення, формування у малят вмінь у шматочку глини бачити художній образ предмета; навчити дітей конструювати із природного матеріалу – шматка глини, ознайомити їх з властивостями глини. Перед початком роботи ми зацікавили малят, показав їм макет будинку з пташкою, яка співала пісеньку. Пташка слугувала зразком, діти порівнювали грудки глини з пташкою за розміром, намагалися зліпити схожу зразку пташку. З ліпленням краще справилися дівчата Катя М., Аліса К., Мілана К., Дарина Ф. У хлопчиків пташка трохи відрізнялася від зразка.

На наступному занятті з ліплення «Парканчик» ми намагалися зацікавити малят навколишнім світом, навчити їх ліпити палички, ковбаски, придбанню вмінь виконувати дії – відривання, розкочування, відтворюючи форму предметів. Малюки закріпили форму предметів, їх просторову орієнтацію. Під час самостійної роботи малюки ліпили парканчик для свійських тварин-іграшок.

Оцінюючи роботу дітей, ми похвалили малюків, які швидко і краще зліпили парканчик (Кирило Л., Даню Г., Микиту Є), попросили допомогти Данилі Р., Олі С., Аліні Б. добудувати парканчик.

На заняттях з конструювання малюки конструювали вежу для кішечки. Діти оволодівали уміннями будувати споруди із кубиків. Як і завжди, заняття ми почали з сюрпризного моменту: гості до дітей завітала кішечка і поскаржилася їм, що вона заблукала і зараз залишилася без будиночка. Кішечка звернулася до дітей з проханням побудувати вежу, щоб вона могла з неї побачити свій дім. Діти відгукнулися на пропозицію побудувати вежу. Ми показували дітям як накладати кубики на кубик, вони повторювали наші дії. Проблеми виникли у Олі С., Аліні Б., тому ми використали прийом «Рука в руці», яким допомогли цим дітям добудувати вежу.

Хлопчикам дуже сподобалось заняття з конструювання на тему «Літак», на якому діти удосконалювали вміння знаходити і показувати основні елементи конструктора: кубик, цеглинку. Сюрпризним моментом був приліт папуги, який приніс комп'ютерний диск з презентацією зображень різних літаків. Вони із задоволенням пограли у настільно-друковану гру «Літаки прилетіли», в якій розкладали великі і маленькі літаки по аеродромам: великий літак приземлявся на великий аеродром, маленький – на інший. Після діти отримали таку інструкцію: «Малята, подивитесь, що знаходиться у нас на столі? Правильно, дерев'яні та пластмасові кубики, конструктор ЛЕГО. Давайте разом побудуємо літаки. Для цього нам потрібні призми, цеглинки і кубики. Салоном у літака буде одна цеглинка, інша цеглинка – крилом, трикутна призма буде – носом, а кубик хвостом у літака.

Подивіться, який у мене вийшов літак. Давайте побудуйте свої літаки». Малята з захопленням прийняли конструювати літак. Швидко з роботою справились Даня Г., Таня Н., Маша О., Соня З., Олег М.. Деякі труднощі виникли у Улі П., Каріма О., Сашка Г., Каті Х. – вони одразу не змогли знайти трикутну призму. З нашою допомогою побудували літак Аліна Б., Данило Р., Алія Я., Оля С., вони були невпевненими у своїх силах, боялися самостійно розпочинати роботу.

Отже, для виховання інтересу дітей раннього віку до образотворчої діяльності ми використовували на заняттях сюрпризні моменти, ігри, віршики, загадки. На малюванні малята оволодівали нетрадиційними техніками малювання (малювання поролоном, долоньками, пальчиком, відбитки листя – додаток Н), які сприяли зняттю страхів у малюків, розвитку впевненості у себе, тобто полегшували процес адаптації дітей до умов сучасного закладу дошкільної освіти.

Для вирішення проблеми виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку в процесі адаптації до сучасного закладу дошкільної освіти ми залучали батьків вихованців. Для них ми провели круглий стіл, де обговорювали тему «Використання нетрадиційних методик малювання з дітьми раннього віку в сімейному вихованні» (додаток П), консультацію на тему «Нетрадиційні техніки малювання в дитячому саду і їх роль у процесі адаптації дітей до ЗДО» (додаток Р). Організовували спільну образотворчу діяльність з малювання нетрадиційними техніками.

Під час проведення першого заняття круглого столу батьки підвищили свої теоретичні знання щодо розвитку дітей раннього віку в процесі образотворчій діяльності, а саме: отримали інформацію про особливості залучення дітей раннього віку до образотворчої діяльності, про предмети і обладнання, необхідні для занять. На другому занятті батьки отримали знання щодо використання нетрадиційних технік малювання та спробували їх. Додатково ми провели консультацію по ознайомленню батьків з нетрадиційними техніками малювання, які доступні малюкам. На третьому

засіданні круглого столу ми організували заняття з малювання нетрадиційними техніками дітей разом з батьками.

Для вихователів була проведена групова консультація на тему «Нетрадиційні техніки малювання – стимул до творчості» (див. Додаток С), в ході якої вони отримали інформацію про особливості художньо-продуктивної діяльності дітей під час занять з образотворчої діяльності, про шляхи підвищення інтересу до образотворчої діяльності дітей раннього віку.

Отже, проведена робота сприяла вихованню інтересу у дітей раннього віку до образотворчої діяльності, що у свою чергу полегшувало процес адаптації малюків до умов сучасного дошкільного закладу. Батьки під час консультацій і проведеного круглого столу отримали інформацію щодо використання нетрадиційних технік малювання в домашніх умовах, а вихователі – розширили свої знання щодо шляхів підвищення інтересу малюків до образотворчої діяльності.

2.3. Перевірка ефективності розробленої системи

Після проведення системи роботи з виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку в процесі адаптації до сучасного ЗДО ми провели контрольний етап, метою якого було перевірка її ефективності.

Для досягнення мети були визначені наступні завдання:

- провести повторне анкетування вихователів з метою з'ясування змін щодо засобів і методів виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку;

- провести повторне діагностування дітей експериментальної і контрольної груп за критеріями, показниками, рівнями вихованості та методиками констатувального етапу;

- порівняти результати контрольного етапу з констатувальним;

– за результатами проведеного дослідження надати рекомендації вихователям

Першим кроком контрольного етапу було повторне анкетування вихователів з метою з'ясування як змінилися погляди педагогів щодо засобів і методів виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку.

Проаналізуємо деякі відповіді вихователів. Із відповідей педагогів ми дізналися, що з метою формування інтересу у дітей раннього віку до образотворчої діяльності на 20% збільшилась кількість опитуємих, які використовують нетрадиційні техніки образотворчої діяльності. Частіше за все педагоги використовують малювання долонькою (60%) (метелик, казкове дерево), 70% навчають дітей малювати пальчиком (прикраси для ялинки, зернятка для синички намисто для сороки(; відбитком поролону дітей навчають зображати ліс, галявини з квітами. Збільшилась на 30% кількість вихователів, які використовують ігрові прийоми («програвання зображень», «подорож у картину») у процесі виховання інтересу малят до образотворчої діяльності. Разом з нетрадиційними засобами малювання 80% педагогів використовують традиційні методи навчання малюванню: наочні, спостереження, споглядання, обговорення, зразок педагога, показ тощо. Для виховання інтересу 80% педагогів, що на 50% більше ніж на констатувальному етапі, використовують яскраву наочність, картини, цікаві вірші та ігри тощо. Для виховання інтересу дітей раннього віку до образотворчої діяльності збільшилась кількість педагогів (на 40%), які використовують нетрадиційні матеріали: листя, пробки, кришечки тощо. Навчаючи малят конструюванню, вихователі використовують яскравий будівельний матеріал (кубики, квадрати, трикутники, трикутні призми, фігури круглої форми тощо).

Із повторного анкетування ми з'ясували, що всі діти (100%) зацікавлені образотворчою діяльністю. Педагоги відмітили, що заняття з образотворчої діяльності в групах раннього віку проводять два рази на тиждень, що у дітей

сформувалися образотворчі навички (30%). У самостійній художній діяльності малюки займаються образотворчою діяльністю щоденно: роблять аплікації, малюють, ліплять, конструюють.

Також збільшилась кількість педагогів (на 20%), які на заняттях з малювання стали використовувати кольорові олівці, гуаш, «малювання пальчиками, долоньками».

Всі вихователі (100%) відмітили, що зацікавленість дітей образотворчою діяльністю відволікає їх від нав'язливих думок про дід, батьків, вони скоріше адаптуються до нових умов і вимог з боку дорослих.

Отже, анкетування вихователів засвідчило, що вихователі приділяють значну увагу вихованню інтересу малят до образотворчої діяльності з метою скорішій адаптації малюків до ЗДО. Збільшилась кількість педагогів, які стали використовувати нетрадиційні методи малювання, конструювання, аплікації, ігрові вправи у цьому процесі.

Наступним кроком контрольного етапу дослідження було проведення повторного діагностування дітей експериментально і контрольної груп за критеріями, показниками, методиками констатувального етапу.

Для з'ясування як змінилися показники рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей експериментальної і контрольної груп за емоційно-мотиваційним критерієм ми повторно використали методи спостереження за дитиною під час образотворчої діяльності, малювання кульбаки, конструювання башти, аплікацію «Сукня для мами», бесіду «Що тобі подобається?».

Повторне спостереження за дітьми було проведено з метою з'ясування як діти відносяться до образотворчої діяльності, змінилося їх ставлення до неї чи ні.

Спостереження показали, що у малюків ЕГ значно збільшився інтерес до малювання, до конструювання, ліплення, аплікації Вони стали більш самостійними, за допомогою до вихователя звертаються іноді. У Кирило Л., Олега М., Сашко Г., Аліни Б., (КГ), Аріни Ф., Данило Ч., Сашка Є., Каріма

О., Кирило Л., Каті Х. (ЕГ) значно зріс інтерес до образотворчої діяльності: вони із захопленням конструювали будівлі із квадратиків, паркани, башти, малювали квіти для мами, ліпили з глини, пластиліну. Їх дії стали більш впевненими, покращилися їх технічні, в наслідок чого вони не втрачали інтересу до своєї діяльності. Малята радувалися, коли у них виходило гарно зліпити або намалювати, яскраво виражаючи свої емоції посмішкою, вигуками, мімікою тощо. Підвищився інтерес до конструювання у Данило Р., Дарини Ф., Вови Ш., Каті Х., Аліси К. Малята спочатку готували себе матеріал для конструювання, а вже потім починали будувати. Збільшилась кількість дітей, які стали проявляти інтерес до аплікації. Покращили свої уміння у цій сфері Уля П., Маша О., Соня З.(КГ), Артем З., Ліза Т., Іван К., Аліса К., Мілана С., Катя Х. (ЕГ). Вони з захопленням роблять аплікації в подарунок рідним на свята. Діти яскраво виражають своє задоволення від діяльності, активно спілкуються з однолітками, дорослими. Значно покращились уміння робити вироби із пласти ліна, глини у Каріма О., Улі П., Дані Г. Лізи Б., Насті І.. Вони з задоволенням ліплять із пластиліну паркани, пташок, печиво, м'ячики. Кількість дітей, які стороняться однолітків значно зменшилась, діти захоплені спільною цікавою роботою.

Отже, спостереження за образотворчою діяльністю дітей раннього віку засвідчило, що за час проведення експерименту їх інтерес до образотворчої діяльності значно зріс. В процесі спільної діяльності вони активно спілкуються між собою, з вихователем.

Повторно методику «Малювання кульбаки» ми провели з метою виявлення змін у ступені захопленості дитини малюванням. Діти виконували завдання, а ми спостерігали за їх роботою. Під час спостереження ми помітили, що більша частина дітей (60%) захоплена малюванням. Вони показували нам свої малюнки, очікуючи схвалення малюнку (Соня З., Маша О., Таня Н., Уля П., Настя І., Ліза Б.). Значна підвищилась захопленість малюванням хлопчиків із експериментальної групи (Вова Ш., Данило Р., Кирило Л.). На 20% збільшилась кількість дітей, які виконали роботи

нетрадиційними техніками (пальчиком, поролоном). Вони намагалися якісно виконати малюнок, щоб він співпадав зі зразком. Легше діти справились і з малюванням листя кульбаки. Аналізуючи результати спостережень, можна зробити висновок, що рівень захопленості малюванням залишився на середньому рівні (60% – ЕГ та 55% – КГ). Високий рівень виявлений у 25% дітей ЕГ та 20% – КГ. На низькому рівні захопленості малюванням залишилося 15% малюків із ЕГ та 25% – із КГ.

Наступним завданням ми виявили як змінилося ставлення дітей до конструювання. На контрольному етапі з побудовою башти справились майже усі діти. Діти експериментальної групи більш захоплено конструювали башту, чергували кубики різних кольорів. В контрольній групі захопленість малюків зникала, якщо вони стикалися з труднощами. Повторне дослідження показало, що захопленість дітей конструюванням зросло, але залишилось на середньому рівні (45% в ЕГ та 50% в КГ).

Як змінилася ступінь захопленості дитини аплікацією ми з'ясували за методики «Сукня для мами». Спостереження за дітьми показало, що у Улі П., Дарини Ф., Кирило Л., Сашко Г. захопленість аплікацією зросла, малюки стали більш посидючими, намагалися ретельно прикрасити сукню для мами. З роботою не справилася лише Аліна Б., Данило Р., Алія Я.. 15% дітей, що на 20% менше ніж на констатувальному етапі, трохи не доробили роботу, по поводу чого дуже розстроїлись. Отже, ступінь захопленості малюків аплікацією в порівнянні з констатувальним етапом зросла, але залишилася на середньому рівні: (55% – ЕГ та 50% КГ).

Підбиваючи підсумки за всіма методиками емоційно-мотиваційного критерію маємо: високого рівня вихованості інтересу до образотворчої діяльності за даним критерієм досягло 35% дітей ЕГ та 30% – КГ; середній рівень виявлений у 55% дітей ЕГ та 55% – КГ, на низький рівні залишилося 10% дітей ЕГ та 15% – КГ.

Кількісні результати за емоційно-мотиваційним критерієм на контрольному етапі представлені на рис. 2.4.

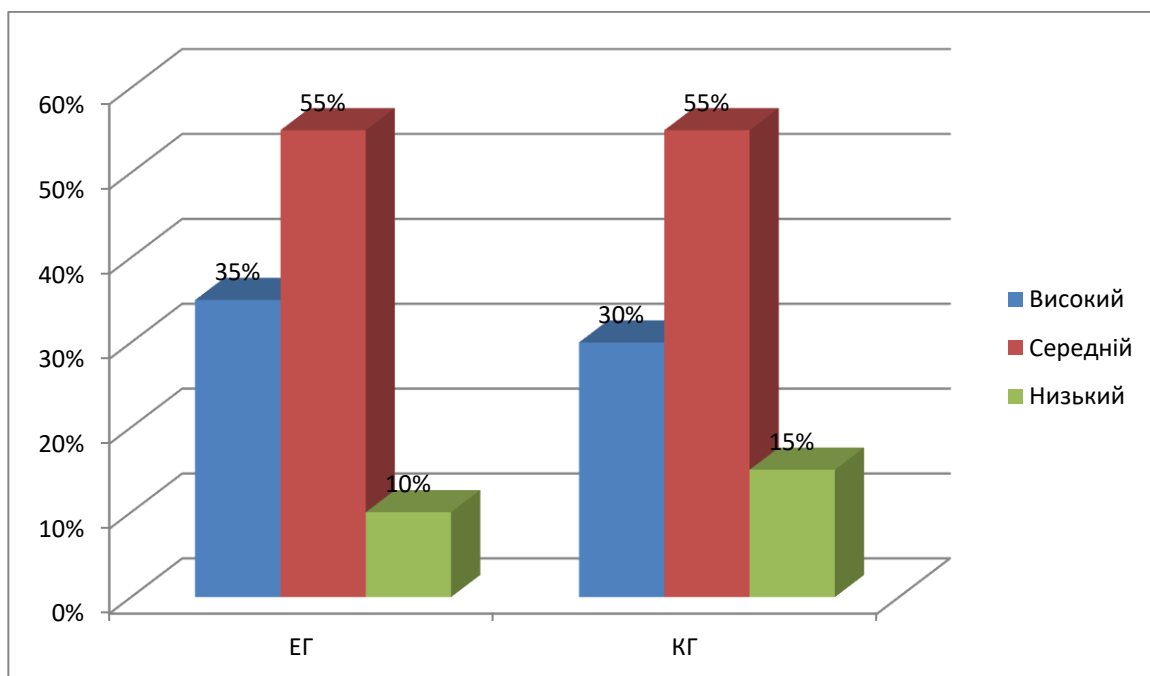

Рис. 2.4. Порівняння рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей ЕГ та КГ за емоційно-мотиваційним критерієм на контрольному етапі дослідження

Загальний рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності за емоційно-мотиваційним критерієм визначався за сукупністю кількісних результатів, одержаних дітьми за виконання кожного із трьох завдань цього критерію.

Дані діаграми на рис. 2.4 свідчать про те, що рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей ЕГ та КГ за емоційно-мотиваційним критерієм залишився на середньому рівні (55% в ЕГ та КГ).

Для з'ясування змін у рівнях вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку за когнітивно-пізнавальним критерієм були повторно використані методики: малювання метелика різними техніками, дидактична гра «Збери пірамідку», бесіда «Який буває матеріал для конструювання?», ліплення пташки, бесіда «Які бувають матеріали для ліплення?».

На контрольному етапі діти експериментальної групи намалювали метелика нетрадиційними техніками: поролоном (Саша Г., Дарина Ф, Вова Ш.), пальчиком (Даня Г., Микита Є., Соня З., Маша О.), олівцями (Мілана С.,

Уля П., Таня Н., Катя Х.), фарбами (Кирило Л., Карім О., Аліса К.). Аліна Б., Оля С., Алія Я. намагалися зобразити метелика фарбами, але малюнок у них не вдався. Отже, виконання завдання показало, що діти ознайомлені і володіють різними техніками малювання. Збільшилась кількість дітей, які оволоділи нетрадиційним техніками малювання (на 20%), Діти з високим рівнем самостійно назвали техніку, якою виконали метелика, розповіли як ще можна його намалювати; діти, віднесені до середнього рівня не назвали техніку малювання, назвали ще 2 методи, якими можна зобразити метелика; малюки низького рівня на запитання не відповіли. Отже, знання малят щодо методів зображення предметів збільшилася.

Повторне проведення методики «Збери пірамідку» дозволило виявити як змінилися знання дітей про форму, колір, величину предметів. Із завданням зібрати пірамідку, починаючи з великого кільця і закінчуючи маленьким справилось на 15% малюків ЕГ більше ніж на констатувальному етапі (45% дітей ЕГ та 40% малюків КГ), зібрали з чергуванням кільцець піраміди за кольором на 10 % більше, правильно форму кільцець піраміди назвали на 15% більше ніж на попередньому етапі. Отже, результати виконання завдання показали, що малюки засвоїли форму, розмір і колір на середньому рівні. На цьому етапі малюки зробили менше помилок, були більш уважні до виконання завдання. При збирання пірамідки малюки використовували метод накладання-прикладання, порівнювання.

Проведення повторно бесіди «Який буває матеріал для конструювання?» показало, що малюки добре ознайомлені з формою і кольором елементів конструктор. Діти швидко називали квадрат, круг трикутна призма, куб, цеглина (Даня Г., Олег М., Маша О., Соня З., Сашко Г.). При визначенні кольору діти попускали помилки, які самі ж виправляли (Дарина Ф., Карім О., Коля М.). Ми помітили, що діти експериментальної групи відповідали швидше, були активніше, їх знання міцніше

Отже, у знаннях дітей про форму, величину розмір предметів відбулися позитивні зміни, але залишився на середньому рівні (55% ЕГ та 50% – КГ).

Методика «Ліплення пташеня» показала нам як змінилися знання дітей про властивості матеріалів. Дітям було запропоновано зліпити пташеня і відповісти на запитання «З якого матеріалу ти зробив пташеня? А який ще матеріал можна використати?». Аналіз відповідей показав, що 60% дітей ЕГ та 50% ознайомлені з глиною, пластиліном, тістом. Діти, віднесені до високого рівня назвали їх властивості «вони м'які і легко розминаються, тому з них легко ліпити різні фігурки» (Даня Г., Таня Н., Маша О., Соня З.). Малюки з середнім рівнем сказали, що пластилін добре розминається, тому із нього можна ліпити; діти з низьким рівнем не назвали властивостей матеріалів для ліплення. Отже, знання дітей про матеріали для ліплення та їх властивості залишилися на середньому рівні (55% в ЕГ та 55% – в КГ), високий рівень виявлений у 30% дітей ЕГ та 25% – КГ, на низькому залишилося 15% малюків із ЕГ та 20% дошкільників із КГ.

Підбиваючи підсумки повторного діагностування за всіма методиками когнітивно-пізнавального критерію маємо: високого рівня вихованості інтересу до образотворчої діяльності за когнітивно-пізнавальним критерієм досягло 30% малюків ЕГ та 25% – КГ, на середньому рівні посідає 55% дітей ЕГ та 55% – КГ, на низькому рівні залишилося 15% дітей ЕГ та 20% – КГ.

Графічне зображення результатів, отриманих за даним критерієм на контрольному етапі подано на рис. 2.5.

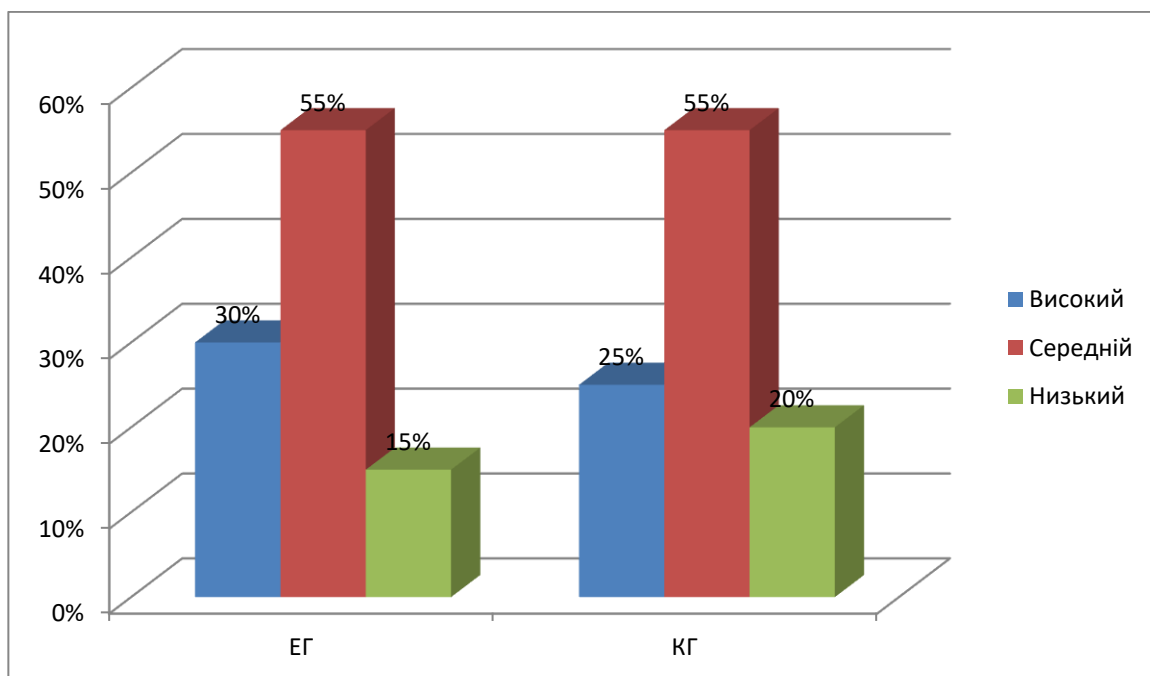

Рис. 2.5. Порівняння рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей ЕГ та КГ за когнітивно-пізнавальним критерієм на контрольному етапі дослідження

Загальний рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності за когнітивно-пізнавальним критерієм визначався за сукупністю кількісних результатів, одержаних дітьми за виконання кожного із трьох завдань даного критерію.

Як свідчать дані діаграми на рис. 2.5. рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей ЕГ та КГ за когнітивно-пізнавальним критерієм середній рівень підвищився до 55% у дітей експериментальної і контрольної груп. Високого рівня досягло 30% малят ЕГ та 25% – КГ, на низькому залишилося 15% дітей ЕГ та 20% малят із КГ.

За методиками практично-діяльнісного критерію ми з'ясували як змінилися технічні уміння та навички малюків, сформованість формоутворюючих рухів, умінь ліпити.

За допомогою спостереження за малюками під час ліплення ковбаски ми з'ясували як змінилися їх вміння ліпити коловими і прямими рухами рук, вміння з'єднати ковбаску в кільце методом прищипування.

Виконання завдань з ліплення показали, що сформованість умінь ліпити ковбаски різними рухами рук у 25% дітей експериментальної та 20% малюків контрольної груп відповідають високому рівню: діти самостійно брали глину трьома пальцями обох рук, перебирали її, розминали пальцями і ділили на дві частини. Із одної частини формували ковбаску, поклав глину між долонями, потім її з'єднали у кільце, прищипнув кінці. З другої частини глини малята сформували м'ячик коловими рухами рук (Соня З., Таня Н., Маша О., Даня Г. (ЕГ), Ліза Б., Настя І., Неоніла К. (КГ)).

Вміння 50% малюків ЕГ та 45% – КГ відповідають середньому рівню. Малята, віднесені до цього рівня, не змогли поділити глину на часті після розминання. Брали глину і розминали її вони правильно. Рухи рук дітей під час ліплення були хаотичними. Самостійно з'єднати ковбаску у кільце вони не змогли, потребували вказівки дорослого (Аліса К., Вова Ш., Катя Х., Кирило Л.).

Значно знизилась кількість дітей, чиї уміння ліпити були сформовані на низькому рівні: в ЕГ низький рівень зменшився з 55% до 30%, в КГ – з 50% до 35%. Діти, чиї уміння ліпити залишилися на низькому рівні, виконували завдання за вказівкою експериментатора. Самостійно вони не могли сформувати ковбаску і з'єднати її в кільце, сформувати м'яч. Малюки багаторазово повторювали одні й ті ж неузгоджені рухи (Аліна Б., Аля Я., Катя М., Кирило Л., Оля С., Дарина Ф.).

Отже, вміння і навички малюків з ліплення сформовані переважно на середньому рівні.

Набуті технічні вміння та навички малювати ми виявили спостереженням за виконанням рухів малюків під час малювання. Спостереження показали, що збільшилась кількість дітей, які навчилися правильно тримати руку під час малювання (на 25%), вірно тримати олівець чи пензлик (на 20%), регулювати силу натиску на папір з метою отримання чіткого зображення (на 15%), замикати контур (на 20%). Результати спостереження засвідчили, що технічні навички і вмінні 25% дітей ЕГ та 20%

– ЕГ відповідають високому рівню. Малюнок сонечка у них вийшов яскравим, чітким, коло замкнуте, промені – чіткі.

Вміння малювати у 50% малюків ЕГ та 45% дітей КГ відповідають середньому рівню. Діти, віднесені до цього рівня не завжди правильно тримали пензлик, не контролювали силу натиску, тому контур сонечка вийшов не чіткий. У контурі кола наявні розриви (Микита Є., Карим О., Мілана С., Вова Ш.))

На низькому рівні технічні вміння залишилися у 25% дітей експериментальної та 35% контрольної груп. Діти самостійно не могли виконати завдання, потребували допомоги експериментатора. Ми звертали їх увагу на те, як вони тримали олівець, руку під час малювання. Допомагали з'єднати коло, зробити потрібний натиск для отримання зображення (Аліна Б., Алія Я., Катя М., Оля С., Данило Р.).

Виконання завдання з малювання засвідчило підвищення технічних умінь малят та виконувати формоутворюючі рухи, їх сформованість відповідає середньому рівню (50% . в ЕГ та 45% в КГ).

Підбиваючи підсумки за всіма методиками практично-діяльнісного критерію констатуємо: високого рівня досягло 25% малюків експериментальної та 20% дітей контрольної груп. На середньому рівні перебуває 50% малюків ЕГ та 45% – КГ , на низькому рівні залишилося 25% дітей ЕГ та 35% – КГ.

Графічне зображення результатів, отриманих за даним критерієм на контрольному етапі представлено у вигляді діаграми на рис. 2.б.

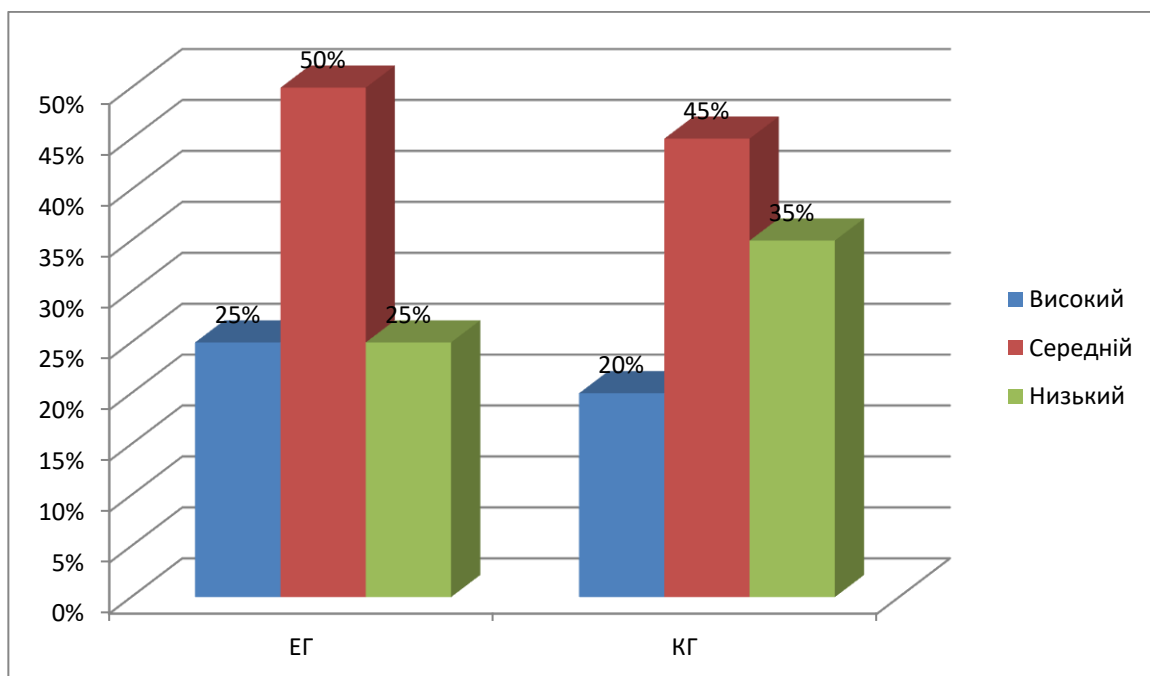

Рис. 2.6. Порівняння рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей ЕГ та КГ за практично-діяльним критерієм на контрольному етапі дослідження

Загальний рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності за практично-діяльним критерієм визначався за сукупністю кількісних результатів, одержаних дітьми за виконання кожного із трьох завдань цього критерію.

Дані діаграми на рис. 2.6. свідчать про те, що рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей експериментальної та контрольної груп за практично-діяльним критерієм досяг середнього рівня (50% в ЕГ та 45% – в КГ).

Узагальнені дані контрольного етапу дослідження представлені у таблицях 2.5 і 2.6.

Таблиця 2.5.

Рівні вихованості інтересу до образотворчої діяльності та адаптованості дітей ЕГ на контрольному етапі експерименту

ЕГ, 20 осіб	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
емоційно-мотиваційний	7	35	11	55	2	10
когнітивно-пізнавальний	6	30	11	55	3	15
практично-діяльнісний	2	25	7	50	11	25
середнє значення		30		53,3		16,7
Адаптованість	6	30	10	50	4	20

Як бачимо в дітей експериментальної групи залишився найкраще сформованим емоційно-мотиваційний критерій, на низькому рівні залишилося 10% малят, найгірше сформований практично-діяльнісний – 25% дітей показали низький рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності. У дітей залишилися не достатньо сформованими технічні уміння та навички образотворчої діяльності, не в достатній мірі сформованими залишились формоутворюючі рухи та вміння ліплення. Рівень адаптованості дітей до умов ЗДО пов'язаний з рівнем вихованості інтересу до образотворчої діяльності. Можна простежити, чим вище рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності, тим легше відбувається адаптація дитини до умов ЗДО. Адаптованість малюків до умов сучасного ЗДО знаходиться на середньому рівні (50%).

Дані таблиці 2.6 свідчать про те, що у дітей контрольної групи ситуація майже така як і в експериментальній: найгірше сформовані показники практично-діялісного критерію (35% малят показали низький рівень), найкраще – емоційно-мотиваційного (15% дітей продемонстрували низький рівень).

Таблиця 2.6

Рівні вихованості інтересу до образотворчої діяльності дітей КГ на контрольному етапі експерименту

КГ, 20 осіб	Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
емоційно-мотиваційний	6	30	11	55	3	15
когнітивно-пізнавальний	5	25	11	55	4	20
практично-діяльнісний	4	20	9	45	7	35
середнє значення		25		51,7		23,3
Адаптованість	5	25	10	50	5	25

В контрольній групі теж рівень адаптованості дитини залежить від рівня сформованості інтересу до образотворчої діяльності: рівень адаптованості те ж знаходиться на середньому рівні і складає 50%.

Простежимо динаміку змін, що відбулася за час проведення експерименту (рис. 2.7, 2.8).

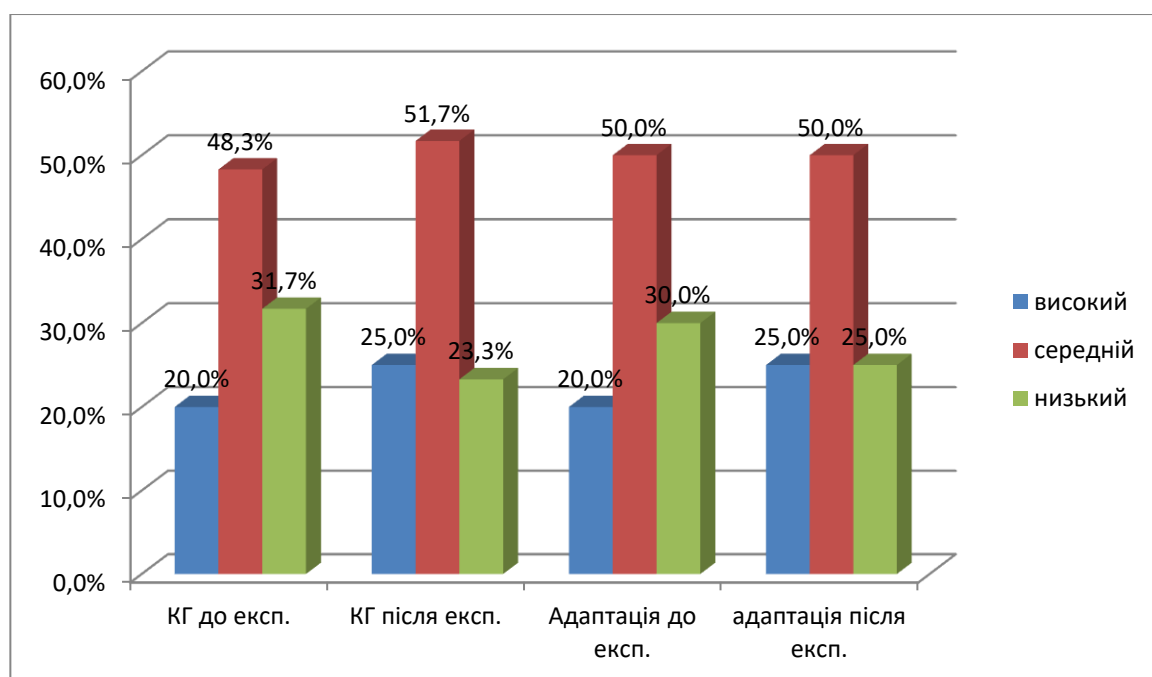

Рис. 2.7. Динаміка змін, що відбулася за час проведення експерименту з дітьми КГ

Як свідчать дані діаграми на рис. 2.7, високий рівень вихованості інтересу дітей КГ до образотворчої діяльності збільшився на 3,5%, адаптації – на 5%; середній рівень вихованості покращився – на 3,4%, адаптації – не змінився, низький вихованості інтересу зменшився на 7,4%, адаптації – на 5%. Можна зробити висновок про те, що зміни у рівнях вихованості інтересу до образотворчій діяльності приводять до змін у рівнях адаптованості до умов ЗДО в прямо пропорційній залежності.

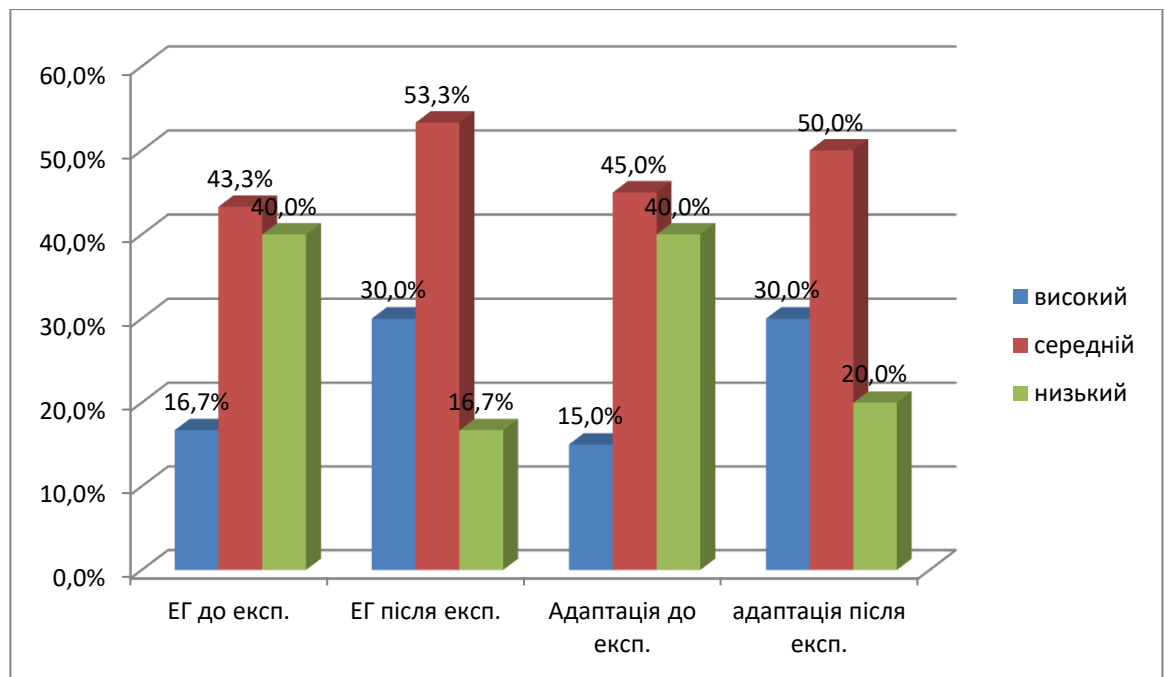

Рис. 2.8. *Динаміка змін, що відбулася за час проведення експерименту з дітьми ЕГ*

За даними діаграми на рис. 2.8, високий рівень вихованості інтересу дітей експериментальної групи до образотворчої діяльності збільшився на 13,3%, адаптації – на 15%; середній рівень вихованості покращився – на 10%, адаптації – на 5%, низький вихованості інтересу зменшився на 23,3%, адаптації – на 20%. Можна зробити висновок про те, що зміни у рівнях вихованості інтересу до образотворчій діяльності привели до прямо пропорційних змін у рівнях адаптованості до умов ЗДО.

Аналіз отриманих даних на контрольному етапі дослідження продемонстрував суттєві зміни у дітей експериментальної групи, що свідчить про вплив інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку на процес їх адаптованості до умов сучасного закладу дошкільної освіти.

Висновки до 2 розділу

Для перевірки впливу інтересу дітей раннього віку до образотворчої діяльності був проведений педагогічний експеримент на базі ЗДО «Теремок» м. Путивль. Експеримент проходив у три етапи: констатувальний, формувальний, контрольний. Метою констатувального етапу було виявлення рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності дітей раннього віку експериментальної і контрольної груп. Для його проведення були визначені критерії (емоційно-мотиваційний, когнітивно-пізнавальний, практично-діяльнісний), їх показники (зацікавленість і захоплення дитини до процесу зображувальної діяльності, прояв позитивних емоцій на образотворчу діяльність, знання про технік виконання, знання про колір, форму, величину предметів, знання про властивості матеріалів, технічні уміння та навички, сформованість формоутворюючих рухів, сформованість умінь ліплення). До кожного показника підібрані діагностичні методики і рівні вихованості інтересу до образотворчої діяльності.

Анкетування вихователів засвідчило їх увагу до проблеми виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку в процесі адаптації. З цією метою педагоги використовують низьку методів і методичних прийомів, зокрема і нетрадиційні техніки. На заняттях вихователі найчастіше використовують такі прийоми: «показ способу зображення» – 30 %, «бесіда» – 40 %, «ігрові» – 50 %, «використання зразків» – 30 %. Дітей навчають малювати кольоровими олівцями, фарбами – 70 %, «малювання пальчиками, долоньками» – 40 %.

Діагностування на констатувальному етапі за обраними методиками продемонструвало середній рівень вихованості інтересу до образотворчої діяльності: 43,3% у дітей експериментальної та 48,3% – контрольної груп.

Спостереження за дітьми раннього віку дозволили виявити рівні адаптованості малюків до умов сучасного закладу дошкільної освіти, він теж знаходився на середньому рівні.

З експериментальною групою була проведена система роботи щодо підвищення інтересу малюків до образотворчої діяльності.

Робота проводилася за складеним планом. При складанні плану, ми підібрали заняття, ігрові вправи, які сприяли формуванню у малят формоутворюючих рухів та технічних умінь і навичок з образотворчої діяльності, розширили їх знання про форму, величину, колір предметів, про нетрадиційні техніки малювання, ознайомили їх з властивостями матеріалів для ліплення. Під час проведення формувального етапу ми особливу увагу приділяли самостійності малят.

На формувальному етапі ми також проводили просвітницьку роботу з батьками та педагогами: проводили групові консультації, засідання круглого столу, які розширили їх знання щодо виховання інтересу малюків до образотворчої діяльності з метою полегшення їх адаптації до умов ЗДО.

Після проведення системи роботи з дітьми експериментальної групи був проведений контрольний етап експерименту, результати якого підтвердили ефективність проведеної роботи: високий рівень вихованості інтересу дітей експериментальної групи до образотворчої діяльності підвищився на 13,3%, адаптованість дитини до умов ЗДО підвищилась на 15%; середній рівень вихованості збільшився на 10%, адаптації малюків – на 5%, низький рівень вихованості інтересу зменшився на 23,3%⁰⁰, адаптації – на 20%. Тобто, можна зробити висновок про взаємозв'язок підвищення рівня вихованості інтересу до образотворчої діяльності зі зниженням низького рівня адаптації малюків до умов сучасного ЗДО.

В контрольній групі істотних змін не відбулося: високий рівень вихованості інтересу малюків до образотворчої діяльності збільшився на 3,5%, адаптації – на 5%; середній рівень вихованості покращився – на 3,4%, адаптації – не змінився, низький вихованості інтересу зменшився на 7,4%⁰⁰, адаптації – на 5%.

Після повторного анкетування вихователів встановлено, що збільшилась на 40% кількість вихователів, які використовують ігрові

прийоми на заняттях, нетрадиційні техніки. Опитування батьків показало, що збільшилась кількість батьків, які приймають участь у полегшенні процесу адаптації дитини до умов ЗДО шляхом виховання у неї інтересу до образотворчої діяльності

Для того, щоб полегшити процес адаптації дитини до умов сучасного закладу дошкільної освіти ми вважаємо доцільним проводити подальшу систематичну роботу з виховання інтересу до образотворчої діяльності як вдома так і в закладі дошкільної освіти.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дають підставу зробити такі висновки:

Перше завдання нашої науково-дослідної роботи полягало у здійсненні аналізу психолого-педагогічної літератури з проблеми виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку в процесі адаптації до сучасного закладу дошкільної освіти. Значний внесок у вивчення проблеми адаптації дітей раннього віку до умов ЗДО зроблений психологами Ф. Березіним, І. Булахом, С. Вітенбергом, О. Мороз, А. Петровським. Л. Виготський, О. Леонт'єв, Д. Ельконін, Ш. Амонашвілі, О. Заводчикова та інші порушували питання, що стосувалися феномену адаптації дитини дошкільного віку. А. Венгер, Л. Виготський, Г. Гуськова, О. Запорожець, Н. Мухіна довели, що причиною асоціальної поведінки є дезадаптація на ранніх етапах формування особистості дитини. Труднощі адаптації та їх причини порушували у своїх працях Н. Аксарина, Л. Белкіна, Н. Ватутіна, А. Ронжина, С. Семенака тощо. На думку вчених, формування образотворчих навичок слід починати в ранньому дошкільному віці. Заняття образотворчою діяльністю є важливим засобом всебічного розвитку дітей. Образотворча діяльність дітей раннього віку тісно пов'язана з пізнанням навколишнього життя. Дитина продовжує здобувати знання про навколишні предмети, про матеріали, проте її інтерес до матеріалів буде зумовлений прагненням передати в образній формі свої думки, враження від навколишнього світу.

Другим завданням було охарактеризувати інтерес до образотворчої діяльності як ефективний засіб адаптації дітей раннього віку до сучасного закладу дошкільної освіти. Встановлено, що інтерес до образотворчої діяльності є ефективним засобом адаптації дітей раннього віку до сучасного закладу дошкільної освіти. Для формування інтересу малят до образотворчої діяльності вважаємо за необхідне створення навколо дитини розвивального

поліхудожнього сенсорно-збагаченого предметно-просторового середовища, яке треба наповнити різними за фактурою, кольором, формою, предметами та матеріалами, що можуть викликати цікавість дитини, пробудити її дослідницьку активність; уможливити її саморозвиток, самонавчання. Захопленість образотворчою діяльністю значно полегшить процес адаптації дитини до умов ЗДО. Виявлено, що провідними методами для виховання інтересу до образотворчої діяльності в період адаптації дітей раннього віку є спільні дії з вихователем, сенсорні ігри, сенсомоторні вправи, емоційне заохочення, милування. Можна також використовувати прийомом «малювання-драматизації», малювання картинок-загадок, нетрадиційні техніки образотворчої діяльності.

Третє завдання передбачало визначення показників та рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку. Було визначено критерії та показники критеріїв вихованості інтересу до образотворчої діяльності малюків. Відповідно до критеріїв та їх показників охарактеризовано три рівні вихованості інтересу дітей раннього віку до образотворчої діяльності: високий, середній, низький. Результати констатувального етапу дослідження виявили середній рівень вихованості інтересу малюків до образотворчої діяльності: 43,3% у дітей ЕГ та 48,3% малят КГ. Високий рівень виявлений у 16,7% дітей експериментальної та 20% малюків контрольної груп. На низькому рівні перебувало 40% дітей ЕГ та 31,7% – КГ. Із анкетування вихователів з'ясовано, що діти раннього віку люблять малювати, конструювати.

Спостереження за дітьми раннього віку дозволили виявити рівні адаптованості малюків до умов сучасного закладу дошкільної освіти: високий рівень адаптації притаманний 15% малят ЕГ та 20% – КГ, на середньому перебувало 45% малят ЕГ та 50% – КГ, на низькому рівні знаходилося 40% дітей ЕГ та 30%– КГ.,

Четвертим завданням було розробити та апробувати систему роботи щодо виховання інтересу до образотворчої діяльності в процесі адаптації до

умов сучасного закладу дошкільної освіти. З дітьми експериментальної групи були проведені заняття з образотворчої діяльності за розробленим планом, які сприяли опануванню дітьми технічними вміннями і навичками, вихованню інтересу до малювання, ліплення, конструювання, аплікації. Для батьків і вихователів були проведені консультації, круглий стіл, в процесі яких вони удосконалили свої знання та отримували нову інформацію щодо шляхів виховання інтересу до образотворчої діяльності в період адаптації малят до умов ЗДО.

П'яте завдання передбачало визначити ефективність впровадженої системи роботи. Після повторного діагностування рівнів вихованості інтересу до образотворчої діяльності дітей раннього віку ми отримали позитивні зміни в обох групах. Але у дітей експериментальної групи відбулися суттєві зміни: високий рівень вихованості інтересу дітей до образотворчої діяльності підвищився на 13,3%, адаптованість дитини до умов ЗДО підвищилась на 15%; середній рівень вихованості збільшився на 10%, адаптації малюків – на 5%, низький рівень вихованості інтересу зменшився на 23,3%%, адаптації – на 20%. В контрольній групі істотних змін не відбулося: високий рівень вихованості інтересу малюків до образотворчої діяльності збільшився на 3,5%, адаптації – на 5%; середній рівень вихованості покращився – на 3,4%, адаптації – не змінився, низький вихованості інтересу зменшився на 7,4%%, адаптації – на 5%.

Отже, завдання виконані, мета досягнута, гіпотеза підтверджена.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аванесова В. М. Навчання малят в дитячому садку. Харків : Основа, 2005. 176 с.
2. Аксаріна М. М. Виховання дітей раннього віку. Київ : Медицина, 2007. 304 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти. URL :
https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
4. Бейлах О. М. Як допомогти дитині підготуватись до вступу в дошкільний заклад. URL : http://chervoni_vitryla.com.ua/forparents/psychologist/item/65_doromoga_pri_dnz (дата звернення 18.05.21).
5. Белкіна Л. В. Адаптація дітей раннього віку до умов ДНЗ. Харків : Основа, 2006. 236 с.
6. Божович Л. И. Познавательные интересы и пути их изучения. Москва : Академия, 2005. 270 с.
7. Ватутина Н. Д. Педагогические условия адаптации детей третьего года жизни к системе общественного воспитания: 13.00.01. Москва, 1979. 157 с.
8. Ватутина Н.Д. Ребенок поступает в детский сад/ Под ред. Л. И. Каплан. – Москва : Просвещение, 1983. 80 с.
9. Ветлугина Н. А. Самостоятельная художественная деятельность дошкольников. Москва : Педагогика, 1999. 208 с.
10. Вікова та педагогічна психологія: Навч.посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчукта ін. Київ : Просвіта, 2001. 416 с.
11. Выготский Л. С. Собрание сочинений : В 6-ти т. - Т. 2. Москва : Педагогика, 1982. 504 с.
12. Грицюк Т. С. Адаптація дітей до умов ДНЗ. Харків : Основа, 2013.190 с.
13. Гусакова М. А. Аппликация: учебное пособие для учащихся пед. училищ. Москва .: Просвещение, 1987. 155 с.

14. Дитина. Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огневюк ; авт. кол. : Г. В. Беленька та ін. ; наук. ред. Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
15. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
16. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний редактор В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
17. Закон України «Про дошкільну освіту». Книга керівника дошкільного навчального закладу : довідково-методичне видання / упоряд. О. А. Копейкіна; Л. В. Гураш. Харків : Торсінг плюс, 2008.
18. Кобець С. М. Навчання малюванню дітей дошкільного віку. *Дошкільне виховання*. 1998. № 8. С. 37.
19. Комарова Т. Образотворча діяльність дітей в дитячому садку. Київ : Академвидав, 2006. 226 с.
20. Комарова Т. Дитяча художня творчість. Київ : Академвидав, 2005. 246 с.
21. Коменський Я. А. Велика дидактика. Избр. пед. соч : в 2-х т. Т. 1. Москва : Педагогика, 1982. С. 242-476.
22. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості. Київ : Освіта, 1998. 256 с.
23. Королева С. В. Социально-педагогическое проектирование процесса социальной адаптации детей раннего возраста в дошкольном образовательном учреждении: 13.00.02. Москва, 2011. 202 с.
24. Костина В. В. Новые подходы к адаптации детей раннего возраста. *Дошкольное воспитание*. Москва. 2006. №1. С. 34-37.
25. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей : навч. посібник. Київ : Кондор, 2006. 200 с.
26. Кравченко Т. В. Соціалізація особистості і соціальне середовище. *Теоретико-методологічні проблеми дітей та учнівської молоді: Зб. наук. пр.* Київ, 2006. Вип.9. Кн.2. С. 23–29.

27. Кузьменко В. Адаптація. *Дошкільне виховання*. 2005. № 8. С. 18–19.
28. Курінна С. М. Особливості соціалізації дітей раннього віку в різних умовах Життєдіяльності. *Вихователь-методист*. 2004. № 4. С. 18–24.
29. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики. Москва : Изд-во МГУ, 1981. 584 с.
30. Лукша Т. Крокуємо з малечю дорогою адаптації. *Психолог дошкілля*. 2012. № 8. С. 1–48.
31. Морозова Е. И. Психологические подходы к изучению процесса адаптации детей дошкольного возраста. *Альманах института коррекционной педагогики РАО*. 2011. № 4. С. 45 – 49.
32. Найдюк Н. Йдемо в садочок правильно. *Тижневик «Деснянський тиждень»*. 2012. № 35. С. 126.
33. Науменко О. М. Адаптація малюків до умов дошкільного закладу. *Психологічна газета*. 2010. № 13. С. 3–5.
34. Новікова В. В. Адаптація дітей в дошкільному закладі. URL : (http://dnz418.edu.kh.ua/psihologichna_sluzhba_dnz/poradi_psihologa/ (дата звернення 15.05.21)).
35. Новий тлумачний словник української мови (у трьох томах). Том 1, А-К / Укладачі В. Яременко, О. Сліпушко. Київ. : Вид-во «Аконіт», 2007. 928 с.
36. Нурєєва О. С. Таємниці адаптації. Психологічні особливості дітей дошкільного віку. Третій рік життя. Харків : Вид. група «Основа», 2008. 160 с.
37. Олтаржевська Людмила. Як запобігти ускладнень адаптації до умов дитячого садка. URL : (http://bilatserkva-dnz32.edukit.kiev.ua/porady_psihologa). (дата звернення 15.05.21)
38. Островская Т. В. Игровая методика введения детей в условиях детского сада. *Психологическая наука и образование*. 2008. № 3. С. 99–106.
39. Павелків Р. В. Дитяча психологія : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2010. 432 с.

40. Печора К. Л. Діти раннього віку в дошкільних закладах. Київ : Владос, 2007. 176 с.
41. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник. 2-ге вид., доповн. Київ : Академвидав, 2013. 464 с.
42. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. Ч. 1. Від народження до трьох років. / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, А. В. Артемова [та ін.]. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. 204 с.
43. Психология. Словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. Москва : Политиздат, 1990. 494 с.
44. Развитие социальных эмоций у детей дошкольного возраста. / Под ред. А. В. Запорожца, Я. З. Неверович. Москва : Педагогика, 1986. 176 с.
45. Роженко А. С. Заняття психолога з дітьми 2-4 років у період адаптації до дошкільного навчального закладу. Харків : Книголюб, 2000. 72 с.
46. Рубинштейн С. Л. Способы воспитания новых привычек. *О воспитании привычек у детей*. Москва : Институт практической психологии, 1996. С. 17–28.
47. Русова С. Дошкільне виховання. *Вибрані педагогічні твори* : Київ : Освіта, 1996. С. 34–185.
48. Саккулина Н. Образотворча діяльність в дитячому садку. Москва : Академія, 2005. 224 с.
49. Стреж Л. В. Адаптація дітей раннього віку до умов ДНЗ : семінар-практикум для психологів ДНЗ. *Психолог (Шкільний світ)*. 2007. № 43. С. 10–15.
50. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. Київ : Рад. школа, 1977. Т. 5. 640 с
51. Тюття Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2008. 574 с.
52. Ушинський К. Педагогические сочинения : в 6 т.; сост. С.Ф. Егоров. Москва : Педагогика, 1988. Т. 2. 492 с.

53. Фирсанова Е. Ю. Особенности адаптации к новым социальным условиям: 19.00.07. Москва, 2006. 257 с.
54. Філософський словник / за ред. В. І. Шанкарука. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Головна ред. УРЕ, 1986.
55. Халезова Н. Б., Курочкина Н. А., Пантюхина Г. В. Лепка в детском саду. Москва : Просвещение, 2006. 265 с.
56. Циганенко О. М. Адаптація дошкільників до умов дошкільного навчального закладу. *Особливості організації роботи практичних психологів у дошкільних підрозділах навчально-виховних комплексів району*. 2011. № 7. С. 10.
57. Якобсон С. Г. Обучение детей 2-4 лет рисованию, лепке, аппликации в игре. Москва : Академия, 2002. 180 с.
58. Ясінська Х. Адаптація дітей раннього віку до перебування в ДНЗ. URL : <http://prolisok.it-we.net/adaptaciya-ditej-rannogo-viku-do-perebuvannya-v-dnz>. (дата звернення 20.05.21)

Додаток А**Анкета для вихователів**

Мета: виявити засоби та методи виховання інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку

Шановні вихователі! Дана анкета допоможе виявити знання, уявлення і Вашу зацікавленість проблемою розвитку графічних умінь і навичок дітей.

Серед пропонованих варіантів відповідей, на кожне питання, відзначте, будь ласка, один або кілька відповідних Вашої думки.

1) Чи всі діти у вашій групі люблять малювати?

- Так

- Ні

2) Скільки раз на тиждень проводяться заняття з малювання у Вашій групі?

- один

- два

- більше двох

3) Чи достатньо добре у дітей сформовані образотворчі навички та вміння, що відповідають віку?

- Так

- Ні

4) Які прийоми найчастіше Ви використовуєте на заняттях малюванням?

- розгляд ілюстрацій

- показ способу зображення

- бесіда

- використання зразків педагога

- прийом повтору зображення - виконання формоутворюючих рухів рукою в повітрі

- ігрові

5) Чи є необхідність в додаткових заняттях малюванням?

- Так

- ні –

6) Перерахуйте, будь ласка, основну методичну літературу (назва, автор), якій Ви користуєтеся при підготовці до занять з малювання?)

7) Які образотворчі матеріали Ви зазвичай використовуєте на заняттях малюванням?

8) Як Ви вважаєте, чи є необхідність у використанні ігрових прийомів на заняттях малюванням?

- Так

- Ні

- сумніваюся у відповіді

9) Які ігрові прийоми найбільш ефективні?

- створення ігрової ситуації

- обігравання сюжету за допомогою іграшок

- дидактичні ігри

- ігрові вправи

- сюрпризні моменти - використання ігрових форм впливу на дітей при виконанні завдання інше

Дякуємо Вам за допомогу в нашому дослідженні!

Додаток Б

Діагностичний матеріал для виявлення рівня вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку за емоційно-ціннісним критерієм

1. Спостереження за дитиною в образотворчій діяльності

Мета: виявити зацікавленість і залучення дитини до процесу малювання

Спостерігається:

- цікаво чи ні дитині малювати, конструювати, створювати аплікації;
- чи захоплена дитина своєю діяльністю;
- ступінь прояву позитивних емоцій у процесі образотворчої діяльності.

2. Малювання кульбабки

Мета: виявити ступінь захопленості дитини малюванням

Хід дослідження:

Запропонувати дитині намалювати кульбабку:

3. Конструювання башти

Мета: виявити ступінь захопленості дитини конструюванням

Хід дослідження:

Запропонувати дитині побудувати водонапірну башту

4. Плаття для мами (аплікація)

Мета: Мета: виявити ступінь захопленості дитини аплікацією

Хід дослідження:

Запропонувати дитині оздобити квітами плаття для мами

Оцінювання: правильно і самостійно виконане завдання оцінюється 3 балами; завдання, виконане з незначною допомогою – 2 балами; завдання, виконане з допомогою вихователя – 1 балом, тоді:

Високий рівень – 10-12 балів.

Середній рівень – 5-9 балів

Низький рівень – 0-4 бали

Додаток В

Діагностичний матеріал для виявлення рівня вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку за когнітивно-пізнавальним критерієм

1. Малювання метелика різними техніками

Мета: виявити знання дитини про техніки виконання.

Хід дослідження: Запропонувати дитині намалювати метелика різними техніками.

Запитання:

Чим ти намалював метелика?

А чим його ще можна намалювати?

2. Збери пірамідку

Мета: виявити знання дитини про колір, форму, величину предметів

Хід дослідження:

Дітям запропонувати зібрати пірамідку:

- від більшого кільця до меншого (верх);
- з чергуванням великого і маленького кільця;
- з чергуванням кольору (синього, жовтого);
- яку форму мають кільця пірамідки?

3. Бесіда «Який буває матеріал для конструювання?»

Мета: виявити знання дитини про колір, форму, величину предметів

Запитання:

1. Що ти використовуєш для побудови башти, гаража для машини, паркана?

2. Якої форми можуть бути елементи конструктора?
3. А якого кольору?
4. Якої форми ти вибереш елемент конструктора для побудови даху будівлі?
Стін? Вікна? Двері?

4. Ліплення пташки

Мета: виявити знання дітей про властивості матеріалів

Хід дослідження:

Дітям запропонувати зліпити пташку з пласти лину або глини.

5. Бесіда «Які бувають матеріали для ліплення?»

1. З якого матеріалу ти виліпив пташку?
2. Які ще бувають матеріали для ліплення?
3. Які їх властивості? (тверді, м'які, легко їх розминати чи ні?)

Оцінювання: правильно і самостійно виконане завдання оцінюється 3 балами; завдання, виконане з незначною допомогою дорослого – 2 балами; завдання, виконане з допомогою вихователя – 1 балом, тоді:

Високий рівень – 13-15 балів.

Середній рівень – 6-12 балів.

Низький рівень – 0-5 балів.

Додаток Д

Діагностичний матеріал для виявлення рівня вихованості інтересу до образотворчої діяльності у дітей раннього віку за практично-діяльнісним критерієм

1. Спостереження за виконанням рухів дитиною під час виконання малювання

Мета: виявити технічні уміння та навички дитини під час малювання

Спостерігаються:

- вміння дитини вірно тримати руку під час малювання;
- вірно (трьома пальцями) тримати олівець;
- вміння регулювати силу натиску для отримання чіткого зображення;
- вміння замикати контур.

2. Малювання сонечка

Мета: виявити сформованість формоутворюючих рухів

Хід дослідження:

Дитині пропонують намалювати сонечко

Оцінювання:

Високий рівень (3 бали) – Спостерігається чіткість рухів і форми. Є навичка співвіднесення зображувального руху з формою зображуваного предмета.

Середній рівень (2 бали) – Образ в малюнку появляється шляхом асоціації форми при значній його нестійкості.

Низький рівень (1 бал) – В зображенні не вгадується форма предмета.

3. Ліплення ковбаски прямими рухами рук

Мета: Виявити сформованість уміння дитини ліпити з глини ковбаску прямими рухами долонь.

Матеріал: глина, пластилін, дощечка, паперова серветка, іграшка собачка.

Методика проведення: вихователь пропонує дитині зліпити ковбаску-частування для собачки.

Рівні умінь:

Високий (3б.) – дитина бере глину без участі (без поправок) вихователя трьома пальцями обох рук, перебирає його пальцями, розминає і ділить на дві частини.

Середній (2б.) – дитина бере глину правильно трьома пальцями обох рук, розминає її, але не може поділити на частини. За нагадуванням вихователя виправляє помилку.

Низький (1б.) – дитина за словесною вказівкою вихователя бере глину, розминає її, не може поділити на частини. Всі дії хаотичні.

4. Ліплення ковбаски коловими рухами рук

Мета: Виявити вміння дитини ліпити з глини ковбаску круговими рухами долонь.

Матеріал: глина, пластилін, дощечка, паперова серветка, гумовий м'яч.

Методика проведення: вихователь пропонує дитині зліпити м'ячик.

Рівні умінь:

Високий (3б.) – дитина бере глину, розминає її, кладе між долонями і прямими рухами рук формує з глини м'ячик.

Середній (2б.) – дитина олівцем бере глину, розминає її, кладе між долонями і методом «пасивного» руху формує м'яч.

Низький (1б.) – дитина після повторної словесної вказівки бере глину, намагається сформувати з неї м'яч, багато разів повторюючи одноманітні, неузгоджені рухи.

5. Ліплення ковбаски з глини прямими рухами долонь і з'єднання її в кільце методом прищипування

Мета: Виявити вміння дитини ліпити з глини ковбаску прямими рухами долонь і з'єднувати її в кільце методом прищипування;

Матеріал: глина, пластилін, дощечка, паперова серветка, іграшка лялька.

Методика проведення: вихователь пропонує дитині зліпити ковбаску-частування для ляльки.

Рівні умінь

Високий (3б.) – дитина бере глину, розминає її, кладе між долонями і прямими рухами рук формує з глини ковбаску, самостійно з'єднує кінці. Позитивно реагує на мотивацію вихователя.

Середній (2б.) – дитина олівцем бере глину, розминає її, кладе між долонями і методом «пасивного» руху формує ковбаску, за словесними вказівками вихователя з'єднує в кільце.

Низький (1б.) – дитина після повторної словесної вказівки бере глину, намагається сформуванати з неї ковбаску багато разів повторюючи одноманітні, неузгоджені руху, не може з'єднати в кільце.

Додаток Е

**Протоколи дослідження рівнів вихованості інтересу до
образотворчої діяльності**

Протокол № 1

Назва методики: «Клубочки ниток» (констатувальний експеримент)

Вікова група: I молодша «А»

№ з\п	П.І. дитини	Критерії сформованості зображувальних умінь і навичок				Загальний рівень
		Технічні уміння і навички	Опанування формоутворюючим и рухами	Самостійність виконання роботи	Зацікавленість	
1	Кирило Б.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	3 (В)	Середній
2	Ліза Б.	3 (В)	3 (В)	2 (С)	3 (В)	Високий
3	Арсеній В.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
4	Стас Є.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький
5	Саша Є.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
6	Артем З.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
7	Настя І.	3 (В)	3 (В)	3 (В)	3 (В)	Високий
8	Неоніла К.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	3 (В)	Середній
9	Єгор К.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
10	Іван К.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
11	Настя П.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
12	Владік П.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
13	Артем Р.	3 (В)	3 (В)	3 (В)	3 (В)	Високий
14	Сашко С.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
15	Данило Ч.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
16	Ліза Т.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
17	Аріна Ф.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький
18	Артем Ф.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
19	Данило Х.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
20	Ігор Ш.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький

Протокол № 2

Назва методики: «Клубочки ниток» (констатувальний експеримент)

Вікова група: I молодша «Б»

№ з/п	П.І. дитини	Критерії сформованості зображувальних умінь і навичок				Загальний рівень
		Технічні уміння і навички	Опанування формують рухами	Самостійність виконання роботи	Зацікавленість	
1	Аліна Б.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
2	Сашко Г.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький
3	Даня Г.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
4	Микита Є.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
5	Соня З.	3 (В)	3 (В)	3 (В)	3 (В)	Високий
6	Аліса К.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
7	Олег М.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький
8	Катя М.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
9	Карім О.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
10	Оля С.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
11	Кирило Л.	2 (С)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький
12	Таня Н.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
13	Маша О.	3 (В)	3 (В)	3 (В)	3 (В)	Високий
14	Уля П	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
15	Вова Ш.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький
16	Данило Р.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
17	Мілана С.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
18	Дарина Ф.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
19	Катя Х.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
20	Алія Я.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький

Умовні позначки:

3 бали - високий,

2 бали – середній,

1 бал – низький рівень.

Протокол № 3

Назва методики: Діагностика умінь і навичок з ліплення (за Т.С. Комаровою) (констатувальний експеримент)

Вікова група: I молодша «А»

№ з\п	П.І. дитини	Критерії умінь і навичок				Загальний рівень умінь, навичок
		Знає, що з глини можна ліпити	Вміє ліпити ковбаску прямим рухами долонь	Вміє ліпити з глини коловими рухами рук предмети округлої форми	Вміє ліпити з глини ковбаску прямими рухами долонь і з'єднувати її в кільце методом прищипування.	
1	Кирило Б.	С	Н	Н	Н	Низький
2	Ліза Б.	В	В	С	В	Високий
3	Арсеній В.	С	С	С	С	Середній
4	Стас Є.	Н	Н	Н	С	Низький
5	Саша Є.	Н	Н	Н	Н	Низький
6	Артем З.	В	С	С	С	Середній
7	Настя І.	В	В	В	В	Високий
8	Неоніла К.	С	С	С	В	Середній
9	Єгор К.	Н	Н	Н	Н	Низький
10	Іван К.	С	С	С	С	Середній
11	Настя П.	Н	Н	Н	Н	Низький
12	Владік П.	Н	Н	Н	Н	Низький
13	Артем Р.	В	С	С	С	Середній
14	Сашко С.	С	С	С	С	Середній
15	Данило Ч.	Н	Н	Н	Н	Низький
16	Ліза Т.	С	В	С	С	Середній
17	Аріна Ф.	Н	Н	Н	С	Низький
18	Артем Ф.	С	С	С	С	Середній
19	Данило Х.	Н	Н	Н	Н	Низький
20	Ігор Ш.	Н	Н	Н	С	Низький

Протокол № 4

Назва методики: Діагностика умінь і навичок з ліплення (за Т.С. Комаровою) (констатувальний експеримент)

Вікова група: I молодша «Б»

№ з\п	П.І. дитини	Критерії умінь і навичок				Загальний рівень умінь, навичок
		Знає, що з глини можна ліпити	Вміє ліпити ковбаску прямим рухами долонь	Вміє ліпити з глини коловими рухами рук предмети округлої форми	Вміє ліпити з глини ковбаску прямими рухами долонь і з'єднувати її в кільце методом прищипування.	
1	Аліна Б.	Н	Н	Н	Н	Низький
2	Сашко Г.	Н	Н	Н	С	Низький
3	Даня Г.	С	В	С	С	Середній
4	Микита Є.	С	В	С	С	Середній
5	Соня З.	В	В	В	В	Високий
6	Аліса К.	С	С	С	С	Середній
7	Олег М.	Н	Н	Н	С	Низький
8	Катя М.	Н	Н	Н	Н	Низький
9	Карім О.	С	С	С	С	Середній
10	Оля С.	Н	Н	Н	Н	Низький
11	Кирило Л.	С	Н	Н	С	Низький
12	Таня Н.	С	В	С	С	Середній
13	Маша О.	В	В	В	В	Високий
14	Уля П	С	С	С	С	Середній
15	Вова Ш.	Н	Н	Н	С	Низький
16	Данило Р.	Н	Н	Н	Н	Низький
17	Мілана С.	С	В	С	С	Середній
18	Дарина Ф.	Н	Н	Н	Н	Низький
19	Катя Х.	С	Н	Н	Н	Низький
20	Алія Я.	Н	Н	Н	С	Низький

ЗАНЯТТЯ З МАЛЮВАННЯ

Тема. День народження Синьої Фарби.

Мета. Вчити відтворювати короткими лініями краплі дощу, правильно тримати пензлик у робочій руці, спонукати дітей до елементарних творчих проявів, до власного самовираження. Формувати уявлення про синій колір. Розвивати спостережливість, потребу передавати свої враження від побаченого, чуття ритму. Виховувати інтерес до образотворчості, бережне ставлення до фарби.

Матеріал. Пів альбомного аркуша з контурним зображенням хмаринки (для кожної дитини), синя фарба, парасолька, лялька – королева Синя фарба,

Попередня робота. На прогулянці називати найвиразніші ознаки осінньої погоди: йде дощ, дме вітер. Музика: слухання та підспівування пісні „Дощик”. Рухлива гра „Сонечко і дощик”.

Хід заняття.

Вступна бесіда.

– Діти, подивіться, що нового з’явилося у нашій групі?
(повітряна кулька)

Яка вона красива! Велика чималенька? А якого кольору? А форми?..(відповіді дітей)

Подивіться, у нашої синьої кульки ще є ниточка), до якої прикріплено що?(лист) Ви ще не вмієте читати, тому я прочитаю листа сама:

„ Дорогі діти! Запрошую вас на День народження Синьої Фарби. Ваша Королева – Синя фарба”

-Поїдемо на День народження? Але давайте спочатку подумаємо, що будемо дарувати (обговорювання)

Домовились. Тоді сідаємо у потяг і їдемо (переїздить в святково прикрашений куточок образотворчої діяльності, сідають на стільці).

Ось ми і приїхали. Це – Королівство Фарб. Подивіться — нас уже зустрічають. Як ви гадаєте – хто це?(Королева Синя фарба). Давайте привітаємося з нею.

– Діти, подивіться , яка Королева красива – уся синього кольору. У неї такі красиві круглі...(очі), великий...(бант) і довге...(волосся).

– Як ви гадаєте, вона тепла чи холодна? (діти торкаються – холодна). Так, вона холодна, як дощик із хмарки.

Давайте послухаємо і голосок(звучить шум дощу в аудіозаписі). На що він схожий?

Декламування віршів про дощик дітьми.

– Діти, а хто знає віршик про дощик? Подаруйте його нашій іменинниці.

Діти розповідають вірші:

Дощику, дощику, краще лий,

Крапай, крапай— не жалій.

Пролийсь в поле ще сильніше—

Стане травка зеленіше!

Дощик, дощик крап, крап, крап,

Мокрі всі доріжки.

Побіжімо всі додому,

Бо намокнуть ніжки. Крап!

-Діти, щоб розвеселити Синю фарбу давайте намалюємо їй дощик і подаруємо Королеві наші малюнки.

Розглядання зразка.

– Діти, що намальовано на малюнку?(дощик) Звідки він йде?(з хмарки).Дощик зображено тонкими лініями, які проведені зверху вниз, ось так (показ проведення ліній вихователем).

Нагадування технічних навичок.

Діти, щоб вийшли гарні малюнки, давайте пригадаємо, як треба тримати пензлик. Беремо пензлик у праву руку між великим та середнім пальцем, підтримуючи зверху вказівним. Дуже не здавлювати пальцями, тримати біля

металевого наконечника. Охайно набирати фарбу, обмакаючи пензлик усім ворсом та знімаючи зайву фарбу об край баночки. Під час малювання вести лінії за ворсом.

Прийом „ Намалюй у повітрі“

Діти, давайте візьмемо пензлики правильно та спробуємо у повітрі намалювати дощик зверху вниз.(Діти декілька разів проводять у повітрі лінії зверху вниз).

Самостійна робота дітей.

– Сядьте прямо, не дуже нахиляючись до стола, поклавши руки до локтя на стіл. Старайтеся намалювати дощик гарний, щоб нашій Королеві Синій фарбі сподобались ваші малюнки. Тоді ми з нею ще не раз зустрінемося.

Якщо дитина не засвоїла показаний рух, можна використати показ його рукою на окремому аркуші паперу.

– Мені здалось, що у нас звідразу стало якось сумно. Давайте включимо веселу музику, як насправжньому Дні народженні. Може сонечко загляне до нас.

Розглядання малюнків.

Малюнкиви ставляються на стенді.

– Діти, який гарний дощик у нас вийшов. Усі старалися зробити гарні подарунки. Вони дуже сподобались Синій Фарбі.

Рухлива гра „ Сонечко і дощик“.

– На прощання Синя Фарба хоче з вами погратися в гру « Сонечко і дощик»

Тема: «Яблуко – стигле, червоне, наливне».

Мета: формувати у малят формоутворюючі рухи.

Попередня робота:

1. Дидактичні ігри: «Фрукти і овочі», «Чудовий мішечок», «Вгадай за описом»;
2. Читання казки Володимира Сутеева «Мішок яблук».

Матеріали: фарби гуашеві, кисті, палітра, банки з водою, серветки, альбомні листи.

Наочно-методичний посібник:

1. Плакат «Фрукти»;
2. *Зображення* дерева-яблуні;
3. Іграшка їжачок.

Хід заняття:

Вихователь: (починає розповідь) Зростала в саду на дереві червонобоке, наливне, сонечком зігріте. Як ви думаєте про яке фрукті я зараз говорю.

Діти: Про яблуці (якщо діти не можуть відповісти, то вихователь допомагає).

Вихователь: Малята прислухайтеся, хтось за дверима фирчіт.

(Вихователь відкриває двері). До групи входить їжачок.

Їжачок: Доброго дня діти.

Діти: Здрастуй їжачок.

Їжачок: Я прийшов до вас з дарами осені, з подарунками. (Викладає на стіл муляжі яблук). Як ви думаєте хлопці, що це?

Діти: Яблука

Їжачок: Правильно це яблука

Вихователь: Молодці. Малята, а зараз подивіться на яблука, які приніс їжачок. які вони за формою?

Діти: Круглі.

Вихователь: Чим яблука стиглі відрізняються від нестиглих?

Діти: стиглі яблочки- солодкі, а не спеліе - кислі

Вихователь: А зараз я пропоную пройти на свої робочі місця і намалювати червоне, соковите, стигле яблуко.

(Вихователь показує послідовність роботи)

вихователь:

1. Малюємо яблуко червоною фарбою
2. Один бочок розмальовуємо жовтою фарбою, **одним мазком**

3. Далі малюємо паличку коричневою фарбою, за допомогою якої яблучко тримається на гілочці і радує своїм ароматом і кольором.

Вихователь: Діти, але перед тим як ви почнете свою роботу, необхідно розім'яти пальчики.

пальчикова гімнастика

Їжачок тупотів по доріжці (загинати по черзі пальці)

Яблука ніс він в кошику (спочатку на лівій руці, потім на правій)

Щоб яблука порахувати,

Потрібно пальці загинати (в кінці вправи руки повинні бути затиснуті в кулачки)

Вихователь: А тепер, можна приступати до роботи, малята.

(Діти виконують роботу, а їжачок їм допомагає)

Вихователь: Діти, відклали в сторону кисті, прийшов час відпочити.

Фізкультхвилинка

Ось так яблуко!

Воно соку повно.

Руки простягніть, яблуко зірвіть.

Став вітер гілочку качати,

Важко яблуко дістати.

Підстрибну, руку протягну і швидко яблуко зірву.

(Після фізкультхвилинки діти продовжують роботу)

Їжачок: Діти давайте пограємо в гру «Чудовий мішечок». У цьому мішечку лежать фрукти і овочі ", ви повинні визначити на дотик, що це фрукт або овоч (діти з Їжачком грають в дидактичну гру). Погравши, Їжачок прощається з дітьми.

Їжачок: До побачення малята.

Діти: До побачення

Тема: «ТАРІЛКА З ФРУКТАМИ»

Мета: Закріпити знання круглої форми. Продовжувати формувати у дітей уміння малювати предмети круглої форми, образно відобразити в малюнку фрукти, зраджуєючи їх основні ознаки (колір і форму)

Матеріали та обладнання:

Іграшка їжачок, муляжі фруктів. альбомні листи, гуаш, пензлі, вода.

ХІД ЗАНЯТТЯ.

1. Ігрова мотивація. Діти сидять за столом. Вихователь показує іграшку їжачка.

Зустрівся їжачок мені,

Ніс він фрукти на спині,

Добрий день, колючий їжак!

Далеко ти живеш?

Їжачок очками блиснув

І в кущі скоріше звернув,

Зашурхотів сухим листям,

Запрошуючи в будинок свій.

Вихователь. А навіщо їжачок ніс фрукти в свій будиночок?

Діти. Він робить запаси на зиму.

Правильно, ось тільки той же там, в кошику? Наш їжачок дуже любить згадувати загадки, давайте ми їх розгадаємо!

Кругле, рум'яне, я расту на дереві,

Люблять мене дорослі і маленькі дітки.

Вихователь. Правильно, це - яблуко. Давайте послухаємо наступну загадку:

На гілках висять кулі,

Посиніли від спеки (слива).

Вихователь. Які ж ви молодці, і цю загадку розгадали. А тепер спробуйте вгадати наступну:

Але на смак кисло він,

Вихователь. Діти, а ось ця загадка трохи складніше, давайте послухаємо її:

На вигляд він, як рудий м'яч,

Тільки от не мчить щодуху.

У ньому корисний вітамін -

Це стиглий апельсин

Вихователь. Які гарні фрукти у їжачка!

(Вихователь задає питання, діти на них відповідають)

- Якого вони кольору?

Вихователь. подивіться, у нас лежать тарілочки. Як ви думаєте, на яку тарілку. який фрукт треба покласти. Давайте розкладемо фрукти на тарілочки.

Що у мене в руках (Апельсин) На яку тарілку його треба покласти. Чому (і т. Д.)

Вихователь. Їжачок наш, хоче розім'ятися, і запрошує вас трошки пограти.

Раз два три чотири п'ять-

Вийшли їжачки гуляти, (крокують)

А з лисицею зіткнулися,

Клубочками згорнулися (присідають, обіймаючи себе за коліна)

Стали стрибати і фирчала, щоб лисицю налякати (стрибки)

Лисиця як побачила і втекла (біг на місці)

4. Постановка навчальної та ігрової задачі.

Вихователь. Їжачку пора повертатися в свій будиночок. Давайте самі складемо натюрморт і намалюємо на пам'ять їжачкові.

(Вибір дітьми фруктів для натюрморту)

5. Керівництво виконанням завдань.

Вихователь. Давайте на ваших тарілочках намалюємо фрукти. Якої форми яблука? Якого вони кольору?

6. Самостійна робота дітей.

Вихователь. Чудові фрукти у вас вийшли. Діти, вам сподобався сьогоднішнє заняття? (Відповіді дітей) Але, а тепер нам пора прощатися з їжачком.

Давайте всі разом дружно скажемо.»До побачення!»

АПЛІКАЦІЯ

Тема «Сукня для мами»

Мета: вчити дітей викладати елементарні аплікації з різних геометричних фігур (трикутника, круга), називати форму й колір предмета; розвивати естетичний смак, дрібну моторику пальців рук, вміння розрізняти та називати кольори, геометричні фігури; виховувати самостійність, любов до своїх рідних, бажання робити приємне.

Матеріал: силуети суконь із кольорового паперу, маленькі кольорові кружечки, трикутнички різних кольорів.

Хід заняття:

Комунікативна діяльність

Ігровий момент:

Діти, до нас у гості завітала лялька Маринка. Вона каже, що на мамине свято хоче прикрасити сукню, зробити їй приємне. Давайте і ми зробимо мамам приємне - прикрасимо сукні.

Пізнавальна діяльність

Подивіться, сукні бувають різні за формою, за кольором, по-різному прикрашені. Якого вони кольору? Як прикрашені?

Дидактична гра «Якої сукні не стало?»

Вихователь розкладає на столі різнокольорові сукні. Потім діти заплющують очі, вихователь прибирає одну сукню. Діти, розплющивши очі, відгадують, якої сукні не стало.

Продуктивна діяльність

Показ роботи вихователем. Вихователь демонструє геометричні фігури.

Що це в мене? (*Кружечки*)

Якого вони кольору? (*Червоного*)

А це яка геометрична фігура? (*Трикутник*)

Якого він кольору? (*Жовтого*)

Спочатку викладаємо червоні кружечки на сукню, а потім викладаємо

жовті трикутнички.

Вам подобається так прикрашена сукня? (Так)

А ви хочете прикрасити сукню для своєї матері? (Так)

Спочатку зробимо пальчикову гімнастику «Моя сім'я», а потім ви будете робити це.

Пальчикова гімнастика «Моя сім'я».

Самостійна робота дітей. Вихователь допомагає дітям, в кого не виходить.

Оцінно-контрольна діяльність

Вам сподобалось заняття?

Хто до нас завітав?

Що Маринка захотіла зробити для мами на свято?

Що ви робили на занятті?

Для кого ви прикрашали сукні?

Молодці, мамам дуже сподобаються ваші сукні, їм буде дуже приємно.

ТЕМА: ГІРЛЯНДА ДЛЯ ЯЛИНКИ

Мета: продовжувати ознайомлювати дітей з облаштуванням свят – прикрашанням ялинки до Нового року; учити наклеювати готові форми (трикутники і прямокутники), чергуючи їх за формою та обираючи самостійно колір; навчати користуватися в аплікації клеєм-олівцем, наносити клей на зображення, прикладати зображення намащеною клеєм стороною до паперу, наклеювати зображення предметів на папір, придавлюючи його долонею і розгладжуючи серветкою; закріплювати просторове орієнтування («вище», «нижче», «праворуч», «ліворуч»); розвивати вміння розрізняти поняття («колір», «форма»); розвивати дрібну моторику, творчу уяву, асоціативну пам'ять, мислення; сприяти розвитку самостійності; виховувати цікавість до занять з аплікації.

Матеріал: 1\4листа ватману або шпалер з намальованою ялинкою; різнокольорові (основні кольори) прапорці (різної форми – трикутні та

прямокутні) для однієї підгрупи дітей; з двостороннього паперу (по 2-3 шт. для кожної дитини); клей-олівець (для кожної дитини); серветки.

Хід заняття

I. Вступна частина

Вихователь. Діти, яка зараз пора року? (*Зима*) Як лагідно ми називаємо зиму? (*Зимонька*). Так, зимонька. Адже зима – це не тільки холод і мороз, а ще веселі зимові розваги та чудові свята. Незабаром настане одне з найулюбленіших зимових свят. Що це за свято?

Все прикрашене красиво,
 Ніби жде якогось дива,
 Діти радісно сміються,
 Скрізь ялинки продаються –
 Це, малята, на поріг
 Скоро ступить... (*Новий рік*).

- У нас є у групі ялинка.
- Як ми будемо готувати ялинку до новорічного свята? (*Прикрашати*)
- Як називають прикраси, якими прикрашають ялинки? (*Ялинкові*)

II. Основна частина

- Прикрасьмо гірляндою з прапорців ялинку для наших іграшок до свята Нового року.
- Ходімо у нашу художню майстерню.
- Розгляньте ялинку на малюнку. Вона без гірлянди, тільки ниточки для прапорців видно. Вам потрібно почергово наклеїти на ниточки гірлянди, прапорці: трикутний, прямокутний, будь-якого кольору.

Вихователь демонструє малюкам, як спочатку приклеїти перший прапорець на початку нитки, як слід наносити на форму клей спеціальним олівцем, намазувати його від центра до країв рівномірно, прикладати намащеною стороною до аркуша паперу, придавлювати його долонею і розгладжувати серветкою. Вихователь допомагає кожному малюкові або

спонукає його до самостійного вибору форми та кольору прапорця. Діти називають форму, колір.

Діти працюють під музичний супровід.

III. Заключна частина

- Молодці! Ми гарно прикрасили ялинку гірляндою з різнокольорових прапорців.

Тема: Збери пірамідку

Мета: продовжувати ознайомлювати дітей з іграшками; ознайомити з різноманітними кольорами у навколишньому світі; навчати дітей прийому аплікації: наносити клей на зображення, прикладати зображення намащеною клеєм стороною до паперу, наклеювати зображення предметів на папір, придавлюючи його долонею і розгладжуючи серветкою; закріплювати просторове орієнтування у розташуванні елементів пірамідки («вище», «нижче», від великої до маленької, знизу догори); розвивати вміння розрізняти поняття («колір», «форма»); розвивати дрібну моторику, творчу уяву, асоціативну пам'ять, мислення; сприяти розвитку самостійності; виховувати цікавість до занять з аплікації.

Матеріал: лялька Оксанка; іграшки до загадок; різнокольорові (основні кольори) пірамідки; різнокольорові смужки-кільця двостороннього паперу (по 2-3 шт. для кожної дитини); 1\Заркуша паперу (для кожної дитини); поролон для клейстеру; клейстер з борошна або крохмалю; серветки.

Хід заняття

I. Вступна частина

Вихователь. Лялька Оксанка принесла коробку з іграшками, пропонує їх відгадати за загадками.

Плига, плига цілий день,

Через лаву, через пень,

Через кущ і через квіти.

Що за іграшка це, діти? (*М'яч*)

Я в барлогу взимку спав,
 Мед із вуликів збирав.
 Бант на шию пов'язали
 І до іграшок поклали.
 Вайлуватий та м'який.
 Відгадай, хто я такий? (*Плюшевий ведмедик*)
 Начебто усе на місці:
 І спідничка, і намисто,
 Руки, ноги, голова,
 Тільки жаль, що не жива. (*Лялька*)

II. Основна частина

Дидактична гра «Якої іграшки не стало?»

Вихователь пропонує дітям правильно називати всі предмети-іграшки, звертати увагу на те, які іграшки зникають.

- У коробці залишилися деталі якоїсь іграшки.
- Що це може бути за іграшка? (*Пірамідка*)
- Хто може зібрати пірамідку?
- Як ти збирав пірамідку, ... (*ім'я дитини*)?
- Вам подобається збирати пірамідки?
- З чого складаються пірамідки? (*З кілець різного розміру і кольору*)
- Як потрібно складати пірамідку? (*Від великого до маленького кільця*)
- Зберімо багато пірамідок і подаруймо Оксанчиним друзям!
- Підійдіть до столів художньої майстерні, розгляньте обладнання для роботи.
- Підготуйте пальчики до роботи!

Пальчикова вправа «Іграшки»

На полиці дружно в ряд
 Різні іграшки стоять.
 (*Труть долоні одна об одну.*)
 Пірамідка, Буратіно,

І веселий Цибуліно,
Котик є, що любить кашу,
І, звичайно, лялька Маша.

(Загинають пальчики по одному, починаючи з великого.)

Один, два, три, чотири, п'ять!

(Розгинають пальчики.)

Допоможем нашим діткам

Іграшки порахувать.

(Діти плескають у долоньки.)

- Кожен із вас буде збирати «пірамідку» із різнокольорових смужечок-кілець та наклеїть її на аркуш паперу.

Вихователь демонструє малюкам, як спочатку викласти «пірамідку» із різнокольорових овалів різного розміру (найбільший овал унизу, найменший – вгорі), як слід наносити на форму клейстер (розмазувати клейстер від центра до країв рівномірним шаром), прикладати намащеною стороною до аркуша паперу, придавлювати його долонею і розгладжувати серветкою.

Вихователь допомагає кожному малюкові. Діти називають форму, колір, величину.

Діти працюють під музичний супровід.

III. Заключна частина

- Молодці, тепер маємо багато пірамідок!

ЛІПЛЕННЯ

ТЕМА: «ПТАШКА».

Мета: розвивати в дітей інтерес до відображення предмету різними засобами. Формувати вміння бачити в шматочку глини художній образ предмета; учити малят конструювати, використовуючи шматок глини та природний матеріал, знаходити місце для кріплення деталей для отримання образу пташки; розвивати дрібну мускулатуру пальців рук; виховувати спостережливість, ретельність, потребу передавати свої враження від побаченого.

Матеріал: шматок глини у вигляді тулуба пташки на кожну дитину, природний матеріал (насіння дерев або баштанних для хвоста, дзьоба, крил), макет будинку зі ставнями, що відчиняються, дощечки, серветки.

Попередня робота: діти спостерігають за птахами на прогулянці, розглядають ілюстрації із зображенням птахів.

План-схема

Підготовча робота. Вихователь показує дітям макет будинку, на підвіконня садить пташку-зразок і співає пісеньку на слова А. Варто, музику М. Раухвергера «Пташка»:

На віконце пташка сіла, Ой, якби не відлетіла!

Ой, посидь, не відлітай! Полетіла... Ай!

Діти розглядають грудку глини, вихователь запитує, на що вона схожа. Малята порівнюють грудки глини із пташкою-зразком, педагог активізує виникнення подиву, захоплення.

Мотивація: «Зробимо пташок із грудки глини за допомогою насіння - нехай поживуть у нашій групі».

Процес творення. У процесі спілкування діти висловлюють свої пропозиції стосовно виконання роботи. Вихователь дає їм можливість самостійно обрати вид природного матеріалу, орієнтуючи малят на позитивний результат.

Підсумок роботи. Педагог обіграє роботи малят, усі співають пісню «Пташка».

ТЕМА: ПЕЧИВО ДЛЯ ГОСТЕЙ

Мета: залучати малюків до мистецтва, учити бачити красу навколишнього світу; учити передавати форму в ліпленні, ліпити предмети простої форми (кульки) за допомогою дій – відривання, скочування, сплющування, витягування, проробляючи деталі пальчиком чи стекою, відтворюючи форму предметів та, образів доквілля; закріплювати знання назв матеріалу та інструментів, використаних на занятті; розвивати вміння виділяти форму, розмір, колір, просторове відношення предметів, створювати найпростіші композиції; формувати розуміння ігрових завдань дорослого та володіння способами їх розв'язання; збагачувати та посилювати враження дітей від образотворчої діяльності поетичним словом і музикою; стимулювати до створення виразного образу, супроводжуючи його відповідними рухами та висловлюваннями; виховувати дбайливе ставлення до матеріалів та інструментів, до виробів, створених власноруч.

Матеріал: лялька кухар або картина «Кухар»; солоне тісто; дощечки; стеки; серветки.

Хід заняття

I. Вступна частина

Вихователь загадує дітям загадку.

Хто варить і смажить, готує як слід,

Сніданок, вечерю і, звісно, обід,

На діток слухняних, звичайно, чекає,

Смачненькими стравами всіх пригощає? (*Кухар*)

- Хто це?

- На яке слово схоже слово *кухар*? (*Кухня, куховарити*)

- Що робить кухар? (*Варить суп, борщ, кашу, компот.*)

- Які страви готує кухар? (*Нарізає салати, смажить котлети, пече тиріжки.*)

Смачний у кухаря пиріг,
 Чудова каша манна.
 Він дбає про здоров'я всіх –
 Йому подяка й шана!

II. Основна частина

- Пограймо в кухарів!
- Наші іграшки хочуть мати печиво для гостей.
- Зліпімо печиво – частування для гостей іграшок.
- Сьогодні маємо тісто, з якого ми ліпитимемо різне печиво.
- Діти, для роботи з тістом нам слід знати та виконувати правила: підкотити рукава, працювати на дощечці (або клейонці), не розкидати шматочки тіста, мити руки після ліплення.
- Підготуймо наші пальчики до роботи!

Пісня-гра «Калачі»

Япечу, печу, печу (*«Місити тісто»*.)

Діткам всім по калачу. (*«Ліпити калачі»*.)

Зверху маком потрушу, (*«Сипати мак»*.)

В піч гарячу посаджу. (*«Садити в піч»*.)

Випікайтесь, калачі, (*«Заглянути в піч»*.)

У натоплєній печі!

Будем Васю, Олю, Нату

Калачами частувати! (*«Протягнути руки вперед»*.)

– Візьміть собі той шматочок тіста, що подобається найбільше.

– Пограйте з тістом: потримайте його в долоньках, розімніть.

Мішу, мішу тісто,

Саджу в піч на місце,

Печу, печу коровай!

Тільки дрова подавай!

- Ми розділимо тісто на два шматочки – великий і маленький (*більший шматок тіста – для більшого печива, менший – для меншого*). Кожен

шматочок тіста ми скатаємо коловими рухами долоньок у кульку та розплющимо її між долоньками – отримаємо кругле печиво. Прикрасьмо печиво стеками або пальчиками.

Діти ліплять під спокійний музичний супровід.

За потреби вихователь може брати руки дитини і виконувати дії з тістом її руками, коментуючи рухи. Він стежить, щоб діти не квапилися, не губили тісто, розкочували його між долоньками, розплющували між долоньками, прикрашали печиво. Вихователь заохочує дітей до самостійних дій, підбадьорює їх, стимулює мовленнєве спілкування під час роботи.

III. Заключна частина

- Іграшки дякують вам, тепер їм буде чим частувати гостей.

ТЕМА: ПАРКАНЧИК

Мета: навчати відтворювати образи навколишнього світу; учти передавати форму в ліпленні, ліпити предмети простої форми (палички, ковбаски) за допомогою дій – відривання, розкочування, відтворюючи форму предметів; закріплювати знання назв матеріалу та інструментів, використаних на занятті; розвивати вміння виділяти форму, розмір, колір, просторове відношення предметів, створювати найпростіші композиції; формувати розуміння ігрових завдань дорослого та володіння способами їх розв'язання; збагачувати та посилювати враження дітей від образотворчої діяльності поетичним словом і музикою; стимулювати до створення виразного образу, супроводжуючи його відповідними рухами та висловлюваннями; виховувати дбайливе ставлення до матеріалів та інструментів, до виробів, створених власноруч.

Матеріал: пластилін; гумові свійські тварини – іграшки; дощечки; серветки.

Хід заняття

I. Вступна частина

Вихователь пропонує дітям пограти у гру «Веселі перетворення». Пропонує зображувати свійських тварин.

Ой, допоможіть мерщій,

Чарівник приходив злий.
 Зачаклував усіх малят,
 Перетворив на кошенят!
 - Де ви, малята-кошенята?
 Діти зображують кошенят – нявчать.
 Ой, допоможіть мерщій,
 Чарівник приходив злий.
 Зачаклував усіх малят,
 Перетворив на курчат!
 - Де ви, малята-курчата?
 Діти зображують курчат – пищать.
 Гра триває, поки діти зображують тварин.
 А тут прийшли до нас звірята
 І допомогли малятам:
 Чари злі вони прогнали.
 Знову наші дітки стали
 Не лошата, не ягнята,
 А хлоп'ята і дівчата!

Мовленнєва гра «Назви тварин і скажи, хто які звуки видає»

Вихователь виймає з коробки одну із іграшок та запитує, хто це. Після того, як діти назвуть тварину чи птаха, він просить їх відтворити ті звуки, що вона видає. Малюки повинні впізнати півника і покукурікати («Кукуріку!»), корову («Му-у!»), жабку («Ква-ква!»), гусака («Га-га-га!»), кішку («Няв!»), свиню («Хрю-хрю!») тощо. Вихователь спонукає дітей до правильного називання тварин та чіткої вимови звуків у звуконаслідуванні.

II. Основна частина

- Віддячимо малятам-звірятам, щоб вони не заблукали, не загубилися, змайструймо для них парканчик на господарському дворі.
- Я приготувала вам різнокольорові шматочки пластиліну. Кожен із вас нехай обере той шматочок, що йому подобається найбільше.

- Діти, для роботи з пластиліном нам слід виконувати правила: підкотити рукава, працювати на дощечці (або клейонці), не розкидати шматочки пластиліну, мити руки після ліплення.

- Підготуймо наші пальчики до роботи!

Пальчикова вправа

Один, два, три, чотири, п'ять!

(Усі пальчики торкаються великого.)

Вийшли пальчики гуляти.

(Перебирати пальчиками по столу.)

Погуляли, погуляли, іще трошки пострибали.

(Пальці «стрибають».)

Тут став дощик накрапати.

(Стукати пальцями по столу, бажано кожним по черзі.)

Стали пальчики тікати.

(«Бігти» пальцями по столу.)

- Діти, візьміть свій шматок пластиліну, зігрійте його в долоньках. Від одного великого шматочка слід відщипувати багато маленьких шматочків. З маленьких шматочків розкачуємо між долоньками «тоненькі ковбаски – палички парканчика». Їх викладайте навколо гумових іграшок.

Діти ліплять з пластиліну «ковбаски-палички» під спокійний музичний супровід. За потреби вихователь може брати руки дитини і виконувати дії з пластиліном її руками, коментуючи рухи. Він стежить, щоб діти не квапилися, не губили пластилін. Вихователь заохочує дітей до самостійних дій, підбадьорює їх, стимулює мовленнєве спілкування під час роботи.

III. Заключна частина

Вихователь аналізує виконання завдання.

- Молодці, усі впоралися із завданням, тепер ніхто із тварин не загубиться!

- Допоможемо Олесі добудувати паркан!

- У Миколки міцний парканчик, ніхто з тварин не загубиться.

КОНСТРУЮВАННЯ

Тема: «Вежа для кішечки».

Мета: Вчити будувати вежу з кубиків, накладати кубик на кубик. Розвивати дрібну моторику. Вчити утримувати увагу. Активізувати пасивний і активний словник дітей (візьми, зроби, постав будинок, посади кішечку на будиночок, мяу-мяу). Виховувати охайність (вчити складати кубики в коробку).

Матеріал: Кубики одного розміру на кожную дитину, іграшка - кішка.

Хід заняття

I. Вступна частина

Стук в двері. Вихователь заглядає за двері. В гості прийшла кішечка і розповідає дітям історію, як вона пішла гуляти і заблукала, втратила свій будинок.

В.: Діти мені дуже шкода кішечку, а вам?

Відповіді дітей: Так, шкода, дуже шкода .

В.: Як же нам бути? Допоможемо кішечці?

Д.: Так, допоможемо.

В.: Що б кішечка знайшла свій будинок, їй потрібно залізти дуже високо. Давайте побудуємо вежу.

II. Основна частина

На очах у малюків будуую вежу в уповільненому темпі, коментуючи при цьому свої дії: «Кубик на кубик, і ще кубик».

В.: Вот какая вийшла висока башня. Поставимо нагорі вежі кішечку.

Читаю віршик: «Хто на вежі сидить,

І на нас з тобою дивиться?

Няв, няв –

Хто пищить,

Няв-няв говорить ».

Показ дій. Паралельна споруда. Я будуую, а діти мені наслідують.

Беру кубик пропоную дітям взяти такий же: «У мене кубик і у вас кубик. Покладіть кубик на стіл. Візьміть ще кубик. Покладіть кубик на кубик ». Якщо у дитини не виходить, використовую прийом «Рука в руці». Кладу свою долоню на руку малюка, допомагаючи йому з вгорі обхопити кубик і поставити кубик туди, куди потрібно за завданням.

III. Заключна частина

В.: Які високі і красиві вежі у дітлахів. Ось які молодці! Кішечка з башточок обов'язково побачить свій будинок.

Обігрування будівель.

- А ми з дітками знаємо про тебе пісеньку Заспіваймо для кішечки? (Діти співають пісеньку)

В.: Малята, кішечка дякує вам за допомогу. Побіжіть вона до своїх кошенят.

До побачення, кішечка (Діти прощаються з кішечкою)

Тема: «Літак»

Мета: Удосконалювати вміння знаходити і показувати основні деталі: кубик, цеглинка. Формувати вміння виконувати будівництво літака самостійно за зразком. Розвиток логічного і просторового мислення, уяви, дрібної моторики, розширення словникового запасу: літак, крила, хвіст, ніс.

Матеріали: по 2 цеглинки, з 1 трикутній призмі, по 1 кубику на кожную дитину, ноутбук, малюнки - літаки 8 штук, птах, диск, конструктор ЛЕГО.

Хід заняття

I. Вступна частина

Вихователь: Малята, подивіться, хто до нас прилетів?

Діти (птах)

Вихователь: Діти привітайтеся з папугою. Назвіть, як вас звать.

Діти (вітаються і називають свої імена)

Вихователь: Діти подивіться який гарний папуга, а що це у нього? (Показує на крило, хвіст, дзьоб)

Діти: (Крила, хвіст, голова, дзьоб)

Вихователь: Діти, а що робить птах в небі?

Діти (літає)

Вихователь: Скажіть, а що ще в небі високо - високо літає і гуде у-у-у-у?

Діти (літак)

Вихователь: Папуга, що ти приніс нам? пошту? (Показує диск заховано під крило птиці). Діти що це таке? Як нам дізнатися, що там на диску?

Діти (показують вставити в комп'ютер)

II. Основна частина

Вихователь: Що на зображенні? (Демонстрація презентації із зображенням літаків і гвинтокрила)

Діти (Літак)

Вихователь: Літаки бувають різні. (Перегляд презентації різнокольорових літаків). Яким кольором літак?

Діти (червоний, жовтий, синій, зелений)

Вихователь: Літаки літають високо - високо в небі, а гвинтокрил низько.

Вихователь: Папуга зроби разом з дітьми розминку.

Физкультминутка «Тренування»

Раз - ліворуч, два - праворуч,

Три - догори, чотири - донизу. (Подивитися вліво. Подивитися вправо).

А тепер по колу дивимося, (кругові рухи: ліворуч - вгору - направо - вниз - вправо - вгору - вліво - вниз).

Щоб краще бачити світ.

Вихователь: Покажемо папузі, які у нас в групі є літаки?

Діти шукають іграшкові літаки; і знаходять конверт з картинками великих і маленьких літаків.

Настольно - друкована гра «Літаки прилетіли» (розклади великі літаки на один аеродром, а маленькі літаки на інший аеродром)

Вихователь: Покажіть папузі, що у літака є?

Діти (крила, ніс, хвіст)

Вихователь: А ви хочете побудувати свої літаки? З чого ми можемо побудувати літаки?

Діти (Так; Кубики)

Вихователь: Подивіться, що у нас на столі? Дерев'яні та пластмасові кубики, конструктор ЛЕГО. Давайте разом побудуємо літаки. Нам необхідні призми, цеглинки і кубики. Одна цеглинка буде салоном, інша цеглинка – крила, трикутна призма буде у нас носом, а кубик хвостом у літака. Подивіться, який у мене літак. Побудуйте свої літаки.

Діти обирають, з чого їм побудувати свої літаки)

III. Заключна частина

Вихователь: Папузі дуже сподобалися ваші роботи. Молодці, у вас чудові літаки. Давайте покажемо папузі, як граємося в літаки.

Діти (надягають атрибути, беруть іграшкові літаки)

Рухлива гра «Літак»

Літаки загули,

Літаки полетіли,

На галявину тихо сіли. (При повторній грі, діти дружно обіймають папугу)

І знову полетіли, полетіли.

Вихователь: Дякую, діти за гру. Хто до нас прилітав? Що ми дивилися? Що шукали? Що ми сьогодні з вами змайстрували?

Діти (птах, літаки, будували літак і грали)

Вихователь: Спасибі нашому папузі і відпустимо його, і помахуємо рукою. До побачення.

Малювання нетрадиційними техніками**Малювання пальчиком****Малювання долоньками****Малювання поролоном**

РОБОТА З БАТЬКАМИ

Техніка виконання нетрадиційних прийомів навчання малюванню дітей 3-раннього віку

Варіанти прийомів нетрадиційного малювання з дітьми трьох років.

“Замість пензлика рука”

Всі діти люблять малювати. Творчість для них – це відбиття щиросердечної роботи. Почуття, розум, очі й руки – інструменти душі. Зіштовхуючись із красою й гармонією миру, зазнавши при цьому почуття захвату й замилювання, вони випробовують бажання “зупинити прекрасне мгноєньє”, відобразивши своє відношення до дійсності на аркуші паперу. Творчість не може існувати під тиском і насильством. Воно повинне бути вільним, яскравим і неповторним. Не розстаючись із олівцями, фломастерами, фарбами, дитина непомітно для себе вчиться спостерігати, порівнювати, думати, фантазувати. Для дитини звичні й знайомі сліди, що залишають олівцями, фломастерами, кульковою ручкою й кистю, але залишається дивним використання пальчиків і долоньок для малювання штампів і трафаретів. Нестандартні підходи до організації образотворчої діяльності дивують і захоплюють дітей, тим самим, викликаючи прагнення займатися такою цікавою справою. Оригінальне малювання розкриває творчі можливості дитини, дозволяє відчувати фарби, їхній характер і настрій. І зовсім не страшно, якщо ваш маленький художник забрудниться, головне – щоб він одержував задоволення від спілкування з фарбами й радувався результатам своєї праці.

Необхідні матеріали й інструменти:

Тонированная або білий папір, гуашевые фарби, кисті, дрантя (для витирання рук).

Порядок роботи:

Якщо змазати долоньку фарбою, то вона залишить на папері цікавий відбиток, у якому можна побачити різні дивні образи. Наші долоньки вміють перетворюватися в сонечко. Розкрийте долоню, а выпрямленные пальці

розсуньте в сторони. Тепер з'єднаєте пальці разом. От який вийшов заборчик! А якщо ледве відсунути великий палець убік, а інші розсунути, рука перетвориться в симпатичного їжачка. Залишається домалювати грибок, що турботливий папа тягне в норку, так ще не забути про лапки, око й носик звірка. І метелик полетить, і квіточка буде радувати своїми пелюстками, і слон, і рибка, і багато чого іншого можна нафантазировать разом малям.

“Друкуємо пальчиками”

Необхідні матеріали й інструменти:

Папір для малювання, палітра, акварельні фарби, дрантя для рук, пензлик, чорний олівець, газета.

Порядок роботи:

“Райдужна рибка”. Вмочимо подушечку великого пальця в приготовлену на палітрі фарбу різних квітів. Зробимо відбиток. Кінчиком пальчика зобразимо хвостик. Око віддрукуємо тупим кінцем олівця, вмочивши його чорну фарбу.

“Квітка”. Вказівним пальчиком друкуємо пелюстки, мізинцем серединку.

Техніка малювання долонькою й пальчиками дуже схожа з технікою роботи штампом.

Її теж можна використати при роботі з малятами, але тільки самі найпростіші справи просто – печатка певної фігурки для відбитка на поверхні аркуша.

Робота з вихователями

«Нетрадиційні техніки малювання - стимул до творчості»

Дошкільне дитинство - дуже важливий період у житті дітей. Саме в цьому віці кожна дитина уявляє себе маленьким дослідником, з радістю і здивуванням відкриває для себе незнайомий і такий вражаючий навколишній світ. Що різноманітніша дитяча діяльність, то гармонійніше відбувається всебічний розвиток дитини, реалізуються її потенційні можливості й перші прояви творчості. Ось чому **одним з найближчих і найдоступніших видів роботи з дітьми** в дитячому садку є зображувальна, художньо-практична діяльність, що сприяє залученню дитини до творчості, дає їй змогу створювати щось красиве, незвичайне.

Зображувальна діяльність як засіб пізнання світу та розкриття творчого потенціалу дітей

Зображувальна діяльність дає дитині змогу відкрити і пізнати навколишній світ, сформулювати уявлення про нього, виразити в малюнках своє розуміння світу і ставлення до нього.

Діти люблять малювати й із захопленням зображують усе, що їх оточує, що вони бачать, чують і відчують. Дослідження вчених свідчать, що кожна дитина творець. Але зазвичай її творчі здібності перебувають у прихованому стані й реалізуються лише за сприятливих умов. А **найоптимальніший період для виявлення вроджених задатків** людини - дошкільний та молодший шкільний вік. Тож, залучаючи дітей до малювання, можна «розбудити» вроджені задатки й розвинути творчі здібності.

Із раннього віку діти намагаються відобразити свої враження про навколишній світ у зображувальній творчості. Для цього їм не потрібні фарби, пензлі, олівці. Вони малюють пальчиками чи долоньками на запітнілому вікні, паличкою на піску, водою, розлитою на столі, інколи маминою помадою чи зубною пастою на склі тощо. Природний отяг до малювання проявляється дуже рано, а відтак діти освоюють нові прийоми відображення навколишньої

дійсності в особистій художній творчості. Саме тому так важливо ознайомити дітей з різними техніками зображувального мистецтва, зокрема з нетрадиційними.

Шляхи підвищення інтересу дітей до малювання

Опанування нетрадиційними техніками малювання дає змогу маленькому художнику відійти від предметного зображення, виразити в малюнку свої почуття й емоції, дарує свободу діяльності, вселяє впевненість дітей у своїх силах. Володіючи різними техніками зображення предмета, діти отримують можливість вибору, що сприяє розвитку творчих здібностей, обдарувань дошкільників.

Спостерігаючи за дітьми на заняттях із зображувальної діяльності та під час вільної творчості, ми помітили, що багато дітей бояться малювати звичайними способами, оскільки їм здається, ніби вони не вміють малювати, що в них нічого не вийде. Особливо це помітно в середній та старшій групах, де навички зображувальної діяльності у дітей розвинені ще слабо, формотворчі рухи сформовані недостатньо.

Тож ми замислилися над тим, **яким чином можна підвищити інтерес дошкільників до малювання.** Як відійти від звичних пензликів і олівців та спробувати використовувати інші

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! У спільній з дітьми діяльності дорослий сам має бути творцем, щоразу по-новому розв'язуючи вже відомі дітям завдання. Це дає змогу дошкільникам зрозуміти, що ті самі завдання і проблеми можна розв'язувати різними способами.

Ніщо так не об'єднує дитячий колектив, як спільна творча діяльність, у якій бере участь вся група. Одним з видів такої діяльності дітей і педагога є **створення колективної творчої роботи**, значимої для всіх, за допомогою будь-якої нетрадиційної техніки малювання

Для занять із дітьми ми використовуємо численні й різноманітні зображувальні матеріали (бусини, гудзики, піря, бантики, вироби в техніці ори

гамі тощо) та аркуші паперу різної форми, фактури й кольору. Головне, щоб зображувальні засоби зовні були яскравими й привабливими для дітей.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Дуже важливо, щоб кожна дитина мала змогу самостійно обрати ті засоби для зображувальної діяльності, які їй найбільше припали до смаку. За таких умов у дітей не формується шаблонний, заданий спосіб дій.

Педагоги постійно урізноманітнюють колір і фактуру паперу, бо саме це істотно впливає на виразність малюнка і потребує від дітей щоразу добирати нові засоби для малювання, продумувати колорит майбутнього твору, не чекаючи готового рішення.

Результат роботи кожної дитини залежить від її зацікавленості. Саме тому так важливо використовувати додаткові стимули: ігри, сюрпризні моменти, прохання дорослого про допомогу, музичний супровід, мультимедійні засоби тощо.

Протокол № 5

Назва методики: «Клубочки ниток» (контрольний експеримент)

Вікова група: I молодша «А»

№ з\п	П.І. дитини	Критерії сформованості зображувальних умінь і навичок				Загальний рівень
		Технічні уміння і навички	Опанування формоутворюючими рухами	Самостійність виконання роботи	Зацікавленість	
1	Кирило Б.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	3 (В)	Середній
2	Ліза Б.	3 (В)	3 (В)	2 (С)	3 (В)	Високий
3	Арсеній В.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
4	Стас Є.	2 (С)	1 (Н)	2(С)	2 (С)	Середній
5	Саша Є.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
6	Артем З.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
7	Настя І.	3 (В)	3 (В)	3 (В)	3 (В)	Високий
8	Неоніла К.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	3 (В)	Середній
9	Єгор К.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
10	Іван К.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
11	Настя П.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
12	Владік П.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
13	Артем Р.	3 (В)	3 (В)	3 (В)	3 (В)	Високий
14	Сашко С.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
15	Данило Ч.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
16	Ліза Т.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
17	Аріна Ф.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький
18	Артем Ф.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
19	Данило Х.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
20	Ігор Ш.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький

Протокол № 6

Назва методики: «Клубочки ниток» (контрольний експеримент)

Вікова група: I молодша «Б»

№ з/п	П.І. дитини	Критерії сформованості зображувальних умінь і навичок				Загальний рівень
		Технічні уміння і навички	Опанування формоутворюючими рухами	Самостійність виконання роботи	Зацікавленість	
1	Аліна Б.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
2	Сашко Г.	2 (С)	2 (С)	1 (Н)	2 (С)	Середній
3	Даня Г.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
4	Микита Є.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
5	Соня З.	3 (В)	3 (В)	3 (В)	3 (В)	Високий
6	Аліса К.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
7	Олег М.	2 (С)	2 (С)	1 (Н)	2 (С)	Середній
8	Катя М.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
9	Карім О.	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
10	Оля С.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
11	Кирило Л.	2 (С)	2 (С)	1 (Н)	2 (С)	Середній
12	Таня Н.	3 (В)	3 (В)	2 (С)	3 (В)	Високий
13	Маша О.	3 (В)	3 (В)	3 (В)	3 (В)	Високий
14	Уля П	2 (С)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
15	Вова Ш.	1 (Н)	2 (С)	2 (С)	2 (С)	Середній
16	Данило Р.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	Низький
17	Мілана С.	2 (С)	3 (В)	2 (С)	2 (С)	Середній
18	Дарина Ф.	2 (С)	2 (С)	1 (Н)	2 (С)	Середній
19	Катя Х.	3 (В)	3 (В)	2 (С)	3 (В)	Високий
20	Алія Я.	1 (Н)	1 (Н)	1 (Н)	2 (С)	Низький

Умовні позначки:

3 бали - високий,

2 бали – середній,

1 бал – низький рівень.

Протокол № 7

Назва методики: Діагностика умінь і навичок з ліплення (за Т.С. Комаровою)
(контрольний експеримент)

Вікова група: I молодша «А»

№ з\п	П.І. дитини	Критерії умінь і навичок				Загальний рівень умінь, навичок
		Знає, що з глини можна ліпити	Вміє ліпити ковбаску прямим рухами долонь	Вміє ліпити з глини коловими рухами рук предмети округлої форми	Вміє ліпити з глини ковбаску прямими рухами долонь і з'єднувати її в кільце методом прищипування.	
1	Кирило Б.	С	Н	Н	Н	Низький
2	Ліза Б.	В	В	С	В	Високий
3	Арсеній В.	С	С	С	С	Середній
4	Стас Є.	Н	Н	Н	С	Низький
5	Саша Є.	Н	Н	Н	Н	Низький
6	Артем З.	В	С	С	С	Середній
7	Настя І.	В	В	В	В	Високий
8	Неоніла К.	С	С	С	В	Середній
9	Єгор К.	Н	Н	Н	Н	Низький
10	Іван К.	С	С	С	С	Середній
11	Настя П.	Н	Н	Н	Н	Низький
12	Владік П.	Н	Н	Н	Н	Низький
13	Артем Р.	В	С	С	С	Середній
14	Сашко С.	С	С	С	С	Середній
15	Данило Ч.	Н	Н	Н	Н	Низький
16	Ліза Т.	С	В	С	С	Середній
17	Аріна Ф.	Н	Н	Н	С	Низький
18	Артем Ф.	С	С	С	С	Середній
19	Данило Х.	Н	Н	Н	Н	Низький
20	Ігор Ш.	С	С	С	С	Середній

Протокол № 8

Назва методики: Діагностика умінь і навичок з ліплення (за Т.С. Комаровою)
(контрольний експеримент)

Вікова група: I молодша «Б»

№ з\п	П.І. дитини	Критерії умінь і навичок				Загальний рівень умінь, навичок
		Знає, що з глини можна ліпити	Вміє ліпити ковбаску прямим рухами долонь	Вміє ліпити з глини коловими рухами рук предмети округлої форми	Вміє ліпити з глини ковбаску прямими рухами долонь і з'єднувати її в кільце методом прищипування.	
1	Аліна Б.	Н	Н	Н	Н	Низький
2	Сашко Г.	С	С	С	С	Середній
3	Даня Г.	В	В	В	С	Високий
4	Микита Є.	С	В	С	С	Середній
5	Соня З.	В	В	В	В	Високий
6	Аліса К.	С	С	С	С	Середній
7	Олег М.	С	С	С	С	Середній
8	Катя М.	С	С	С	Н	Середній
9	Карім О.	С	С	С	С	Середній
10	Оля С.	Н	Н	Н	Н	Низький
11	Кирило Л.	С	С	Н	С	Середній
12	Таня Н.	В	В	В	В	Високий
13	Маша О.	В	В	В	В	Високий
14	Уля П	С	С	С	С	Середній
15	Вова Ш.	С	С	С	С	Середній
16	Данило Р.	Н	Н	Н	Н	Низький
17	Мілана С.	С	В	С	С	Середній
18	Дарина Ф.	С	С	С	Н	Середній
19	Катя Х.	С	С	С	Н	Середній
20	Алія Я.	Н	Н	Н	С	Низький